

LASTEN TURVALLISUUDEN EDISTÄMINEN MAATILOILLA
"Pienistä asioista tehdään se turvallisuus"

Opinnäytetyö

Aila Ronkainen

Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma

Koulutusala: Luonnonvara-ala	
Koulutusohjelma: Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma	Suuntautumisvaihtoehto:
Työntekijä/tekijät: Aila Ronkainen	
Työn nimi: Lasten turvallisuuden edistäminen maataloilla	
Päiväys: 26.11.2009	Sivumäärä/liitteet: 90 / 9
Ohjaaja/ohjaajat: Kalevi Paldanius ja Pirjo Suhonen	
Toimeksiantaja: Maatalousyrittäjien eläkelaitos (Mela), työturvallisuusagronomi Anna-Riikka Pukari	
Tiivistelmä: Maataloudessa lapsille sattuu useita satoja lääkärin hoitoa vaativia tapaturmia vuosittain, näistä 2–3 on kuolemaan johtavia. Lasten tapaturmia voidaan ehkäistä valvomalla ja tekemällä maatilan ympäristöstä turvallinen. Tarvitaan myös aikuisten asenteisiin ja käyttäytymiseen vaikuttamista. Melan työturvallisuusyksikkö aloitti vuoden 2007 keväällä lapsiturvallisuustilakäyntien pilottikokeilun Päijät-Hämeen alueen maataloilla. Tiläkäynnillä Melan työturvallisuusasiamies käy tilan vaaranpaikat yhdessä tilanväen kanssa läpi. Tilat saavat käynnistä kirjallisen palautteen, johon on kirjattu mahdolliset suositukset lapsiturvallisuuden edistämiseksi. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, mitä konkreettista pilottikokeilussa mukana olleilla tiloilla on tehty tehtyjen lapsiturvallisuustilakäyntien jälkeen. Oliko annetut korjaussuositukset toteutettu ja mitä ajatuksia tehty tilakäynti herätti. Opinnäytetyö on kvalitatiivinen tutkimus ja sen aineisto kerättiin teemahaastattelulla. Mela valitsi haastateltavat kuusi tilaa niistä tiloista, jotka olivat pilottikokeilussa mukana. Aineiston keruu toteutettiin syyskuussa 2009. Tutkimuksessa ilmeni, että lasten turvallisuus on otettu maataloilla huomioon, mutta tarve ulkopuolisen tekemään arviointiin on olemassa. Ulkopuolinen näkee tilan vaaranpaikat selkeämmin. Tiloille annettuja korjaussuosituksia pidettiin toteuttamiskelpoisina ja suuri osa oli toteutettu. Yleisin syy korjausten tekemättömyyteen oli ajanpuute. Kaikki tilat olivat kokeneet tiläkäynnin tarpeellisena ja suosittelivat sitä tiloille, joilla on alle kouluikäisiä lapsia.	
Avainsanat: Lapsi, tapaturma, maatila	
Luottamuksellisuus:	

Field of study: Natural Resources and the Environment	
Degree Programme: Agriculture and Rural Development	Option:
Author(s): Aila Ronkainen	
Title of Thesis: Promoting rural safety for children	
Date:	Pages/appendices: 90 / 9
Supervisor(s): Kalevi Paldanius and Pirjo Suhonen	
Project/Partners: Farmers' Social Insurance Institution, Anna-Riikka Pukari	
Abstract: <p>Two to three children die and hundreds are seriously hurt on our farms each year. Accidents to children can be prevented by careful supervision and by establishing a safe environment where children can live free of injury and illness. Changes in behaviour and attitudes are also needed. In spring 2007 Farmers' Social Insurance Institution started the pilot of Safety check for kids on the farm. Safety officer together with parents and children of the farm are looking for the dangerous places on the farm. The written document with recommendations, that improve children's safety, is given after the visit.</p> <p>The object of this study was to find out what has been done on those farms which were included in the pioneering safety visits. Were the proposed corrections put into practice and what thoughts safety visits brought to parents minds? This study was a qualitative research and the material was gathered by a theme interview in September 2009. Six farms were selected among the farms which were included in the pioneering visits.</p> <p>According to the results, safety of children in agriculture has been considered but there is still a need for a subjective view by an expert who does not live on the farm. A person who comes outside the farm sees the dangerous spots more easily than those who live on the farm every day. The farms considered the given recommendations as feasible and they had put most of them into practise. Lack of time was mentioned to be the main reason for not putting the given corrections into practice. All the interviewed farms considered the safety visits necessary and they can recommend them for all farms which have children under school-age.</p>	
Keywords: A child, accident, farm	
Confidentiality:	

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
2	TAPATURMA KÄSITTEENÄ	8
3	LASTEN TAPATURMAT	10
3.1	Tapaturmatilanne	10
3.2	Tapaturmien syntyyn johtavat tekijät.....	11
4	LASTEN TAPATURMAT MAATILOILLA	14
4.1	Työtehoseuran tutkimus ”Lasten turvallisuus maatiloilla”	15
4.2	Maailmanlaajuinen huolenaihe	16
5	MAATILOJEN VAARANPAIKAT SEKÄ NIIDEN POISTAMINEN.....	18
5.1	Ajoneuvoista, maatilan koneista ja laitteista aiheutuvat onnettomuudet	18
5.2	Varasto- ja korjaamorakennuksissa tapahtuvat onnettomuudet.....	21
5.3	Tuotantorakennuksissa tapahtuvat sekä eläinten aiheuttamat onnettomuudet	25
5.4	Myrkytykset	27
5.5	Hukkumisonnettomuudet	28
5.6	Tuli ja sähkö.....	30
5.7	Muut vaaratekijät ja yleiset varotoimet.....	31
6	TAPATURMIEN ENNALTAEHKÄISY	33
6.1	Tapaturmien torjunnan toimintamalleja.....	34
6.2	Lainsäädäntö	35
6.3	Riskien kartoitus ja riskitason arviointi	36
6.4	Asenteet	38
6.5	Lasten valvonta ja ohjeistaminen.....	38
6.6	Vieraat lapset	40
6.7	Lasten ja nuorten osallistuminen maatilan töihin	40
7	OPINNÄYTETYÖN TAUSTA JA TARKOITUS	42
7.1	Toimeksiantajan esittely	42
7.2	Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen lapsiturvallisuustyö	42
7.3	Lapsiturvallisuusprojekti ja lapsiturvallisuustilakäynnit	43
7.4	Opinnäytetyön tavoite	45
7.5	Pilottikokeilussa mukana olleiden maatilojen palauteraportit	45

8	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA TIEDONHANKINTA	48
8.1	Kohderyhmä.....	48
8.2	Teemahaastattelu	49
8.3	Kysymykset	50
8.4	Tutkimuksen kulku	50
8.5	Aineiston analysointi	52
8.6	Tutkimuksen pätevyuden ja luotettavuuden arviointi.....	53
9	AINEISTON POHDINTA	55
9.1	Maatila lasten kasvuympäristönä.....	55
9.2	Lasten hoito ja valvonta.....	57
9.3	Maatilojen vaaranpaikat.....	59
9.4	Tiloilla sattuneet lasten tapaturmat ja läheltä piti tilanteet	64
9.5	Lasten osallistuminen töihin ja tilalla vierailevat lapset.....	69
9.6	Lapsiturvallisuuskäynnin herättämiä mietteitä	72
9.7	Palauteraporttien korjaussuositukset.....	75
9.8	Esimerkkinä oleminen lapselle	80
10	YHTEENVETO.....	81
	LÄHTEET	85
	LIITTEET	

Liite 1 Tilakäyntien kysymykset

Liite 2 Haastattelujen yhteenveto taulukkomuodossa esitettynä

Liite 3 Tarkistuslista maatilan vaaroista

1 JOHDANTO

Liian moni lapsi kuolee tapaturmaisesti. Tapaturmat ovat Suomessa lasten yleisin kuolinsyy. Vaarallisin ympäristö alle kouluikäiselle on oma koti. (Terveystieteiden tutkimuskeskus ja Hyvinvointivaltiosihteeri 2007.) Maatila ja sen ympäristö on lapselle monipuolinen ja kehittävä kasvuympäristö. Kodin lisäksi se on lapsen leikki- ja hoitopaikka. Rikkaasta ympäristöstään huolimatta maatilalla olosuhteisiin liittyy myös monia vaaratilanteita. Kahdesta kolmeen alle 10-vuotiasta lasta kuolee vuosittain maatalojen tapaturmissa. Lisäksi sadat lapset loukkaantuvat tai ovat vaarassa loukkaantua. Valtaosa tapaturmista sattuu touko- ja syyskuun välisenä aikana. (Kivikko 1997, 52–53.)

Koneet ja laitteet aiheuttavat eniten lasten ja nuorten tapaturmia. Pieni lapsi jää helposti liikkuvan kulkuneuvon alle tai työkoneiden puristukseen. Navettaympäristön ja varastorakennusten vaarallisia paikkoja ovat suojaamattomat pudotusluukut, portaat, lantakourut, liete- ja virtsasäiliöt ja paalikat. Myös eläimet voivat vahingoittaa lapsia. Lannoitteet, pesuaineet, hapot, sytytysnesteen ja muut erilaiset kemikaalit voivat aiheuttaa myrkytyksiä. Kaivot ja vesistöt aiheuttavat hukkumisvaaran. (Pukari 2005, 12–14.)

Lasten kehityksen kannalta on tärkeää, että he voivat liikkua turvallisesti omassa lähiympäristössään. Suurin osa lasten tapaturmista on ennaltaehkäistävissä. Tapaturmia ehkäistään parhaiten tekemällä kotiympäristö turvalliseksi, huolehtimalla turvalaitteiden käytöstä sekä valvomalla lasta hänen kehitystasonsa edellyttämällä tavalla. Maatilan ympäristöä tulee katsella lapsen silmin ja vaaranpaikoista tulee kertoa lapselle paikan päällä havainnollistaen. (Pukari 2007, 4.) Lisäksi on kiinnitettävä huomiota lasten kasvatukseen ja vanhemmille suunnattuun tiedotukseen. Lapsen turvallisuus on vanhempien vastuulla.

Maatalousyrittäjien eläkelaitos (Mela) on toiminut jo yli kymmenen vuotta lasten turvallisuuden parantamiseksi. Melan työturvallisuusyksikössä käynnistyi keväällä 2007 pilottikokeilu lapsiturvallisuustilakäynneistä. Tilakäynnit ovat osa Lapsiturvallisuusprojektia. Tavoitteena on parantaa lasten turvallisuutta maataloilla sekä lisätä tietoisuutta maatilan lapsiturvallisuudesta. Lapsiturvallisuuskäynnit kohdennetaan tiloille, joilla on alle kouluikäisiä lapsia. Oletettavasti juuri pienten lasten vanhemmat ovat kaikkein

vastaanottavaisimpia lasten turvallisuuden suhteen. Lapsiturvallisuustilakäynneistä on tiedotettu tiloille ja Melan työturvallisuusasiamies tekee tilan pyynnöstä lapsiturvallisuustilakäynnin.

Ensimmäisistä lapsiturvallisuuskäynneistä on yli kaksi vuotta aikaa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, mitä niillä tiloilla, joille lapsiturvallisuuskäynnit tehtiin ensimmäisten joukossa, on tehty lapsiturvallisuuden parantamiseksi. Tutkimuksessa on mukana kuusi maatilaa. Tutkimus toteutettiin viiden tilan kohdalla haastattelukäynnillä sekä yhdelle tilalle kysymykset lähetettiin sähköpostitse. Opinnäytetyön alkuluvuissa on kerrottu tapaturmasta käsitteenä sekä lasten tapaturmista yleisellä tasolla. Luvuissa 4 ja 5 on kerrottu taustatietoa lapsille vaarallisista paikoista maataloilla sekä joitakin esimerkkejä lapsille sattuneista tapaturmista. Luvussa 6 kerrotaan tapaturmien ennaltaehkäisystä. Edellä mainitut luvut ovat sisällöltään laajoja, koska kattava taustaan perehtyminen helpottaa haastattelussa saatujen vastausten sisäistämistä. Luvuissa 7–9 kerrotaan tutkimuksen taustasta, toteutuksesta sekä pohditaan saatuja tuloksia. Lopuksi esitellään tutkimuksen johtopäätökset. Teoriaosuuden pääasiallisina lähteinä on käytetty Melan opintokirjasia sekä Iso-Britannian ja muutaman muun merkittävän maatalousmaan tutkimustuloksia lasten turvallisuudesta maataloilla.

Lapsille aiheutuvien tapaturmien seurauksia ei luonnollisestikaan voida mitata rahassa, mutta yhteiskunnallisia kustannuksia voidaan laskea ja ne ovat suuret. Välittömien terveydenhoitokustannusten lisäksi on myös ns. välillisiä kustannuksia. Tapaturmat aiheuttavat fyysisten vammojen lisäksi aina myös psyykkisiä kärsimyksiä. (Paavonheimo 2007, 5.) Opinnäytetyöni aihe on tärkeä ja ajankohtainen tutkimuksen kohde, jotta tapaturmien ennaltaehkäisyyn voidaan panostaa yhä enemmän. Uskon, että lasten turvallisuusasioiden jatkuva esilläolo johtaa tapaturmien vähenemiseen pitkällä aikavälillä.

Toimeksiantajan edustaja on työturvallisuusagronomi Anna-Riikka Pukari Melan työturvallisuusyksiköstä. Tutkimuksessa saatujen tietojen avulla lapsiturvallisuustilakäynnejä voidaan kehittää entistä vaikuttavampaan ja myös asiakkaiden eli viljelijöiden toimimaan suuntaan ja samalla parantaa lasten turvallisuutta maataloilla.

2 TAPATURMA KÄSITTEENÄ

Jonkinasteisen vamman aiheuttamia tapaturmia sattuu Suomessa vuosittain jopa lähes miljoona. Tapaturmista suurin osa tapahtuu kotona ja vapaa-ajalla. Kuolleiden määrä työ- ja liikennetapaturmissa on viime vuosina vähentynyt, kun taas kotiympäristössä ja vapaa-ajalla menehtyneiden määrä on kasvanut huomattavasti. Uhreista kaksi kolmasosaa on miehiä. Yleisimmät syyt tapaturmaisiin kuolemiin ovat putoamiset ja kaatumiset. (Tiirikainen 2009, 30.) Tilastokeskuksen kuolemansyytilaston mukaan tapaturmat olivat neljänneksi yleisin kuolemansyy vuonna 2007, jolloin 3 052 ihmistä kuoli tapaturmissa.

Tapaturmakäsitys perustuu ns. monisyyteoriaan. Tapaturma määritellään odottamattomaksi, ulkoisten tekijöiden aiheuttamaksi, terveyttä vahingoittaneeksi äkilliseksi ja tahattomaksi tapahtumaksi. Kyseessä on joko yksittäisten tai perättäisten tapahtumien sarja, joka aiheuttaa vahingolliset seuraamukset. Syntynyt vaurio voi olla lievä tai vakava, pahimmillaan tapaturma voi johtaa vahingoittuneen kuolemaan. Tapaturmat voidaan luokitella liikennetapaturmiin, työtapaturmiin, koti- ja vapaa-ajan tapaturmiin sekä väkivaltaan. (Riikonen 2006, 38–40.) Tapaturmatyypillä kuvataan tapaturman sattumistapaa, jolla vahingoittunut on joutunut kosketuksiin tapaturman aiheuttajan kanssa. Tapaturmatyyppejä ovat esimerkiksi kaatuminen, hukkuminen, liikennetapaturma, liikuntatapaturma, alkoholiin liittyvät tapaturmat ja myrkytykset. (Tiirikainen 2009, 34.)

Vaaratilanne on tapahtuma, joka johti tai jolla oli mahdollisuus johtaa onnettomuuteen. Yhtä vakavaa tapaturmaa kohden voi sattua jopa satoja vaaratilanteita. Vaaratekijä on tekijä tai olosuhde, joka voi saada aikaan haitallisen tapahtuman. Tapaturman aiheuttaja on se tekijä, jonka voidaan katsoa eniten vaikuttaneen vamman syntymiseen. Aiheuttajia ovat esimerkiksi koneet, esineet ja aineet. Tapaturmatekijät ovat tapaturmaan johtaneen tapahtumaketjun syitä tai olosuhteita, jotka ovat sallineet tapahtumaketjun etene- misen. Tällaisia tapaturmatekijöitä ovat mm. tekniset ja fyysiset tekijät, henkilöiden toiminta ja organisaatiotekijät. (Riikonen 2006, 44.)

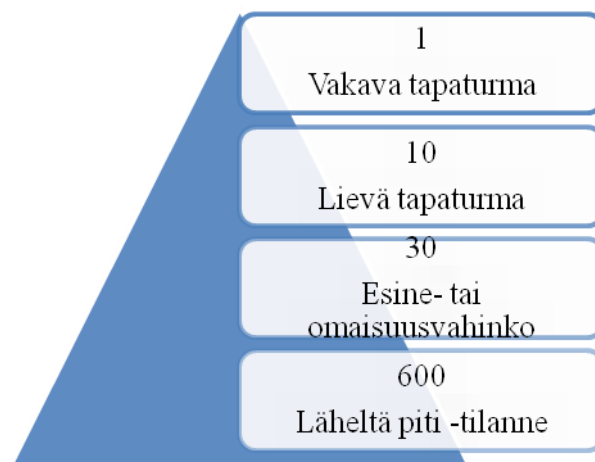
Tapaturmien määrän ja riskien kehitystä kuvataan erilaisilla tunnusluvuilla, joita voidaan verrata toisiinsa vuosittain. Tapaturmien tunnuslukuja ovat mm. tapaturmien lu-

kumäärä ajanjaksolla, tapaturmien aiheuttamien sairauspäivien lukumäärä, tapaturmataajuus ja tapaturmien vaikeusaste. (Riikonen 2006, 42.)

Riski tarkoittaa haitallisen tapahtuman todennäköisyyttä ja vakavuutta. Riskinarviointi on menettelytapa, jossa arvioidaan terveydelle ja turvallisuudelle ilmenevästä vaarasta aiheutuva riski. Riskienhallinta on järjestelmällistä toimintaa, joka sisältää riskien arvioinnin sekä tarvittavien toimenpiteiden suunnittelun, toteutuksen, seurannan ja korjaavat toimenpiteet. (Riikonen 2006, 11,22,27.)

Läheltä piti -tilanteessa eri tekijät ovat aiheuttaneet vaaran ja tapaturman sattuminen on ollut lähellä, mutta vahingoilta on välttytty. Läheltä piti -tilanteita ovat esimerkiksi kaatumiset, putoamiset ja muut vastaavat tilanteet, joista henkilö on selvinnyt säikähdyksellä loukkaantumatta. (Tapaturmien ehkäisyyn liittyviä käsitteitä 2009.)

F.E. Bird sekä G.L. Germain tutkivat vuonna 1985 teollisuudessa sattuneita tapaturmia. Tutkimuksessa julkaistun tapaturmapyramidin mukaan jokaista vakavaa tapaturmaa kohden työpaikoilla tapahtuu 10 lievää tapaturmaa. Vastaavasti kymmentä lievää tapaturmaa kohden tapahtuu 30 esine- tai omaisuusvahinkoa. Kolmeakymmentä esine- tai omaisuusvahinkoa kohden tapahtuu 600 läheltä piti -tilannetta (kuvio 1). Pyramidi havainnollistaa, kuinka tärkeää on kiinnittää huomiota myös lievempien henkilövahinkojen ehkäisyyn eikä keskittyä pelkästään vakavien vahinkojen ehkäisyyn. (Bird & Germain 1985, Työtehoseuran julkaisun 397 mukaan, 10.)

Kuvio 1. Tapaturmapyramidi (Bird & Germain 1985)

3 LASTEN TAPATURMAT

3.1 Tapaturmatilanne

Maailman terveysjärjestön, WHO:n uusimman raportin mukaan maailmassa kuolee joka päivä yli 2 000 lasta tapaturmien seurauksena. Tapaturmat ovat lasten ja nuorten yleisin kuolinsyy myös Suomessa. Suomessa kuoli vuonna 2007 tapaturmissa 30 alle 15-vuotiasta lasta, joista alle 5-vuotiaita oli 11. Raportin mukaan suomalaisten lasten tapaturmatilanne on huonompi kuin eurooppalaisissa korkean tulotason maissa keskimäärin. Lapsille sattuneiden tapaturmien vertailussa Suomi on sijalla kolmetoista. Vähiten tapaturmia sattuu Hollannissa, Tanskassa ja Saksassa. Eniten tapaturmaisista kuolemista sattuu alhaisen tulotason maissa. Ero selittyy sosiaalisilla taustatekijöillä, kuten köyhyydellä, vanhempien alhaisella koulutustasolla sekä suurella perhekoolla. (European report on child injury prevention 2008.)

Lapset ovat erityisen alttiita tapaturmille pienen kokonsa sekä kehittymättömien valmiuksiensa vuoksi. Ympäristö, jossa elämme, on suunniteltu aikuisen näkökulmasta. (Tiirikainen 2009, 162.) Lapsille tapahtuu Suomessa vuosittain noin 100 000 tapaturmaa. Lapsi nimityksellä tarkoitetaan useimmissa tutkimuksissa alle 15-vuotiasta henkilöä. Vammoista ja myrkytyksistä aiheutuu alle 15-vuotiaille pojille noin 5000 ja tytöille noin 3000 sairaalahoitajaksoa vuodessa. Suurin osa tapaturmista on onneksi lieviä. Vain 5–10 prosenttia tapaturmista johtaa vakavampiin seurauksiin, kuten sairaalahoitoon tai pysyvään vammautumiseen. Vakavat ja kuolemaan johtaneet tapaturmat ovat vähentyneet, mutta sairaalahoitoa vaativien tapaturmien määrä ei ole kuitenkaan vähentynyt viimeisten 20 vuoden aikana. (Lasten ympäristö ja terveys 2007, 128.)

Lapsen ensimmäisen elinvuoden aikana tapaturmia sattuu vain vähän. Lapsen opittua kävelemään vahinkoja sattuu useammin. Alle 10-vuotiaiden lasten tapaturmat sattuvat yleisimmin heidän kotiympäristössään. Tapaturma-alttein ikäkausi on 1–3-vuotiaana. Lasten tapaturmat ovat yleisimmin kaatumisia, putoamisia, vierasesineiden joutumista hengitysteihin, myrkytyksiä, palovammoja, sähköiskuja ja terävien esineiden aiheuttamia haavoja. Suurin osa sairaalahoitoa vaatineista tapaturmista on aiheutunut putoami-

sista ja kaatumisista ja vamma on kohdistunut pään alueelle. (Terveystieteiden tutkimuskeskus ja Hyvinvointivaltiosihteeri 2009.)

Poikien tapaturmat ovat lähes kaksi kertaa tyttöjen tapaturmia yleisempiä kaikissa ikäluokissa. Sukupuolten välinen ero kasvaa iän myötä, ollen pienimmillään vauvaikäisillä. Poikien leikit ovat villimpiä ja he ottavat tyttöjä enemmän riskejä leikkiessään. Liikenne, erityisesti ns. kevytliikenne, aiheuttaa eniten kuolemaan johtaneita lasten ja nuorten tapaturmia. Pyöräilyonnettomuudet yleistyvät neljästä ikävuodesta alkaen. Suuri osa liikenteen aiheuttamista tapaturmista olisi voitu välttää turvalaitteiden käytöllä, kuten esimerkiksi turvavyön ja turvaistuimen, pyöräilykypärän sekä heijastinten käytöllä. Hukkuminen on toiseksi yleisin tapaturmaisen kuoleman syy. Aivan pienten lasten hukkumiset sattuvat tyypillisimmin veteen pudotessa ja yleistä näille hukkumisille on, ettei kukaan nähnyt tapausta. (Markkula & Öörni 2009, 28–31, 39, 47.)

3.2 Tapaturmien syntyyn johtavat tekijät

Lasten tapaturmien syntyyn vaikuttavat lasten ikä ja siihen liittyvät kehitystapahtumat (taulukko 1, sivu 13). Vaaratilanteet vaihtelevat lapsen ikäkauden mukaan. 1–2-vuotias lapsi alkaa tutkia ympäristöään yhä enemmän, eikä malta olla paikoillaan pitkiä aikoja. Tämän ikäinen lapsi laittaa kaiken vielä suuhunsa. Kolmevuotias lapsi oppii jo varoamaan vaaroja, mutta muistaa kiellot useimmiten vain aikuisen läsnä ollessa. Tässä iässä leikit muuttuvat rajummiksi ja villimmiksi ja tahtoiän merkit ovat näkyvissä. Lapsi haluaa tietää kaikesta kaiken, ollen avoin ja utelias. Hän viihtyy omissa leikeissään jo pidempään ilman jatkuvaa aikuisen seuraa. Neljävuotias itsenäistyy vauhdilla. Hänestä voi tulla uhkarohkea opittuaan jo useita motoristisia taitoja. Noin viiden vuoden iässä lapset alkavat miettiä, mikä on oikein ja mikä väärin. Tässä iässä aikuisen antamalla ohjeilla ja käytöksen malleilla on merkitystä lapselle myöhemminkin. Alle 5-vuotiaat lapset eivät vielä ymmärrä tekojen ja seurausten syy-yhteyttä. Tässä iässä sattuu eniten myrkytys-, putoamis- ja hukkumistapaturmia. (Shutske 2008; Lapsi ikäkausittain netti-neuvo.)

Kuusivuotiaalla on jo paljon erilaisia taitoja, joita hän esittelee mielellään myös muille lapsille. Koulun alkaminen muuttaa lapsen elämää. Lapsi touhuaa koulussa asioita, joista vanhemmat eivät välttämättä tiedä. Koululainen osaa hoitaa asioita yksin sekä olla yksikseen. 5–9-vuotiaille sattuu usein tapaturmia eläinten kanssa tai liikkuvien ajoneuvojen kanssa. 10–13-vuotiaat ovat jo fyysisesti ja henkisesti kehittyneempiä, mutta fyysinen kehitys voi ylittää henkisen. Tämän ikäinen haluaa usein oppia uusia taitoja, jotka eivät ole suhteessa hänen omiin kykyihinsä. Yleisimmät tapaturmariskit sattuvatkin heidän käyttäessään koneita ja laitteita, jotka ovat aikuisille tarkoitettuja. 13–16-vuotiaat kyseenalaistavat aikuisten auktoriteetin ja hakevat enemmän hyväksyntää kaveripiiristään. Tyypillisiä tapaturmia ovat mönkijöiden, päältä ajettavien ruohonleikkureiden sekä muiden koneiden aiheuttamat tapaturmat. (Shutske 2008; Lapsi ikäkausittain nettineuvo.)

TAULUKKO 1. Lapsen kehitysvaihe suhteessa tapaturmiin sekä niiden ennaltaehkäisy (Shutske 2008)

Ikä ja kehitysvaihe	Yleisimmät tapaturmariskit	Ennaltaehkäisevät toimenpiteet
<p>Alle 5-vuotias</p> <ul style="list-style-type: none"> - Utelias ja liikkuvainen kiipeilijä, tutkimuskailija - Toimii hetken mielijohteesta, hidas reagointi - Ei ymmärrä tekojen syy-yhteyttä 	<ul style="list-style-type: none"> - Kaatumiset ja putoamiset - Myrkytykset - Hukkumiset - Eksymiset - Eläinten potkut ja tallomiset 	<ul style="list-style-type: none"> - Ympäristön turvallisuus - Valvonta ja neuvonta - Lukot, aidat ja esteet - Turvallinen leikkialue
<p>5 – 9-vuotias</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kasvava itsenäisyys - Käytös epäjohtonmuokaista, säännöt unohtuvat helposti - Ei tiedosta realistisia vaaranpaikkoja - Kaipaa vanhemman hyväksyntää - Kaverit mukana 	<ul style="list-style-type: none"> - Liikkuvien koneiden alle jäämiset, väliin puristumiset ja kyydistä putoamiset - Polkupyöraonnettomuudet - Eläinten aiheuttamat 	<ul style="list-style-type: none"> - Selkeät säännöt - Kielletyt paikat - Turvallisuusasioista keskusteleminen esimerkkien avulla - Ohjeistus pieniin työtehtäviin - Turvavarusteiden käyttö, erityisesti pyöräilykypärä, heijastimet
<p>10 – 12-vuotias</p> <ul style="list-style-type: none"> - Fyysinen kehitys > henkinen - Hakee hyväksyntää - Uusien taitojen oppimisenhalu 	<ul style="list-style-type: none"> - Koneiden aiheuttamat - Heinäkasasta putoamiset - Polkupyöraonnettomuudet 	<ul style="list-style-type: none"> - Ei liian vaativia työtehtäviä - Opastus ja valvonta töihin - Turvavarusteet - Liikennesäännöt - Hyvä mallikäyttäytyminen!
<p>13 – 16-vuotias</p> <ul style="list-style-type: none"> - Aikuisten auktoriteetin vastustaminen - Hakee ikäisiensä arvostusta → riskien ottaminen, kavereille esittäminen - Kehityskyky vaihtelee yksilötasolla 	<ul style="list-style-type: none"> - Työtapaturmat - Koneonnettomuudet - Liikenneonnettomuudet; mönkijät, mopot 	<ul style="list-style-type: none"> - Turvavarusteet ja niiden oikeaoppinen käyttö - Ei liian vaativia työtehtäviä, fyysisen ja henkisen kehitystason huomioiminen - Hyvä roolimalli, esimerkki - Riittävä lepo

4 LASTEN TAPATURMAT MAATILOILLA

Suomessa on noin 65 000 maatilaa. Noin kolmannes maatalousyrittäjistä on sivutoimisia. Maatilojen työt vaativat monenlaista osaamista. Maatalousyrittäjä ajaa isoja koneita, käsittelee isoja eläimiä, kaataa puita jne. Kaikissa edellä mainituissa töissä on tapaturmariski ja maatalous onkin tapaturmatilastojen perusteella riskialtis elinkeino. Maataloudessa sattuu kaikkialla maailmassa tapaturmia enemmän kuin muissa ammateissa keskimäärin. Erityisesti vakavien ja kuolemaan johtaneiden tapaturmien määrä on suurempi kuin muissa ammateissa. Suomessa maatalousyrittäjille sattuu noin 6 500 rekisteröityä työtapaturmaa vuodessa. Melan tilastojen mukaan vuonna 2008 maatiloilla sattui kymmenen kuolemaan johtanutta tapaturmaa. (Maatalousyrittäjien eläkelaitos.) Maatilojen lukumäärän väheneminen sekä työmenetelmien parantuminen ja tiloilla käytössä olevien maatalouskoneiden työturvallisuuden parantuminen vähentänevät tapaturmien määrää jatkossa.

Maatilojen riskialttius heijastuu myös maatilojen lasten tapaturmatilanteeseen. Lapset joutuvat usein vaaratilanteisiin maatilalla ja tapaturmat voivat olla vakavia. Ominaista maatilojen lapsille on se, että heidän kotinsa on myös vanhempien työpaikka. Tämä on erityispiirre, joka ei ole yleistä muilla työpaikoilla. Maatilojen lapset hoidetaan usein kotona työn ohessa, jolloin lapset otetaan mukaan myös tilan töihin. Näin vanhempien työpaikan vaarat kohdistuvat myös lapsiin. Lapset ja nuoret myös osallistuvat maatilantoihin. Lasten työtapaturmariski on huomattavasti suurempi aikuisiin verrattuna, koska vähäinen työkokemus altistaa tapaturmille. Osa riskeistä ei ole vaaraksi aikuisille, mutta lapsille on. Oman maatilansa riskeille voi myös tulla sokeaksi eli vaaranpaikkoja ei tiedosteta, koska ne ovat päivittäin nähtävillä. Tapaturmat sattuvat helposti tilanteissa, joissa lapsen toiminta ylittää hänen henkisen ja fyysisen suorituskykynsä. (Pukari 2005, 11–28.)

Lapset ovat luonnostaan uteliaita ja pitävät maatilaa suurena ja jännittävänä leikkialueena. Lasten ei voida olettaa ymmärtävän kaikkia vaaranpaikkoja, eivätkä he muista heille annettuja sääntöjä joka tilanteessa. Lapsia on muistutettava usein annetuista kielloista. Tapaturmariski kasvaa tilakoon kasvaessa, koska tilojen työmäärä on suurempi, jolloin lasten valvonnalle jää vähemmän aikaa. (Preventing accidents to children on farms.)

4.1 Työtehoseuran tutkimus ”Lasten turvallisuus maataloilla”

Maataloilla lapsille ja nuorille sattuneista tapaturmista ei ole ollut kattavaa tilastotietoa. Suomalaisilla maataloilla kuolee maataloustapaturmissa vuosittain 2–3 alle 10-vuotiasta lasta sekä useat sadat lapset tarvitsevat lääkärinhoitoa tapaturmien seurauksena. Työtehoseuran vuosina 1995 – 1996 tekemässä Melan rahoittamassa tutkimuksessa lasten turvallisuudesta maataloilla selvitettiin maatalojen lasten tapaturma-alttiutta ja tapaturmiin johtavia tekijöitä maataloilla. Tapaturmat jaettiin kolmeen eri osa-alueeseen. Osa-alueet olivat maatalan töissä sattuneet tapaturmat, välillisesti maatalan töistä aiheutuneet tapaturmat sekä maatalaympäristöstä aiheutuneet tapaturmat. (Kivikko 1997, 6.)

Valtaosa maatalojen tapaturmista sattui pojille. Sukupuolten välinen ero kasvoi iän lisääntyessä. Nuorille tytöille sattui eniten tapaturmia karjanhoitotehtävissä ja pojille koneisiin ja laitteisiin liittyvissä toimissa. Putoamiset olivat tyypillinen tapaturma 5–9-vuotiaiden lasten kohdalla. Yleisimmin tapaturmat aiheuttivat vahinkoa päähän sekä ala- ja yläraajoihin. Vammat olivat esimerkiksi leikkuuhaavoja, luunmurtumia, venähdyksiä ja ruhjeita. (Kivikko 1997, 38–39.)

Tutkimuksen mukaan lasten onnettomuusriski kasvoi selkeästi tilojen työhuippujen aikaan eli touko- ja syyskuun välisenä aikana, jolloin vanhempien valvonta on työkiireiden takia puutteellisempaa. Tapaturmien osuus tuona kiireaikana oli jopa 60 %. Tapaturmien todettiin myös olevan yleisimpiä lauantaisin sekä iltapäivisin. Tapaturmien kasautuminen juuri iltapäiviksi selittyy pienten lasten kohdalla valvonnan laiminlyömisellä iltatöiden aikaan sekä isommilla lapsilla osallistumisella tilan töihin koulun jälkeen. Lauantaitapaturmat johtunevat lasten vapaapäivästä koulusta. (Kivikko 1997, 30–31.)

Suurin osa tapaturmista on sellaisia, jotka olisi voitu torjua ennakolta. Useimmat alle viisivuotiaat lapset, jotka ovat kuolleet maatilalla tapaturmaisesti, ovat tapahtumahetkellä olleet jonkun aikuisen läheisyydessä, mutta eivät valvonnassa. Erilaiset konetapaturmat aiheuttivat kaikissa ikäryhmissä eniten tapaturmia, kolmanneksen kaikista tapaturmista. Valvonta ei kuitenkaan vaikuttanut merkittävästi kone- ja laitetapaturmiin, sillä kaikki alle 15-vuotiaiden koneisiin takertumiset tapahtuivat lapsen ollessa valvonnan alaisuudessa. Tämän pääteltiin johtuvan siitä, että vanhemmat yliarvioivat lasten taidot sekä olettivat, että valvonta on riittävää oman työn ohessa. Työhön osallistuneiden lasten tapaturmariski kasvoi iän myötä, mikä selittyy työtehtävien lisääntymisellä. Huolestuttavaa on, että lähes kaikki nuorten tapaturmat olivat nimenomaan työtapaturmia. Eniten tapaturmia sattui karjanhoitotöissä, polttopuiden teossa sekä erilaisissa koneiden käsittelyissä. (Kivikko 1997, 32–35.)

4.2 Maailmanlaajuinen huolenaihe

Maatilojen lasten tapaturmat ovat huolenaiheena kaikkialla maailmassa. Tutkimukset ja tilastot osoittavat, että lasten tapaturmiin johtaneet tekijät ovat yhteneväiset kaikissa teollistuneissa maissa. Kansainvälisen sosiaaliturvajärjestön ISSA:n (International Social Security Association) tutkimusten mukaan kaksi kolmesta maataloudessa kuolleesta lapsesta on alle 5-vuotiaita. Yleisin kuolinsyyn aiheuttaja on ajoneuvo. ISSA:n mukaan kuolemaan johtaneiden tapaturmien pääasiallisina syinä ovat olleet riskien huomiotta ottaminen, valvonnan ja koulutuksen riittämättömyys sekä vaaroja sisältävät leikkipaikat. Tapaturmien todellinen lukumäärä on vieläkin suurempi, koska suuri osa lasten onnettomuuksista jää tilastojen ulkopuolelle. Vanhemmat hoitavat itse suurimman osan lasten vammoista kotona. (Euroopan työterveys- ja työturvallisuusvirasto.) Tähän lukuun on esimerkin vuoksi kirjattu muutaman merkittävän maatalousmaan tutkimustuloksia lasten tapaturmista maataloilla.

Iso-Britanniassa tehdyssä selvityksessä tutkittiin maataloudessa lapsille tapahtuneita kuolemaan johtaneita tapaturmia vuosina 1990–2000. Yleisimmät kuolinsyyt olivat liikkuvien koneiden alle puserumiset, hukkumiset, tukehtumiset ja putoamiset. Suurin riski maatilojen tapaturmiin todettiin olevan yhdestä viiteen vuoden ikäisillä sekä 11 – 15-vuotiailla lapsilla. Samoin kuin Suomessakin, eniten tapaturmia sattui keväällä ja kesällä. Tapaturmaisesti kuolleista lapsista 40 % oli tapahtuman sattuessa leikkimässä

maatilan ympäristössä ilman aikuisen valvontaa. Toiseksi eniten kuolemaan johtaneita tapaturmia sattui tilanteissa, joissa lapset olivat maatalouskoneiden kyydissä tai työskentelivät tilalla ilman kunnollista ohjeistusta ja valvontaa. Kuolemantapauksia sattui myös tilalla vieraileville lapsille. (Keep children safe on the farm 2004.)

Yhdysvaltojen maatiloilla 100 lasta kuolee ja yli 100 000 loukkaantuu tapaturmaisesti vuosittain. Maatilojen poikien tapaturmaisen kuoleman riski on suurempi kuin muilla pojilla. Miehet tekevät naisia useammin töitä, joiden tapaturmariski on keskimääräistä korkeampi. Näitä töitä ovat esimerkiksi koneiden ja laitteiden huolto sekä korjaus ja rakennustyöt. Osittain myös tästä syystä poikien riski joutua maatilalla tapaturman uhriksi on suurempi kuin tyttöjen. Karjanhoitotyöt ovat useimmiten naisten vastuulla, mistä johtuen tytöille sattuu eniten tapaturmia eläinten kanssa. (Children's injuries in agriculture related events 2002, 190–193.)

Kanadassa on kuollut viimeisimmän kymmenen vuoden aikana 172 lasta ja noin 2 000 lasta on joutunut sairaalahoitoon maatiloilla sattuneiden tapaturmien vuoksi. Erittäin huolestuttava tutkimustulos oli, että jopa seitsemäntoista prosenttia kaikista maatalouden tapaturmista sattuu lapsille ja nuorille. Kaksi kolmasosaa kaikista kuolemaan johtaneista tapaturmista oli koneiden aiheuttamia. Kanadassa järjestetään ”maatilojen turvallisuus -päiviä”. Ne ovat tapahtumia, joissa lapsille opetetaan maatilan turvallisuusasioita kuten esimerkiksi ruohonleikkurilla ajoa ja palavasta rakennuksesta poistumista. (Countrykidsafety 2008.)

5 MAATILOJEN VAARANPAIKAT SEKÄ NIIDEN POISTAMINEN

Maatiloilla on useita erilaisia vaaranpaikkoja ja vaarallisia kohteita. Tapaturmien sattumispaikat vaihtelevat lapsen iän mukaan. Pienten lasten tapaturmista suurin osa tapahtuu aivan pihapiirissä. Myöhemmässä iässä lapset liikkuvat enemmän ja tapaturma-alue on laajempi. Kouluikäisten tapaturmat tapahtuvat usein tuotanto- ja karjarakennuksissa. Aikuisen on vaikea vahtia liikkuvaa lasta samanaikaisesti kuin tehdä keskitymistä vaativaa työtä. Tyypillisiä vaarallisia kohteita ovat erilaiset koneet ja laitteet, kotieläimet, vesistöt, suojaamattomat kaivot, sähkölaitteet ja tuli. (Kivikko 1997, 51–53.)

Seuraavissa kappaleissa kuvatut tapaturmat ovat suoria lainauksia Melan oppaasta ”Eväitä lasten ja nuorten turvaksi maatilalla”, Työtehoseuran ”Lasten turvallisuus maatiloilla” -tutkimuksesta sekä Iso-Britannian Terveys- ja Turvallisuus viranomaisten Internet -sivuilta.

5.1 Ajoneuvoista, maatilan koneista ja laitteista aiheutuvat onnettomuudet

Koneet ja laitteet aiheuttavat kaikissa lasten ikäryhmissä eniten tapaturmia sekä ovat useimmiten osallisena kuolemaan johtaneissa tapaturmissa. Kivikon (1997) tutkimuksen tuloksissa todetaan, että kuolemaan johtaneista lasten tapaturmista jopa 60 % oli koneiden aiheuttamia. Etenkin pojat ovat erityisen kiinnostuneita työkoneista ja koneiden aiheuttamia tapaturmia sattuukin pojille huomattavasti enemmän kuin tytöille. Yleisimmät koneiden aiheuttamat tapaturmat ovat liikkuvan koneen alle jäämisiä, ajoneuvosta putoamisia ja työkoneisiin takertumisia ja puristumisia.

Maatalouden koneet on useimmiten suunniteltu vain yhden henkilön kuljettamiseen. Lapsia ei pidä missään nimessä kuljettaa traktorin etukuormaajassa tai esimerkiksi peräkärjessä paalikuorman päällä. Jos lasta kuljetetaan traktorin kopissa, tulisi siinä olla turvaistuin, jossa on 3-pistevyökiinnitys. Traktorin ovet ja ikkunat on pidettävä ehdottomasti kiinni lapsen ollessa kyydissä, koska lapsi voi pudota takaluukusta tai auneesta ovesta. Erityisen vaarallinen on tilanne, jossa aikuinen poistuu koneesta jättäen sen käyntiin tehdäkseen pikaisesti jotain muuta, lapsen kuitenkin jäädessä kyytiin. Lap-

sella tulee olla kuulosuojaimet traktorissa ollessaan. Traktorin lattialla ei tule säilyttää irrallisia työkaluja ja esineitä. (Pukari 2005, 13.)

Kaksivuotias kuoli tiputtuaan traktorin takaikkunasta.

Lapsen näkökenttä on kapeampi kuin aikuisella ja siksi lapsi ei havainnoi ympäristöönsä aikuisen tavoin. Lasten on esimerkiksi vaikeampi havaita, mistä suunnasta traktorin ääni kuuluu sekä arvioida lähestyvän koneen etäisyys ja nopeus oikein. Pieni koko estää lasta näkemästä koneiden yli. Vastaavasti koneen kuljettajan on vaikea havaita lasta. (Pukari 2007, 6.) ”Metri on lapselle eripituinen kuin aikuiselle”.

6- ja 9-vuotiaat pojat olivat isänsä mukana pellolla. Peruuttaessaan leikkuupuimuria isä ei huomannut takana seisoineita lapsia, vaan he jäivät puimurin alle. Vanhempi poika kuoli ja nuorempi loukkaantui vakavasti.

Koska konetapaturmat aiheuttavat lapsille sekä eniten että vakavimpia tapaturmia, tulee niiden välttämiseen kiinnittää erityistä huomiota. Asuinpihaan ja tuotantoalueille tulee mahdollisuuksien mukaan rakentaa erilliset ajoreitit. Koneiden ja peräkärryn kääntämistä varten tulee olla riittävästi tilaa. Monella pienelläkin toimenpiteellä voidaan välttää vahingot. Äänimerkin anto ennen koneen käynnistämistä ja liikkeellelähtöä on hyvä ottaa rutiiniksi. Työkoneet sammutetaan ja virta-avaimet otetaan pois ajoneuvojen lukoista, kun niitä ei käytetä. Isommille lapsille opetetaan, kuinka koneet sammutetaan, jotta he osaavat hätätilanteessa toimia yksinkin. Lapsille neuvotaan, kuinka lähestyä liikkuvaa konetta. Pieni lapsi jää helposti traktorin alle yrittäessään esimerkiksi päästä traktoria ajavan vanhempansa syliin. (Pukari 2005, 13.) Työkoneiden turvaetäisyydet on muistettava, esimerkiksi pienkuormainten työskentelyalueella ei saisi oleskella lapsia ollenkaan.

Työkoneiden ja -laitteiden turvallinen ja asianmukainen kunto sekä säännölliset huolto- ja toimenpiteet ovat tärkeä osa turvallisuutta. Erityisesti nivelakselikäyttöisten koneiden suojat tulee olla paikoillaan ja kunnossa. Joskus suojien koetaan hankaloittavan työkonetta käyttöä ja ne poistetaan tai niiden rikkoontuessa, niitä ei uusita. Työkoneisiin voidaan myös lisätä turvalaitteita, esimerkiksi lisäpeilejä ja peruutussummeri. Koneet ja laitteet on hyvä varastoida niin, etteivät lapset pääse niihin käsiksi. Koneet tulee pysä-

köidä tasaiselle alustalle, kytkeä käsijarru päälle ja laskea työkoneet aina alas. Käytöstä poistetut työkoneet hävitetään. Levikepyörät tulee aina säilyttää vaaka-asennossa, sillä lapsi voi yrittää kiivetä niihin ja jäädä kaatuneen pyörän alle vakavin seurauksin. (Pukari 2007, 3–7.)

Mönkijät ja päältä ajettavat ruohonleikkurit eivät ole lapsille sopivia ajoneuvoja, vaikka ne heitä erityisesti kiinnostavatkin. Mönkijöiden määrä on kasvanut räjähdysmäisesti viime vuosina ja sitä myötä myös niiden aiheuttamat onnettomuudet. Alle 15-vuotias ei saa ajaa mönkijällä ja kuljettajalla tulee aina olla kypärä, valitettavasti tätä lainkohtaa rikotaan usein (kuvio 2).

Viisivuotias poika istui mönkijän kyydissä isänsä jalkojen välissä. Isä ajoi jyrkkää rinteä ylös ja rengas upposi kuoppaan. Sekä isä että poika lensivät mönkijän kyydistä. Kummallakaan ei ollut kypärää. Isä selvisi muutamalla tikillä, mutta pojan kallo murtui.

KUVIO 2. Mönkijä ja lapsi eivät ole turvallinen yhdistelmä. Kuvassa lapsen jalat eivät yllä jalkatuelle eikä hänellä ole kypärää

5.2 Varasto- ja korjaamorakennuksissa tapahtuvat onnettomuudet

Erilaisissa varastotiloissa ja niihin johtavissa ajosilloissa on useita vaarallisia paikkoja. Suojaamattomia ajosiltoja on maataloilla vielä paljon (kuvio 3). Puupinta on sateen jälkeen ja jäisenä todella liukas, joten liukastumisen ja putoamisen vaara on ilmeinen, myös aikuiselle.

Viljasiiloissa ja irtoheinäkasoiissa on tukehtumisen vaara. Korjaamorakennuksissa on paljon palo- ja sähköturvallisuuden kannalta vaarallisia laitteita. Kivikon (1997) tutkimuksen mukaan varasto- ja korjaamorakennuksissa sattui pojille selvästi useammin tapaturmia kuin tytöille. Ero johtuu poikien osallistumisesta tyttöjä enemmän koneenkorjaus- sekä rakennustöihin.

10-vuotias pikkupoika tukehtui viljalaariin horjahtaessaan tai hypätessään viljakasaan, jota hänen isänsä oli juuri laskemassa elevaattoriin suppilon alapäästä. Vanhemmat kuuluivat pojan avunhuudot, mutta eivät saaneet viljakasaan hautautunutta poikaa enää pelastettua. Palokunta sai kaivettua hänet kasasta noin 20–30 minuutin päästä, mutta elvytys oli jo myöhäistä.

Neljä sisarusta oli leikkimässä keskenään. He ottivat omin lupineen vesurin työkaluvajasta. Yksi lapsista löi vesurilla puupalikkaa. Pahaksi onneksi kaksivuotias veli oli juuri tarttunut palikkaan. Tapaturman seurauksena pojan sormi meni poikki.

KUVIO 3. Navetan vintille johtava ajosilta, josta puuttuvat suojakaiteet

Lapset ovat luonnostaan uteliaita ja uhkarohkeita, mistä johtuen he kiipeilevät mielellään (kuvio 4). He eivät tunnista vaaroja aikuisen tavoin. Pihaympäristöstä poistetaan turhat kiipeilyyn houkuttelevat vaaranpaikat. Irtotikkaat tulisi säilyttää vaaka-asennossa ja esimerkiksi mahdollisuuksien mukaan poistaa tikkaista alimmat askelmat. (Pukari 2007, 5.)

KUVIO 4. Tikapuut houkuttavat kiipeämään

Putoamista voidaan tehokkaasti estää suojakaiteilla, -verkoilla ja -kansilla. Esimerkiksi laakasiilojen ja lietesäiliöiden reunoille rakennettavat kaiteet suojaavat putoamisilta. Paalikasat, erityisesti pinotut pyöröpaalit, ovat vaarallisia ja houkuttelevat lapsia kiipeilyyn. Myös lannoite- ja rehusäkkipinot sortuvat helposti. Pinot tulisi sijoittaa kovalle ja tasaiselle alustalle ja jos mahdollista, lukittujen ovien taakse. Joka tapauksessa pinoja ei pidä kasata korkeiksi. Aitauksilla voidaan estää pääsy vaarallisiin paikkoihin. Tehokain keino estää lasten pääsy rakennuksiin, on pitää ovet lukittuina. (Pukari 2007, 5–7.)

Varastorakennusten rikkonaiset liukuovet ovat vaaralliset. Terävät pellit voivat viiltää ikävän haavan tai rikkoutunut kisko voi aiheuttaa koko oven kaatumisen (kuvio 5).

KUVIO 5. Rikki mennyt navetan liukuovi on vaarallinen

Hyvä järjestys on olennainen osa turvallisuutta. Työkaluja ei pidä jättää lojumaan, vaan ne korjataan paikoilleen käytön jälkeen. Lasten pääsy sähkölaitteisiin sekä pistorasioihin tulee estää. Vaaralliset ja terävät esineet pidetään lasten ulottumattomissa. Esimerkiksi naulaan astuessaan lapsi voi haavan lisäksi saada bakteerin aiheuttaman jäykkäkouristuksen. Kulkutiet pidetään kunnossa ja puhtaina, esimerkiksi lattialle läikkynyt öljy saattaa aiheuttaa liukastumisen. Hyvä valaistus suojaa monelta onnettomuudelta.

5.3 Tuotantorakennuksissa tapahtuvat sekä eläinten aiheuttamat onnettomuudet

Navettarakennusten tyypillisiä vaaranpaikkoja ovat lannanpoistokoneet, peittämättömät lantakourut sekä terävät työvälit. Maituhuoneessa säilytetään usein lapsille vaarallisia kemikaaleja. Suojaamattomat liete- ja virtsasäiliöt ovat vaarallisia. Lietelantanave-toissa muodostuu lietteestä rikkivetyä, jota voi joskus lietteen sekoituksen yhteydessä muodostua runsaastikin. Rikkivety on ilmaa raskaampi erittäin myrkyllinen kaasu. (Pukari 2005, 14.) Navetan vintillä on usein avoimia pudotus- ja tuuletusluukkuja (kuvio 6).

Pojat leikkivät ulkona piilosta. Talon 11-vuotias poika meni piiloon vintillä olevan paalikasan ja seinän väliin. Hän ei muistanut vintin lattiassa olevaa pahnojen pudotusluukkuja, vaan putosi navetan betonilattialle mahalleen. Pojan käsi jäi alle ja vääntyi. Luukku oli auki, koska sitä käytettiin navetan tuuletusluukkuna kuumina kesäpäivinä.

KUVIO 6. Navetan vintillä oleva suojaamaton heinien pudotusluukku on vaarallinen

Eläinten aiheuttamia tapaturmia (ruhjomiset ja puremat) aiheutui Kivikon (1997) tutkimuksen mukaan enemmän nuorille kuin aivan pienille lapsille. Alle 5-vuotiaiden tapaturmista joka neljäs sattui karjarakennuksessa. Useimmiten he olivat siellä vanhemman mukana tämän työskennellessä. Nuorille tytöille sattui merkitsevästi enemmän tapaturmia karjanhoitotehtävissä kuin pojille. Kotieläintyöt ovat koneellistuneet. Pientä lasta, esimerkiksi ruokintapöydällä, on vaikea erottaa traktorin ohjaamosta käsin (kuvio 7).

KUVIO 7. Eläinten ruokintatyö on koneellistunut

”Lapset rakastavat eläimiä, mutta eläimet eivät välttämättä rakasta lapsia”. Eläinten ei tarvitse olla aggressiivisia aiheuttaakseen vakavia vammoja lapsille. Nautakarjaa ja hevosia osataan luonnostaan jo varoa paremmin, mutta myös lampaat, siat ja siipikarja ovat vahingoittaneet lapsia. Eläinten käyttäytymistä ohjaavat vaistot. Erityisesti eläimet, joilla on jälkeläiset vieressään voivat aiheuttaa vaaratilanteen puolustaessaan niitä.

Osa eläinten taudeista voi tarttua myös ihmisiin. Tällaisia tauteja kutsutaan zoonooseiksi. (Code of Practice on Preventing Accidents to Children and Young Persons in Agriculture 2009, 13.) Zoonooseja ovat esimerkiksi salmonella, tuberkuloosi, raivotauti, myyräkuume ja sienitulehdukset kuten pälvilsila.

Viisivuotias poika auttoi ottamaan lehmiä sisälle navettaan. Lehmä puski hänet maahan ja tallasi käden päälle. Poika menetti peukalonsa.

Paras keino torjua eläinten aiheuttamat vahingot on olla päästämättä lapsia eläinten läheisyyteen ilman aikuisen valvontaa. Laitumella lapsen tulee olla aikuisen vieressä. Lapsille on tärkeää opettaa eläinten kunnioittamista, sekä kuinka liikkua ja toimia eläinten läheisyydessä. Potkaisemisvaaran vuoksi isokokoisten eläinten taakse ei pidä mennä. Eläimiä ei saa säikytellä tai kiusata, eikä niiden läheisyydessä saa juosta tai metelöidä. Myös lasten tulee käyttää turvajalkineita eläintiloissa ollessaan. Eläimiä siirrettäessä kuljetusreitit tulee suunnitella selkeästi ja huolehtia, etteivät lapset joudu eläinten eteen. Sarvellisten eläinten turvallisuutta lisää sarvien poisto tai nupoutus jo vasikkana. Lapsille tulee opettaa rutiiniksi käsien pesu aina heidän kosketeltuaan eläimiä, jotta eläimissä mahdollisesti olevat taudit eivät tartu heihin. (Preventing accidents to children on farms.)

5.4 Myrkytykset

Suuri osa Myrkytystietokeskukseen tulevista kyselyistä koskee alle 3-vuotiaiden lasten myrkytystapaturmia. Pienten lasten myrkytystapaturmien aiheuttajat ovat yleensä helposti käsillä olevat aineet, kuten kasvit, lääkkeet, tupakka ja erilaiset kodin kemikaalit. Myrkyllinen aine voi joutua lapsen elimistöön nielemällä, hengittämällä tai ihon läpi imeytymällä. (Huttunen ym. 2002, 313.) Vaikka kemikaalit ovat vaarallinen altiste, aiheuttavat ne erittäin harvoin vakavia ja kuolemaan johtavia myrkytyksiä. Myrkytysten määrä on vähentynyt viime vuosikymmeninä. Tilastokeskuksen kuolemansyytilastojen mukaan vuosina 1998–2005 rekisteröitiin kaksi alle 15-vuotiaan lapsen tapaturmaista myrkytyskuolemaa.

Pihapiiriin kannattaa istuttaa vain myrkyttömiä kasveja. Lasta tulee opettaa tunnistamaan myrkylliset eläimet sekä luonnossa kasvavat myrkylliset kasvit ja sienet (esimerkiksi valkoinen karpässieni ja kyykäärme). Myrkytystapaturmien varalle kotona tulee olla lääkehiiltä. (Kokko 1997, 19.) Maatiloilla käytetään vaarallisia kemikaaleja ja kasvinsuojeluaineita. Myrkyllisten aineiden joutuminen lasten käsiin on suhteellisen helppo torjua. Kotona käytettävät lääkkeet säilytetään lukollisessa kaapissa lasten ulottumattomissa. Navetalla olevat pesuaineet ja lääkkeet tulee säilyttää joko lukitussa kaapissa tai ainakin hyllyillä lasten ulottumattomissa. Pakkausten korkkeja ei tule jättää auki. Kasvinsuojeluaineet ja lannoitteet säilytetään lukitussa varastotilassa. Kaikki kemikaalit tulee aina säilyttää alkuperäispakkauksissaan erillään elintarvikkeista ja rehuista sekä niiden käyttöturvallisuustiedotteet tulee säilyttää. (Pukari 2005, 13.) Käytökkelvottomat ja vanhentuneet kemikaalit ovat ongelmajätettä, joka on toimitettava ongelmajätteen keräyspaikalle.

Seitsemän -vuotias tyttö joutui sairaalahoitoon juotuaan laimennettua torjunta-ainetta, joka oli laitettu limsapulloon.

5.5 Hukkumisonnettomuudet

Hukkumalla kuolee Suomessa 10–20 lasta vuosittain. Hukkuminen on toiseksi yleisin lasten tapaturmainen kuolinsyy. (Huttunen ym. 2002, 318.) Yli 70 % hukkuneista on poikia. Suurin riski hukkua on 1–4-vuotiailla. Hukkumistapaturmat tapahtuvat useimmiten lapselle tutuissa paikoissa. Hukkumisonnettomuuksille on tyypillistä, että ne tapahtuvat nopeasti ja jopa äänettömästi. (Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos.)

Eräänä lokakuuisena torstaina maatilan 7-vuotias poika ei saapunut normaalisti koulusta kotiin. Vanhemmat alkoivat ihmetellä, missä hän viipyi. He lähtivät etsimään kadonnutta lasta pihapiiristä. Etsintöjen jälkeen hän löytyi kaivosta hukkuneena. Hän oli kävellyt puisen, lahon kaivonkannen yli ja pudonnut kaivoon, jossa oli vettä.

Maatilan hukkumisonnettomuuksia ehkäistään peittämällä avonaiset kaivot ja säiliöt kansilla sekä estämällä niihin pääsy suojakaiteilla ja aidoilla. Käyttämättä olevat kaivot voidaan täyttää esimerkiksi hiekalla. Myös sadeveden ja valumavesien kerääjäkaivot ovat suojaamattomina vaarallisia (kuvio 8).

KUVIO 8. Suojaamaton kaksi metriä syvä sadevesikaivo

Lapsia ei tulisi päästää tai jättää yksin rannalle tai laiturille. Jos mahdollista, ranta-alueiden laidoille ja jyrkille penkereille voidaan rakentaa kulku- ja putoamisesteitä. Lapsia tulee auttaa ja kannustaa uimataidon hankkimiseen jo varhain. Heitä tulee opastaa uimaan aina rantaan päin tai rannan suuntaisesti. Lian etäälle rannasta uiva voi joutua virran vietäväksi. Veneillessä kaikilla matkustajilla tulee olla yllään pelastusliivit. Jos ranta on laiva- tai venereitin lähellä äkilliset aallot voivat olla vaaraksi lapselle. Kallioisilla ja kivikkoisilla rannoilla on loukkaantumisriski. Myös ojat ovat vaarallisia lapsille, erityisesti tulviessaan (kuvio 9).

KUVIO 9. Tulviva oja peltojen vieressä houkuttaa lapsia seikkailemaan

5.6 Tuli ja sähkö

Lähes puolet kaikista palovammoista on lapsille sattuneita ja näistä suurin osa alle 2-vuotiaille. Kuuma vesi ja uuninluukku- ja liesipalovammat ovat lapsilla yleisimpiä. (Huttunen ym. 2002, 306.) Lasten tulitikkuleikeistä syttyy vuosittain useita tulipaloja.

Kahdeksanvuotias tyttö leikki tulitikuilla ystäviensä kanssa sikalan pahnavarastossa. Oljet syttyivät palamaan tytön raapaisemasta tulitikusta. Mukana olleet lapset ehtivät pelastautua. Olki- ja viljavarastona sekä sikalana toiminut rakennus tuhoutui.

Palovaroittimia ja tarvittaessa häkävaroittimia tulee olla riittävästi ja ne tulee asentaa oikein sekä tarkistaa säännöllisesti niiden toimivuus. Maatilat sijaitsevat useimmiten kaukana palolaitoksista, joten avun saaminen voi kestää kauankin. Tällöin alkusammutusvälineistä on todella hyötyä. Sammutuspeitteitä ja käsiammuttimia tulee olla riittävästi ja ne tulee olla oikein sijoitettuja sekä säännöllisesti huollettuja. Tulitikut ja tupakansytyttimet pidetään lasten ulottumattomissa, sekä opastetaan lapsille, etteivät ne ole leikkikaluja. Isommille lapsille opetetaan tulen oikea käsittely. Lapsille tulee ehdottomasti opettaa myös, kuinka heidän tulee menetellä tulipalon syttyessä. Tällaista tilannetta tulee myös harjoitella etukäteen. Lapsille tulee painottaa, että tulipalosta tulee ilmoittaa vanhemmille, vaikka se olisi syttynytkin ns. kiellettyjen leikkien yhteydessä. (Partanen 2006, 27–39.)

Tulipalot saavat usein alkunsa viallisista sähkölaitteista tai niiden virheellisestä käytämisestä. Huonokuntoiset sähkölaitteet tulee korjata tai vaihtaa. Sähköjohdot eivät saa joutua puristuksiin eikä niitä saa solmia. Niin sanottuja tee-se-itse-viritelmiä ei tehdä, vaan sähkötoissa käytetään sähköalan ammattilaisia. Tilan sähköasennukset kannattaa tarkastuttaa, jos niiden asennuksesta tai tarkastuksesta on kulunut 10–40 vuotta. (Partanen 2006, 61–65.) Pistorasiat kannattaa suojata suojatulpilla, elleivät ne jo ole turvasuojattuja.

5.7 Muut vaaratekijät ja yleiset varotoimet

Kuulovaurioraja on 85 desibeliä. Kuulosuojaimia tulee käyttää, kun normaali puheääni ei kuulu metrin etäisyydellä työstä aiheutuvan melun vuoksi. Lasten tulee käyttää kuulosuojaimia aina ollessaan käynnissä olevien työkonien kyydissä tai läheisyydessä.

Valtioneuvoston asetuksessa (48/2005) työntekijöiden suojelemisesta tärinästä aiheutuvilta vaaroilta on määritelty aikuisen henkilön päivittäisen kehotärinäaltistuksen maksimiarvot. Työterveyslaitoksen tekemässä tutkimuksessa todettiin, että kehotärinän altistuksen toiminta-arvo ylittyi kaikkien tutkimuksessa olleiden traktoreiden istuimilla. Kehotärinän on todettu lisäävän erilaisia selkäoireita ja väsymistä. (Vähänikkilä, Sorainen, Taattola & Rytkönen 2007.) Tämän tutkimuksen nojalla on itsestään selvää, ettei lapsia tule altistaa traktorin kopissa pitkäaikaiselle tärinälle.

Maatilalla voi altistua myös usealle erilaiselle pölylle, kuten esimerkiksi viljan ja jauhojen pölylle, eläinperäiselle pölylle, heinäpölylle, homeelle ja maaperän pölylle. Lapsen ei tule olla mukana ympäristössä, jossa hän altistuu pölylle.

Lasten vaatteista tulee poistaa nauhat ja nyörit, sillä ne voivat aiheuttaa kuristumisvaaran. Lasten tulee käyttää turvavälineitä, kuten heijastimet, pyöräilykypärät, huomioliivit ja muut suojavälineet. Lapset ottavat mallia aikuisten toimintatavoista, olivatpa ne turvallisia tai eivät. Tästä syystä myös aikuisten on tärkeää itse käyttää turvavarusteita. Mahdolliset ampuma-aseet tulee säilyttää aselain (1/1998) mukaisesti eli lukitussa paikassa ja niistä tulee poistaa myös panokset.

Vanhempien ja muiden aikuisten on syytä osata ensiaputaidot sekä tieto siitä, kuinka onnettomuustilanteissa tulee toimia. Tapaturman jälkeiset ensimmäiset minuutit saattavat ratkaista uhrin selviytymisen. Myös lapsille tulee opettaa vaikka leikin avulla pelastautumistoimenpiteitä, ensiaputaitoja sekä hätänumeroon soittaminen. Nykyisin pelastuslaitos löytää hyvän osoitteistojärjestelmän avulla perille. On kuitenkin huolehdittava, että tienviitat ja talonumerot ovat selkeästi havaittavissa. Hätäkeskuslaitoksen Internet-sivuilta voi tulostaa omaa tilaa koskevan lomakkeen, jossa on ohjeet hätäpuhelun soittamiseen, tilan sijainnin karttakoordinaatit, ajo-ohjeet sekä kiinteistön omistajan nimi (<http://www.112.fi/index.php?pageName=koordinaatti>.) Lomake on hyvä säilyttää, niin että se on kaikkien helposti havaittavissa.

6 TAPATURMIEN ENNALTAEHKÄISY

Lasten tapaturmat maataloilla saattavat vaikuttaa sattumanvaraisilta ja yllättäviltä. Ne ovat kuitenkin erittäin hyvin ennustettavissa ja suuri osa tapaturmista olisi ollut ennaltaehkäistävissä. Vanhemmat tuntevat syyllisyyttä ja pelkoa, kun lapselle on tapahtunut jotakin ja miettivät, olisiko onnettomuuden voinut estää. On kuitenkin muistettava, ettei kukaan voi vahtia lastaan vuorokauden ympäri joka päivä. Tapaturmat ovat valitettavasti osa elämäämme. Onnettomuuksien ajattelu ei ole yhtä ahdistavaa silloin, kun tiedämme, kuinka niiltä voi suojautua.

Lasten tulee voida liikkua turvallisesti omassa lähiympäristössään. Sen varmistamiseksi lapsi tarvitsee suojaa sekä opastusta. Lapsille turvallisessa ympäristössä on kaikkien muidenkin mukava liikkua. Tapaturmien ehkäisy on itse asiassa sarja pieniä, välttämättömiä tekoja, esimerkiksi käytetään suojavarusteita, annetaan äänimerkki ennen liikkeelle lähtöä, ajetaan rauhallisesti jne. Hyvää ennaltaehkäisevää toimintaa on myös tilojen välinen kommunikointi. Maatilan ympäristön turvallisuus parantaa myös tilan sidosryhmien turvallisuutta (maatalouslomittajat, keinosiementäjät, eläinlääkärit jne.).

Lapsen korkeudelta maailma näyttää erilaiselta. Lapset tulee ottaa mukaan kartoittamaan tilan ja sen lähialueiden turvallisuusriskejä ja vaaranpaikkoja. Näin lapset itse oppivat pitämään turvallisuutta tärkeänä asiana. Lapset myös näkevät turvattomat paikat paremmin kuin aikuiset voivat olettaakaan. Lapsen kanssa sovitaan, mitä he voivat tehdä omineen ja mihin asioihin ja paikkoihin tarvitaan aikuisen lupa tai mukanaolo. ”Kerralla katsominen” ei riitä, vaan riskien kartoitus ja turvajärjestelyt tulee saattaa jatkuvasti ajan tasalle lapsen kehittyessä.

6.1 Tapaturmien torjunnan toimintamalleja

Tavoite on tapaturmientorjunnassa tärkeää. Nolla-tapaturma ajattelu lähtee siitä, että jokainen tapaturma on torjuttavissa ja yksikään onnettomuus tai tapaturma ei ole hyväksyttävä. Ratkaisuja tapaturmattomuuteen ovat esimerkiksi tuoteturvallisuus, ympäristön turvallisuus, lainsäädännölliset toimet sekä asenteiden muokkaus. Myös ns. inhimillisten virheiden syntymisiin voidaan vaikuttaa ja vähentää niiden todennäköisyyttä. Tapaturmien ehkäisyyn liittyvä neuvonta jo lastenneuvolassa on tärkeä perusinformaatio vanhemmille lasten turvallisuudesta huolehtimiseksi. Turvallisuus ei tarkoita viirikkeettömyyttä. Pysyvien käytäntöjen myötä tapaturmien ehkäisy on osa jokapäiväistä toimintaa. (Kodin turvaopas, suojele itseäsi ja muita.)

Niin sanottu Kuuden Koon Malli on Mannerheimin lastensuojeluliiton kehittämä toimintamalli, joka on tarkoitettu tapaturmien ehkäisyyn päiväkodeissa ja kouluissa. Kartoita, korjaa, kirjaa, kouluta, kasvata ja kannusta ovat ennaltaehkäiseviä ja turvallisuutta lisääviä tekoja, jotka sopivat myös malliksi maataloille:

- Kartoittamalla selvitetään maatalan ympäristön vaaranpaikat ja riskit.
- Havaitut puutteet ja riskitekijät korjataan.
- Tapaturmat ja läheltä piti -tilanteet kirjataan ylös ja niistä saatu tieto hyödynnetään turvallisuussuunnittelussa.
- Tilalla asuvat ja työskentelevät koulutautuvat ensiaputaidoilla.
- Lapset kasvatetaan turvallisuuteen ja toimitaan itse esimerkkinä.
- Kannustetaan turvallisuuden huomioimiseen arjen toiminnassa.

(Paavonheimo 2007, 26.)

Yksi toimintamalli tapaturmien ennaltaehkäisyyn on 1980-luvulla William Haddonin julkaisema kymmenkohtainen ns. Haddonin malli. Mallin mukaiset kymmenen strategiaa lasten tapaturmiin kohdennettuina ovat: 1) poista tapaturmavaaran aiheuttaja, 2) erota tapaturmavaaran aiheuttaja ja lapsi, 3) eristä tapaturmavaaran aiheuttaja, 4) muuta tapaturmavaaraan aiheuttajaa, 5) varusta lapsi turvallisuutta lisäävillä varusteilla, 6) kouluta ja ohjaa lasta 7) varoita lasta, 8) valvo lasta, 9) pelasta tapaturman uhriksi joutunut lapsi ja 10) paranna ja kuntouta tapaturman uhriksi joutunut lapsi. (Kotiympäristö turvalliseksi.)

6.2 Lainsäädäntö

Tapaturmien ennaltaehkäisyyn liittyviä lakeja on useita. Tärkeimmät ovat pelastuslaki, tieliikennelaki, työturvallisuuslaki, työterveyshuoltolaki, terveydensuojelulaki sekä tuoteturvallisuuslaki.

Tieliikennelain (1167/1999) mukaan alle 15-vuotias ei saa ajaa mopolla eikä traktorilla eikä muillakaan moottoriajoneuvoilla. Tätä lainkohtaa ”rikotaan” maataloilla yhä yleisesti. Moni maatilan isäntä varmasti muistaa, kuinka ei itse olisi millään malttanut odottaa, että pääsee ajamaan traktorilla. Riittävän iän ja pituuden lisäksi lapset tarvitsevat turvallista perehdyttämistä traktorilla ajoon.

Työturvallisuuslain (738/2002) mukaan 14 vuotta täyttänyt saa tehdä vain kevyttä työtä, joka ei vahingoita nuoren terveyttä tai haittaa koulunkäyntiä. Laki on tehty työsuhteessa oleville työntekijöille, joten se ei suoranaisesti koske maatilan omia lapsia, jotka eivät ole työsuhteessa, mutta antaa kuitenkin selkeät suuntaviivat. Laissa on lueteltu ns. vaarallisiksi luokiteltuja töitä, joita alle 16-vuotias ei saa tehdä. Maatalouden töistä suuri osa on juuri näitä vaaralliseksi luokiteltuja töitä, kuten esimerkiksi leikkuupuimurilla työskentely, torjunta-aineiden käyttö, kopittomalla traktorilla työskentely, työ vaarallisten eläinten parissa sekä raskaat nostotyöt. Valtioneuvoston asetuksessa nuorille työntekijöille erityisen haitallisista ja vaarallisista töistä (475/2006) määrätään, että alle 18-vuotias ei saa ilman kokeneen ja ammattitaitoisen henkilön jatkuvaa valvontaa tehdä työtehtäviä, jotka vaativat huomattavaa vastuuta omasta tai muiden turvallisuudesta.

Pelastuslakiin on kirjattu myös kansalaisia koskevia määräyksiä. Esimerkiksi pelastuslain 8 § koskee omatoimista varautumista. Suurehkojen tilojen on laadittava pelastuslain (468/2003) edellyttämä pelastussuunnitelma. Suunnitelman tarkoitus on ohjeistaa tilalla toimivia estämään onnettomuudet ennalta, rajoittamaan tapahtuneiden onnettomuuksien vaikutuksia sekä varautumaan toimintaan häiriö- ja poikkeusolosuhteissa. Suunnitelma on käytävä tilan kaikkien henkilöiden kanssa läpi ja se tulee toimittaa myös pelastuslaitokselle.

6.3 Riskien kartoitus ja riskitason arviointi

Maatilan riskienhallinta on osa turvallisuusjohtamista. Maatilalla riskit kohdistuvat perheen terveyteen, kotiin, omaisuuteen, tuotantoon ja ympäristöön. Yksittäisen riskin toteutumiseen ei vaikuta pelkästään henkilön toiminta ennen riskin toteutumista, vaan taustalla on tehdyt suunnitelmat, valinnat ja päätökset, jotka lopulta vaikuttavat siihen, toteutuuko jokin riski vai ei. Lasten turvallisuuden huomioiminen kuuluu maatilan riskienhallintaohjelmaan. (Leppälä, Murtonen, Suokannas, Lehto, Sinisalo & Suutarinen 2008, 14.)

Ennakoivan toiminnan peruslähtökohta on vaarojen järjestelmällinen ja kattava tunnistaminen ja riskinarviointi eli vaaranpaikkojen etsiminen. Hyvin tehty kartoitus osoittaa tapaturmien ennaltaehkäisyn painopisteet. Jotta tapaturmia voidaan ennaltaehkäistä, pitää tietää minkälaisia tapaturmat ovat ja missä niitä on sattunut. Näin ollen tapaturmien ennaltaehkäisyä on myös jo tapahtuneiden tapaturmien analysointi. Mikä tapaturman aiheutti, miksi ja voiko se toistua. Vaarojen tunnistaminen ajoissa on kaikkein helpointa sekä taloudellisinta. Riskit tulee mahdollisuuksien mukaan poistaa. Aina riskiä ei voida poistaa kokonaan, tällöin tulee jäljelle jäänyttä riskiä tarkkailla säännönmukaisesti. (Riikonen 2006, 48–49.) Jotta lasten tapaturmia voitaisiin estää, tulee vanhempien tunnistaa tapaturmiin johtavat tekijät. Lasten tapaturmat ovat yleensä monen eri tekijöiden summia. Joskus vaaratekijä paljastuu vasta tapaturman jo satuttua, koska tilalla pitkään asuneet ovat jo sokaistuneet mahdollisille vaaran paikoille. Maatilan vaaranpaikkojen tarkistuslistan läpikäyminen auttaa oman tilan vaarojen havainnoimisessa.

Riskien tunnistamisen jälkeen arvioidaan niihin liittyvät terveysvaikutukset ja vakavuus sekä tapaturmien todennäköisyys. Yksinkertainen keino riskinarviointiin on listata yleisimmät tapaturmavaarat. (Riikonen 2006, 27.) Tällöin tila tarkistaa, esiintyykö omalla tilalla vaaroja. Erityisen tärkeää on tarkastaa ne paikat, joiden voidaan olettaa olevan lapsista kaikkein mielenkiintoisimpia. Lapsiin kohdistuvat riskit muuttuvat lasten kasvaessa. Vauvaikäisen riskit liittyvät yleensä sisätiloihin. Kun lapsi lähtee liikkeelle ja siirtyy pihapiiriin liikkumaan, on syytä tarkastaa pihaympäristön turvallisuus. Tilan ulkopuolinen henkilö näkee mahdolliset vaaranpaikat usein selvemmin kuin tilanväki itse. Siksi kartoitukseen kannattaa pyytää ulkopuolista apua.

Taulukossa 2 on luokiteltu riskit tapaturman esiintymisen todennäköisyyden sekä seurauksen vakavuuden perusteella. Riskitason arvioinnissa selvitetään, onko onnettomuuden todennäköisyys epätodennäköinen, mahdollinen vai ilmeisen todennäköinen. Ja onko onnettomuuden vakavuus vähäinen (laastari riittää), haitallinen (sairaalahoitoa vaativa) vai vakava (hengenvaara). Arvioinnin jälkeen tulee miettiä, mitä käytännön toimenpiteitä riskien vähentämiseksi tulee tehdä. Useista vähäisistä riskeistä saattaa muodostua kokonaisuutena vakava riski. Merkittävät riskit vaativat välittömiä toimenpiteitä. (Riikonen 2006, 49.)

TAULUKKO 2. Riskien luokittelu tapahtuman todennäköisyyden sekä seurauksen vakavuuden perusteella (Riikonen 2006, 49)

Esiintyminen	Seuraukset		
	Vähäiset	Haitalliset	Vakavat
Epätodennäköinen	Merkityksetön riski	Vähäinen riski	Kohtalainen riski
Mahdollinen	Vähäinen riski	Kohtalainen riski	Merkittävä riski
Todennäköinen	Kohtalainen riski	Merkittävä riski	Sietämätön riski

Taulukon malli on kehitetty työpaikkojen riskinarviointiin, mutta se soveltuu myös maatilojen tapaturmien arvioimiseen ja sitä kautta myös lasten turvallisuuden kartoittamiseen. Maatilalla voidaan miettiä, mitkä ovat ne kaikkein vakavimmat ja todennäköisimmät vaaranpaikat ja aloittaa olosuhteiden korjaaminen sieltä. Esimerkiksi lahonnut kaivonkansi pihaympäristössä on sietämätön riski ja sen korjaaminen on tehtävä välittömästi. Lapsen tippuminen kaivoon voi aiheuttaa vakavat seuraukset jopa kuoleman. Vahingon todennäköisyys on todennäköinen, koska kaivon sijainti on lapsen liikumisalueella.

6.4 Asenteet

Asenne käsitteenä voidaan määritellä usealla eri tavalla. Gordon Allportin klassinen määritelmä vuodelta 1954 kuvailee asenteen seuraavasti: ”Opittu taipumus ajatella, tuntea ja käyttäytyä erityisellä tavalla tiettyä kohdetta kohtaan”. Tämä määritelmä perustuu tunteen, tiedon ja toiminnan vaikutuksiin eli niin sanottuun asenteiden kolmikomponenttimalliin. (Erwin 2001, 12–13.) Asenteiden syntymiseen vaikuttavat muun muassa asiaan liittyvät kokemukset, ympäristön ihmiset ja joukkotiedotusvälineet sekä jossain määrin myös perintötekijät (Erwin 2001, 53–54).

Turvallisen toiminnan edellytys on turvallisuusmyönteinen ja vastuuntuntoinen asenne turvallisuusasioita kohtaan. Jokaisella meistä on vastuumme siitä, ettemme omalla toiminnallamme vaaranna omaamme emmekä toisten turvallisuutta. Huolimattomalla asenteella voi aiheuttaa tapaturman itselle sekä myös muille. Ei meille mitään voi tapahtua -asenteesta tulee luopua. Onnettomuuksiin joutuneet ajattelevat turvallisuuteen liittyviä asioita enemmän. (Tiirikainen 2009, 69–70.)

Positiivinen asenne turvallisuuteen syntyy jo lapsuudessa. Lapset oppivat aikuisten ja toisten lasten käytöstä matkimalla. Joskus aikuiset saattavat vähätellä tapaturman riskiä miettimällä sitä, mitä ovat itse lapsena tehneet, eikä silloinkaan sattunut mitään. Nykyaikainen maatila on sekä tehokas yritys isoine koneineen, että lasten kotiympäristö. Maatilojen omistus siirtyy sukupolvelta toiselle sukupolvenvaihdosten myötä. Tuleva isännyyden vaihdos on vaikuttamassa siihen, että lasten annetaan ja toivotaan tekevän töitä tilalla.

6.5 Lasten valvonta ja ohjeistaminen

Maatilojen lasten vanhemmilta vaaditaan enemmän vastuuta lasten turvallisuuden suhteen kuin muilta vanhemmilta keskimäärin, koska lapset kasvavat ympäristössä, jossa on paljon vaaroja.

Lasta tulee valvoa hänen kehitystason mukaisesti ja ymmärtää lapsen käyttäytyminen eri ikäkausina. Vanhempien tulee seurata lasten kasvua ja kehitystä ja tuntea eri vaiheisiin liittyvät tapaturmien ehkäisykeinot. Lapsi tulee saada ymmärtämään, miksi jokin

asia on vaarallinen ja kiellettyä. Lapsen kasvaessa myös vaaratilanteet muuttuvat. Pienten alle 5-vuotiaiden lasten tulee olla välittömässä valvonnassa koko ajan. Esikoululaiset ja vähän vanhemmat voivat olla jo ajoittain ilman aikuisen valvontaa, mutta eivät vielä pitkiä aikoja. Pieniä lapsia ei tule jättää isompien sisarusten valvontaan liian aikaisin. (Creating Safe Play Areas on Farms 2004, 7–8.)

Kun lasten leikit siirtyvät sisätiloista pihapiiriin, on syytä tarkastaa ympäristön turvallisuus. Maatila kokonaisuudessaan ei voi olla lapsen leikkialuetta. Vanhempien on huolehdittava, että lasten leikkivälineet, keinut ja kiipeilytelineet ovat kunnostettuja ja turvallisia. Hyvä leikkipaikka on huolellisesti suunniteltu ja sijainniltaan turvallinen, jotta lapset myös viihtyvät siellä. Ulkovalaistuksen tulee olla riittävä. Leikkipaikan tulee olla riittävän kaukana liikenteestä sekä kovasta metelistä, mutta paikassa, jota aikuisten on helppo valvoa. Se ei saa olla vesistöjen ja kaivojen lähellä. Leikkialueen olisi hyvä olla rajattu selkeästi ja aidattu, jotta lapsi itsekkin tiedostaa sallitun alueen ja kielletyn alueen rajan. Leikkialueen vaatimukset muuttuvat lapsen kasvaessa. Alle 5-vuotiaille lapsille riittää pienempi aidattu alue, kun taas sitä vanhemmat lapset tarvitsevat jo enemmän liikkumatilaa ja aktiviteetteja. Lapsista varoitettava liikennemerkki ennen piha-aluetta informoi myös muita tilalla liikkuvia henkilöitä lapsista. (Creating Safe Play Areas on Farms 2004, 4, 13.)

Lasten hoito maatiloilla voi olla hankalaa järjestää. Maatalousyrittäjien lomituspalvelulain (1231/1996) mukaan maatalousyrittäjällä on oikeus saada lomituslain mukaista sijaisapua raskautta, synnytystä ja isyyslomaa varten siksi ajaksi, jolta hänellä on oikeus sairastuvuuden mukaiseen isyysrahaan tai äitiys- ja vanhempainrahaan. Sijaisapuun on oikeus myös alle kolmevuotiaan lapsen kotona tapahtuvaan hoitoon enintään 100 päivää vuoden aikana. Lisäksi sijaisapua voi saada seitsemäksi päiväksi alle 10-vuotiaan lapsen sairastumisen johdosta. Maatilojen lapset ovat myös oikeutettuja kunnalliseen päivähoitoon.

6.6 Vieraat lapset

Maatilalla vierailevat lapset altistuvat samoille tapaturmariskeille kuin tilan omat lapset. Kaupunkilaislapset eivät ole tottuneet liikkumaan maatilalla tai välttämättä luonnossa yleensäkään. Maatilalla on vaarallisia paikkoja ja tilanteita, joita vieraat lapset eivät ehkä tule huomioineeksi. Riskien määrä kasvaa, kun ympäristö on vieras ja ehkä jopa pelottavakin. Lapset ovat luonnostaan uteliaita ja ehtivät hetkessä aikuisten näkökentän ulottumattomiin. Maatilan omat lapset saattavat myös ”esittää” toisille lapsille uhkarohkeita tekoja. Maatilojen, joilla on maatilamatkailuyritystoimintaa, on otettava vieraat lapset erityisesti huomioon. Lapsille itselleen tulee opettaa, kuinka muiden lasten turvallisuus otetaan huomioon.

6.7 Lasten ja nuorten osallistuminen maatilan töihin

Lasten ottaminen mukaan maatilan töihin auttaa heitä hankkimaan monia erilaisia taitoja. Lasten ja nuorten ei saa antaa tehdä sellaista työtä, johon heidän kykynsä eivät vielä riitä. Tapaturman riski kasvaa, kun lapsi on tekemässä jotain sellaista työtä, jonka vaatimustaso ylittää hänen suorituskykynsä. Aikuisesta helpolta ja yksinkertaiselta vaikuttava työ ei välttämättä ole sitä lapselle. (Pukari 2007, 10–11.) Aiemmin lapsia pidettiin automaattisesti tilan tulevana työvoimana ja heidän oletettiin osallistuvan töihin. Nykyisin lasten työpanosta ei koeta samalla tavalla välttämättömänä.

Työministeriön päätöksessä nuorille työntekijöille sopivista kevyistä töistä (1431/1993) on luettelo töistä, joita saa teettää 14 vuotta täyttäneellä henkilöllä. Tällaisia töitä maatilalla ovat esimerkiksi istutus- ja poimintatyöt, puhtaanapito- ja siivoustyöt, vaarattomien kotieläinten ruokinta sekä muut kevyet työt, jotka työn vaatimuksiltaan vastaavat edellä mainittuja töitä.

Lapselle työtehtäviä annettaessa tulee miettiä ainakin seuraavia asioita:

- tarvitseeko lapsen kiivetä työssään
- joutuuko hän ylittämään alueen, jossa ajetaan traktoreilla ja muilla työkoneilla
- onko irrallaan olevia eläimiä lähistöllä tai joutuuko lapsi kulkemaan karsinan kautta
- onko työssä käytettävien laitteiden tuoteturvallisuus riittävä.

Alle kouluikäisille sopivia maatilan työtehtäviä voivat olla esimerkiksi puutarhakasvien kastelu ja pienten eläinten ruokintatehtävät. (Safety of Children in Agriculture.)

Lapselle ja nuorelle työtehtäviä annettaessa on erittäin tärkeää huolehtia työturvallisuudesta. On annettava riittävät tiedot työn haitta- ja vaaratekijöistä sekä perehdytettävä työssä käytettäviin työvälineisiin ja niiden oikeaan käyttöön. Aikuisen tehtävänä on huolehtia, että lapset ja nuoret käyttävät asianmukaisia henkilösuojaimia osallistuessaan tilan töihin. Lapsia on valvottava heidän työtehtävissään eikä nuoriakaan pidä jättää yksin pitkäksi ajaksi. Hyvä työympäristö asianmukaisine työvälineineen helpottaa kaikkien toimintaa ja ohjaa turvallisten työtapojen käyttöön. (Pukari 2007, 10–11.) Erityisen varovainen tulee olla mönkijöiden ja ruohonleikkureiden kanssa.

7 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA JA TARKOITUS

7.1 Toimeksiantajan esittely

Maatalousyrittäjien eläkelaitos, Mela, hoitaa maanviljelijöiden, metsänomistajien, kalastajien ja poronhoitajien lakisääteistä työeläkevakuutusta (MYEL). Vuodesta 2009 alkaen Mela on hoitanut myös apurahansaajien työeläkevakuutuksen. Melan palveluihin kuuluvat asiakkaiden työeläkkeistä, tapaturmavakuutuksista, ryhmähenkivakuutuksista, luopumistuesta ja sairauspäivärahasta sekä työturvallisuuden opastamisesta huolehtiminen. Lisäksi yksi iso osa Melan toimintaa on maatalouslomitussjärjestelmän toimeenpaneminen. Mela vastaa lomituksen paikallishallinnon järjestämisestä kuntien kanssa tekemillään toimeksiantosopimuksilla. Maatalouslomituspalveluihin ovat oikeutettuja maatalousyrittäjät, joilla on pakollinen MYEL -vakuutus. Lomitukset rahoitetaan valtion varoista. MYEL -vakuutettujen määrä vuonna 2008 oli 84 063. Melan maksamat eläkkeet, korvaukset ja muut suoritukset vuonna 2008 olivat yhteensä 868,7 miljoonaa euroa. Lomituskustannukset olivat 200,2 miljoonaa euroa. (Maatalousyrittäjien eläkelaitos.)

7.2 Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen lapsiturvallisuustyö

Tapaturmien ehkäisy on Melan työturvallisuustyön keskeinen tavoite. Melan työturvallisuusyksikkö yhdessä Työtehoseuran kanssa ovat tuottaneet useita lasten turvallisuusaiheisia esitteitä ja opintomateriaaleja. Melan tekemää kalvosarjaa voi lainata esityksiin. Lisäksi Melasta voi lainata Juhon tarina -videota sekä tilata maksuttomia lasten puuhakirjoja. Juhon tarinassa kerrotaan 5-vuotiaasta pojasta, joka jäi siiloon viljakuorman alle ja loukkaantui erittäin vakavasti, halvaantui pysyvästi. Tarina on erittäin koskettava ja ajatuksia herättävä. Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen Internet sivuilla on lasten maatilapeli. Pelissä pelaaja kiertää kuvitteellisen maatilán pihapiiriä ja rakennuksia vaaranpaikkoja etsien ja niitä korjaten. Peliä voi pelata sekä suomen- että ruotsinkielisenä. (Maatalousyrittäjien eläkelaitos.)

Kansainvälinen sosiaaliturvajärjestö (ISSA) ja Melan työturvallisuusyksikkö järjestivät yhdessä kansainvälisen työturvallisuusseminaarin Helsingissä vuonna 2004. Tämän seminaarin teemana oli maatalousyrittäjien työturvallisuus metsätoissa sekä lasten turvallisuus maatiloilla. Tapahtumaan osallistui osanottajia 24 eri maasta. ISSA on tehnyt lasten turvallisuutta käsittelevä videon. Videossa on eri maiden esimerkkitapauksia lasten vaaranpaikoista maatiloilla. (Maatalousyrittäjien eläkelaitos.)

7.3 Lapsiturvallisuusprojekti ja lapsiturvallisuustilakäynnit

Maatalousyrittäjien eläkelaitoksessa on ollut tiedossa tarve lapsiturvallisuuden parantamiseksi maatiloilla. Lasten turvallisuus maatilalla -projektin tavoitteena on maatilojen lapsiturvallisuuden edistäminen sekä lasten tapaturmien vähentäminen. Alkusysäyksen tälle projektille antoi Jaana Kivikon Työtehoseurassa tekemä tutkimus vuodelta 1996, joka käsitteli lasten turvallisuutta maatiloilla. Lapsiturvallisuuskäynnit ovat osa turvallisuusprojektia. Melan työturvallisuusasiamies tulee tilan pyynnöstä lapsiturvallisuuskäynnille miettimään tilan väen kanssa yhdessä lasten turvallisuuteen vaikuttavia asioita.

Lapsiturvallisuuden parantamiseksi Melan työturvallisuusyksikkö aloitti vuoden 2007 keväällä lapsiturvallisuustilakäyntien pilottikokeilun Päijät-Hämeen alueen maatiloilla. Tilakäynnit teki työturvallisuuteen perehtynyt alueen Mela-asiamies Leena Olkkonen. Kaikki tilat, joita pyydettiin mukaan lapsiturvallisuustilakäynteihin, suostuivat. Ensimmäisten tilakäyntien kohteena olleet tilat valittiin eri puolilta Leena Olkkosen toiminta-alueelta sillä perusteella, että tiloilla oli pieniä alle kouluikäisiä lapsia. Saman vuoden syksyllä lapsiturvallisuustilakäyntejä tehtiin myös Rovaniemen seudulla.

Lapsiturvallisuuskäynneistä saatujen positiivisten palautteiden johdosta tilakäyntejä on päätetty tehdä Suomessa laajemmaltikin. Vuosien 2008 ja 2009 aikana tilakäyntejä laajennettiin tehtäväksi Kymenlaaksossa, Hämeessä, Pohjois-Karjalassa ja Lapissa. Tilakäyntejä tekevät henkilöt ovat koulutukseltaan agrologeja ja ovat käyneet Työterveyslaitoksen maatalouden työoloselvityskurssin eli pätevoityneet työterveyshuollon tilakäyntien tekijöiksi. He ovat myös työturvallisuuteen ja lapsiturvallisuuteen perehtyneitä Melan työturvallisuusasiamiehiä. Lapsiturvallisuuskartoituksia tekevät henkilöt avustavat ja neuvovat tilan riskien kartoittamisessa ja niiden pienentämisessä. Yhdessä mieti-

tään, mitkä ovat tilalla tarvittavat tarkoituksenmukaisimmat tapaturmien ehkäisykeinot sekä mietitään mahdollisesti tarvittavien toimenpiteiden kiireellisyysjärjestystä. Nyt jatkossa tilakäynnit tehdään maatalojen aloitteesta. Mela on tiedottanut lapsiturvallisuustilakäynneistä tiloille, sekä asian tiimoilta on julkaistu useita lehtiartikkeleita. (Pukari, sähköpostiviesti.)

Tilakäynnit tehdään samantyyppisesti kuin työterveyshuoltokäynnit. Tapaturmien ehkäisy lähtee tilan omista lähtökohdista ja oloista. Tilat saavat lapsiturvallisuuskäynnin jälkeen kirjallisen palautteen, johon on koottu keskeisimmät asiat tilakäynniltä. Palautteeseen työturvallisuusasiamies on ensin kirjannut taustatietoja maatilasta, perheen koosta, työvoimasta, konekannasta ja työskentelymenetelmistä. Palautteeseen kirjataan turvallisuuden parantamiseksi jo tehdyt toimenpiteet. Suosituksissa tilan lapsiturvallisuuden parantamiseksi on eritelty tilakäynnillä mahdollisesti havaitut tapaturmavaarat sekä ohjeet, millä toimenpiteillä tapaturmariskejä voitaisiin pienentää. Suositukset on esitetty selkeän yksinkertaisesti. Lisäksi palauteraporttiin on kirjattu myös yleisiä turvallisuusohjeita kuten melulta suojautuminen, ohjeita vaarallisten kemikaalien säilyttämisestä sekä alkusammutuskaluston ja ensiapuvälineiden tarpeellisuudesta. Elvytystaito maataloilla on erityisen tärkeä, koska sairaankuljetuksen saapuminen syrjäseuduille on hitaampaa kuin taajamiin.

Palautteeseen kirjataan myös, kuinka maatalan ympäristöä tulisi osata tarkastella lapsen silmin. Tilat saavat Melan tekemän maatalan tarkistuslistan, jonka avulla he voivat karottaa oman tilansa vaaranpaikat (liite 3). Nämä vaaranpaikat ovat hyvinkin erilaisia maataloista riippuen. Huomioitavaa on myös se, että lasten kasvaessa heidän vaaranpaikkansakin muuttuvat. Kävelemällä lapsen kanssa yhdessä maatalan lähiympäristössä ja rakennuksissa, lapselle voidaan osoittaa mahdolliset vaaranpaikat konkreettisesti. Omassa tutussa ympäristössä voi olla useita vaaratilanteita aiheuttavia paikkoja, joita aikuisen voi aluksi olla hankala hahmottaa. Lapsen mukanaolo auttaa havainnoimaan sellaisetkin vaaranpaikat, joita ei muutoin ehkä huomaisikaan. Lapset itse näkevät oman lähiympäristönsä vaaralliset paikat paremmin kuin voisi luullakaan. Lapsi muistaa vaaranpaikat paremmin silloin, kun on saanut itse olla vaikuttamassa turvallisuutta parantaviin toimenpiteisiin.

7.4 Opinnäytetyön tavoite

Lapsiturvallisuustilakäyntien jatkuvuuden kannalta on tarkoituksenmukaista tietää, johdavatko tehdyt tilakäynnit ja niiden perusteella annetut suositukset konkreettisiin toimenpiteisiin maataloilla. Saadut kokemukset vaikuttavat osaltaan siihen, tuleeko lapsiturvallisuuskäynneistä pidempiaikainen käytäntö.

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, mitä konkreettista tiloilla on tapahtunut tehtyjen lapsiturvallisuustilakäyntien seurauksena ja olivatko tilojen asenteet lapsiturvallisuusasioihin muuttuneet tilakäyntien jälkeen. Tämän tarkastelun voi kiteyttää seuraaviin kysymyksiin:

- Olivatko tilat toteuttaneet saamassaan palautteessa olleet suositukset tilan lapsiturvallisuuden parantamiseksi? Suurin osa annetuista suosituksista on käytännön toimenpiteinä melko yksinkertaisia toteuttaa. Jos suosituksissa olleita toimenpiteitä ei ole toteutettu, niin mikä siihen oli ollut syynä?
- Onko tehty muita parannuksia? Vastasivatko annetut suositukset ja omat ajatukset kehittämistarpeista toisiaan?
- Oliko tilakäynneillä vaikutusta tilojen asenteisiin lapsiturvallisuuteen liittyen? Lapsille turvallisen elinympäristön edellytys on maatilan aikuisten turvallisuusmyönteinen ja vastuuntuntoinen asenne turvallisuusasioita kohtaan. Aikuisten esimerkki omassa työssään on lapsille se paras esimerkki.
- Mitä ajatuksia tehdyt tilakäynnit herättivät?

7.5 Pilottikokeilussa mukana olleiden maatalojen palauteraportit

Sain kuuden pilottikokeilussa mukana olleen maatilan palauteraportit luettavakseni. Niistä oli poistettu tilojen yhteystiedot. Lapsiturvallisuustilakäyntien palautteet oli kirjoitettu ajanjaksolla 21.3.2007 – 7.2.2008. Lapsiturvallisuustilakäyntihetkellä viiden tilan päätuotantosuunta oli maidontuotanto ja yksi tila tuotti naudanlihaa. Sittemmin yksi tila lopetti maidontuotannon siirtyen osa-aikaiseksi kasvinviljelytilaksi. Kolmella tilalla oli pihattonavetta sekä aperuokinta. Ape- eli seosrehuruokinnassa eläimelle annettavat rehut sekoitetaan keskenään yhdeksi seokseksi. Tämä ruokintamenetelmä on konevaltainen. Kahdella tilalla vasikoilla käytettiin hapanjuottoa. Lapsiturvallisuuskäynneillä ei

yhdenkään tilan kohdalla havaittu vakavia turvallisuuspuutteita, vaan annetut suositukset olivat pienehköjä (taulukko 3). Yleisimpiä korjaussuosituksia olivat avotasanteiden kaiteet, rehunpudotusluukkujen esteet, hyllytilan lisääminen työkaluille, lukittavat kaapit kemikaaleille sekä lapsista varoittavan liikennemerkin laittaminen.

TAULUKKO 3. Yhteenveto tutkimuksessa mukana olevien tilojen saamista korjaussuosituksista

	Tapaturmavaarat	Annetut korjaussuosituksiset tai turvallisuusohjeet
Tila 1	Tie Traktori Työkoneet Kuivuri Rehuvvarasto Konesuoja	Lapsista varoittava liikennemerkki Äänimerkin anto käynnistettäessä, traktoriin lasten turvaistuin Työkoneiden säilytys tasaisella alustalla, nivelakseleiden suojusten kunnan tarkkailu Kaide alimmaisiiin rappuihin, kaatosuppilolle tulevaan oveen säppi ja alakerran rappuun portti Työskentelytaso appeen tekoa varten Lisää hyllytilaa työkalujen säilyttämistä varten
Tila 2	Tie Traktori Työkoneet Apevaunu Tikkaat Lietesäiliö	Lapsista varoittava liikennemerkki Turvavyö apukuskin penkkiin Säilytys tasaisella alustalla, levikepyörien säilytys vaakatasossa, nivelakseleiden suojusten kunnan tarkkailu Nivelakselin suojuksen uusiminen Säilytys vaakatasossa Turvaverkon kunnan tarkastaminen
Tila 3	Tie Traktori Työkoneet Navetta Navetan vintti	Lapsista varoittava liikennemerkki Lasten turvaistuin, äänimerkki käynnistettäessä Säilytys tasaisella alustalla, nivelakseleiden kunnan tarkkailu Vinttiin menevien tikkaiden alaosaan portti tai siirrettävä este Avonaisiin tuuletus- ja rehunpudotusluukkuihin kaiteet, avotasanteelle kaide
Tila 4	Tie Pihamaa Korjauspaja Navetta	Lapsista varoittava liikennemerkki Aidan rakentaminen oleskelupihan ja tien väliin Haka oven yläosaan, hyllytilan ja työkalutaulun rakentaminen Pesuainekaapin käyttöönotto, ruokintapöydällä olevan lantakoneelle menevän aukon suojaaminen

Tila 5	Tie Traktori Työkoneet Pihamaa Konevarasto	Lapsista varoittava liikennemerkki Turvaistuin, äänimerkki käynnistettäessä Säilytys tasaisella alustalla, nivelakseleiden kunnan tarkkailu Aita, joka erottaa leikkialueen tiestä ja työskentelypihasta, maakellarin pudotusluukkuihin verkkosuoijat Vääntyneen liukuoven korjaus, haka konesuojan oveen
Tila 6	Työkoneet Traktorin levike- pyörät Navetta Maitohuone Koneenkorjaushalli	Säilytys tasaisella alustalla, nivelakseleiden kunnan tarkkailu Säilytys vaakatasossa lukkojen takana Vintin pudotusluukkuihin kaiteet Pesuaineille oma lukollinen kaappi sekä oma kaappi lehmien lääkkeille sekä muille vaarallisille aineille Hallin oveen lukko

8 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA TIEDONHANKINTA

Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen ja kohteita pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti luonnollisessa ja todellisessa tilanteessa. Tutkimus pohjautuu yleensä tutkijan omiin havaintoihin sekä tutkittavien kanssa käytyihin keskusteluihin. Tutkimusaineiston lähtökohtana ei ole teorian tai hypoteesin selvittäminen, vaan pikemminkin aineiston yksityiskohtainen tarkastelu. Laadullisen tutkimuksen kohdejoukko valitaan useimmiten tarkoituksenmukaisesti. (Hirsijärvi ym. 2005, 155.)

8.1 Kohderyhmä

Laadullisessa tutkimuksessa käytetään usein tutkimuksen otoksen sijasta termiä harkinanvarainen näyte. Näin siksi, että laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä tilastolliseen yleistykseen vaan käsittelemään tapahtumia syvällisemmin. Tutkimusaineisto voi olla laadullisesti runsas, vaikka haastattelu olisi kohdistunut vain muutamaankin henkilöön. Haastateltavia käsitellään yksilöinä, mikä korostaa vastausten laatua. (Hirsijärvi & Hurme 2001, 59.)

Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen, Melan, lapsiturvallisuustilakäyntien pilottikokeilu alkoi keväällä 2007. Mukana oli 20 maatilaa Päijät-Hämeen maakunnan alueelta. Melan työturvallisuusyksikkö valitsi haastateltavat tilat. Tekemäni tutkimuksen kohderyhmä oli kuusi ensimmäistä näistä maataloista. Neljän tilan päätuotantosuunta oli maidontuotanto, yhden lihakarjatuotanto ja yhden kasvituotanto. Kasvituotantotila oli ainut osa-aikainen. Lapsiturvallisuuskäynnin aikana tälläkin tilalla oli ollut maidontuotantoa. Haastateltavilla tiloilla oli yhteensä 13 lasta, joista 4 koululaista ja 9 alle kouluikäistä.

8.2 Teemahaastattelu

Tutkimushaastattelut jaotellaan eri tyyppeihin riippuen siitä, kuinka kiinteästi kysymykset on muotoiltu ja kuinka paljon haastattelija itse jäsentää tilannetta. Puolistrukturoitu- eli teemahaastattelu ei etene yksityiskohtaisten kysymysten mukaan, vaan etukäteen valittujen aihealueiden sekä niihin liittyvien tarkentavien kysymysten pohjalta. (Hirsijärvi & Hurme 2001, 47–48.) Valitsin teemahaastattelun tutkimukseni tiedonkeruumuodoksi, koska tutkimuksella saadut vastaukset perustuvat haastateltavien henkilöiden omiin kokemuksiin. Haastattelulla tutkittiin haastateltavien omia ajatuksia, tuntemuksia ja kokemuksia. Teemahaastattelun etuna on vastausten selventämisen sekä syventämisen mahdollisuus. Työn toimeksiantaja oli myös kiinnostunut saamaan selville, mitä tietoja ja mielipiteitä haastattelumenetelmällä saadaan.

Haastattelun etu tutkimuksessa on sen joustavuus. Haastattelutilanteessa kysymykset voidaan esittää eri järjestyksessä, tarvittaessa toistaa ja niitä voidaan tarkentaa sekä esittää lisäkysymyksiä. Haastattelun haittapuolina kyselytutkimukseen verrattuna ovat sen aikaa vievä toteutus sekä kalleus. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73–74.) Tarpeeksi kattavaa tähän tutkimukseen sopivaa kyselylomaketta olisi ollut vaikea luoda, koska vastaukset perustuvat yksilöiden omiin kokemuksiin, eikä etukäteen ollut tiedossa millaisia vastauksia tullaan saamaan. Haastateltavilla on kokemuksia samankaltaisesta tilanteesta eli lasten turvallisuudesta. Tiukasti ennalta laaditut kysymykset eivät olisi sopineet tutkimukseeni. Haastattelun avulla pystyin myös saamaan lasten turvallisuuteen liittyviä esimerkkejä. Kukin haastattelukäynti suoritettiin omana yksittäisenä haastattelunaan.

Yhden kohderyhmänä olleen maatilan kohdalla haastattelun ajankohta olisi tilan kiireiden vuoksi siirtynyt tutkimuksen kannalta liian myöhäiseen ajankohtaan. Tila haluttiin kuitenkin ottaa mukaan tutkimukseen, joten se osallistui tutkimukseen sähköpostikyselyn muodossa. Tila sai liitteenä 1 olevan kyselylomakkeen vastattavakseen.

8.3 Kysymykset

Kysymykset ryhmitellään sisällöittäin viiteen eri luokkaan. Nämä kysymysalueet ovat täsmälliset tosiasiatiedot, arvionvaraiset tosiasiatiedot, käyttäytymisen syyt, asenteet, arvot ja mielipiteet sekä sosiaaliset suhteet. (Heikkilä 2004, Eskolan mukaan 1975, 55.) Tosiasiakysymykset eivät käsittele mielipiteitä, vaan niissä käsitellään tosiasioita. Asenteisiin, arvoihin ja mielipiteisiin liittyviin kysymyksiin vastataan sen mukaan, mitä asiasta ajatellaan. (Heikkilä 2004, 56.)

Kysymystyyppit voidaan jakaa avoimiin ja suljettuihin kysymyksiin. Laadullisissa tutkimuksissa käytetään useimmiten avoimia kysymyksiä, joissa vastauksia ei rajoiteta mitenkään. (Heikkilä 2004, 49–50.) Tutkimuksen kaikki haastattelukysymykset olivat avoimia kysymyksiä, joihin vastaajat vastasivat vapaasti omin sanoin kertoen. Haastattelun rungoksi laadin kaksitoistakohtaisen kysymyslomakkeen, jonka avulla ennalta mietityt aihealueet tulivat haastattelun aikana käytyä läpi. Joihinkin kysymyksiin liittyi myös tarkentavia lisäkysymyksiä. Haastattelukysymykset ovat liitteenä 1.

Haastattelukysymysten valmistuttua testasin kysymykset virolahtelaisella viljelijäperheellä, jossa on kolme alle kouluikäistä lasta. Tämän esihaastattelun tarkoituksena oli paitsi testata kysymykset käytännössä niin myös kartoittaa haastatteluun kuluva aika. Esihaastattelussa olleelle maatilalle ei ollut tehty lapsiturvallisuuustilakäyntiä, joten vanhemmat eivät voineet vastata kaikkiin kyselyssä mukana olleisiin kysymyksiin.

8.4 Tutkimuksen kulku

Haastattelun ajankohta ja paikka tulee sopia haastateltavan kanssa riittävän ajoissa (Hirsijärvi & Hurme 2001, 73). Yhteydenotto haastateltaviin tapahtui puhelimitse. Melasta otettiin tiloihin ensin yhteyttä sekä pyydettiin suostumus haastatteluun. Kaikki tilat antoivat suostumuksensa. Tämän jälkeen sain tilojen yhteystiedot ja olin heihin yhteydessä puhelimitse. Haastattelujen ajankohdaksi valittiin puintien jälkeinen aika eli syyskuun viimeinen viikko. Haastattelut jakaantuivat kolmelle eri päivälle. Haastattelun tarkka ajankohta sovittiin kunkin tilan kanssa erikseen. Haastattelun ajankohtaa sovittaessa on otettava huomioon maatilojen työrytmi. Yhtä tilaa lukuun ottamatta tilat olivat kotieläintiloja, joten paras ajankohta haastattelulle oli aamu- ja iltanavetan väli-

nen aika. Haastattelupaikkana olivat haastattelun aihepiiristä johtuen haastateltavien omat maatilat. Esihaastattelun perusteella olin varannut kuhunkin haastatteluun noin kolme tuntia aikaa. Haastattelut kestivät yhdestä tunnista kolmeen tuntiin.

Hirsijärvi & Hurme (2001, 111–112) jaottelevat haastattelukysymykset yhdeksään eri tyyppiin: avauskysymykset, jatkokysymykset, lisäkysymykset, tarkentavat kysymykset, suorat kysymykset, epäsuorat kysymykset, organisoivat kysymykset, hiljaisuus sekä tulkitsevat kysymykset. Avauskysymys on haastattelun etenemisen kannalta erittäin tärkeä. Se ei saa olla liian vaikea vastattavaksi. Jatkokysymyksien tarkoitus on saada haastateltava kertomaan enemmän. Tällainen johdattelu voidaan tehdä esittämällä asiaan liittyviä lisäkysymyksiä tai vain esimerkiksi nyökkäämällä haastateltavalle merkiksi, että hän voi jatkaa puhettaan.

Haastattelu eteni vapaamuotoisesti. Pysin avaamaan haastattelun kaikkien tilojen kanssa samalla tavoin. Johdantona ensimmäiseen kysymykseen kerroin maatilan pihapiirin kaksijakoisuudesta. Kuinka se parhaimmillaan on lapsille jännittävä ja mielikuvitusta ruokkiva leikkiympäristö ja toisaalta kuitenkin myös vaarallinen. Olin kirjannut ja numeroinut kysymykset paperille, mutta niitä ei näytetty haastateltaville paperimuodossa. Ensimmäistä kysymystä lukuun ottamatta kysymysten esittämisjärjestys hieman vaihteli tiloittain, eivätkä esittämieni kysymysten sanamuodot olleet samat. Tarkoitukseni oli antaa haastateltavien puhua mahdollisimman vapaasti, eikä rajata vastauksia liian kapeiksi.

Ryhmähaastattelun yksi muoto on parihaastattelu, jota käytetään esimerkiksi perhetutkimuksissa (Hirsijärvi & Hurme 2001, 61). Tekemäni haastattelut lähes kaikkien tilojen kohdalla muodostuivat yksilöhaastatteluiksi. Oletin etukäteen, että molemmat vanhemmat olisivat kommentoineet kysymyksiäni ja teemasta olisi syntynyt heidän välillään keskustelua haastattelun aikana. Ymmärrettävästi maatalojen kiireiden vuoksi, vain toinen vanhempi ehti keskittyä haastatteluun. Viidestä haastattelemastani tilasta perheen isä oli pääasiallinen vastaaja kolmen tilan kohdalla ja kahdella tilalla keskustelu käytiin perheen äidin kanssa. Niistä kolmesta tilasta, joissa perheen isä vastasi kyselyyn, kahdella perheen äiti käy tilan ulkopuolella töissä ja isä on vastuussa maatilan töistä. Sähköpostitse saadut vastaukset oli kirjannut perheen äiti, isän avustuksella. Lapset saivat halutessaan esittää omia mielipiteitään. Usean tilan kohdalla lapset olivat

kuitenkin vielä liian pieniä haastateltaviksi. Haastattelut käytiin pöydän ääressä. Haastattelun ohessa ei tehty tilakävelyä, koska se oli jo tehty lapsiturvallisuuskäynnin yhteydessä. Tilakäynnillä havaituista mahdollisista turvallisuuspuutteista keskusteltiin.

Haastattelujen tallentaminen kuuluu teemahaastattelun luonteeseen ja nauhoitukseen on aina saatava haastateltavan lupa (Hirsijärvi & Hurme 2001, 92). Haastattelut tallennettiin mp3-soittimella haastateltavien annettua suostumuksensa nauhoitukseen. Kolmella tilalla lähes kaikki keskusteltu tallentui, mutta kahdella tilalla osa keskusteluista ei tallentunut, koska haastattelu oli tavallaan jo päättynyt ja puhuttiin pääasiallisesti muista yleisistä asioista. Haastateltavat eivät kokeneet nauhoitusta häiritsevänä.

8.5 Aineiston analysointi

Laadullisen tutkimuksen analysointi alkaa usein samanaikaisesti aineiston keruun kanssa. Haastattelija voi jo haastattelua tehdessään tehdä havaintoja tapausten perusteella. Tästä syystä aineiston käsittely tulisi aloittaa mahdollisimman pian tiedonkeruu vaiheen jälkeen. Aineistoa voidaan päätellä induktiivisesti eli aineistolähtöisesti tai deduktiivisesti eli teorialähtöisesti. (Hirsijärvi & Hurme 2001, 136–137.) Laadullisen tutkimusaineiston analysoi lähes pääsääntöisesti kenttätutkimuksen suorittanut henkilö itse. Tutkija itse on osa aineistoa ja analyysia. (Grönfors 1985, 145.) Aloitin aineistolähtöisen analysoinnin viikon kuluttua viimeisestä haastattelukäynnistä. Käynnit olivat vielä selkeästi muistissa. Sähköpostitse lähetettyyn kyselyyn sain vastaukset noin kuukauden kuluttua haastattelukäynneistä.

Tutkimusaineisto voidaan puhtaaksikirjoittaa eli litteroida tekstiksi tai sitä voidaan analysoida suoraan tallennetusta aineistosta. Puhtaaksikirjoitus voidaan tehdä koko haastattelusta tai valikoimalla sieltä keskeisiä kohtia. (Hirsijärvi & Hurme 2001, 138.) Aineiston pelkistämisessä eli redusoinnissa analysoitavasta aineistosta karsitaan epäolennainen pois (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109). Ensimmäinen tehtävä analysoinnissa oli kuunnella haastatteluaineistot. Kuuntelin nauhoitukset ensin kerran läpi, kirjoittaen niistä vain joitakin pääotsakkeita. Toisella kuuntelukerralla kirjoitin nauhoitukset puhtaaksi, pysäyttäen ja kelaten nauhoja edestakaisin. En kirjoittanut kaikkea sanasta sanaan, vaan hieman valikoiden. Tämän jälkeen kuuntelin nauhat vielä kaksi kertaa varmistaakseni, että olin kirjoittanut oikein, enkä ollut jättänyt mitään olennaista huomi-

oimatta. Tilakäynnit kestivät yhteensä yhdeksän tuntia ja nauhoitettua haastattelumateriaalia kertyi noin viisi tuntia. Haastatteluista puhtaaksikirjoitettua tekstiä kertyi 28 sivua, rivivälillä 1,5 kirjoitettuna. Sähköpostitse saatu vastaus oli jo suoraan kirjallisessa muodossa, joten sitä ei tarvinnut puhtaaksikirjoittaa. Kirjallisesti tutkimukseen osallistuneen tilan vastaukset olivat samansisältöisiä kuin haastatelluilla tiloilla. Tilan kirjaimat esimerkkitapaukset lapsille sattuneista läheltä piti -tilanteista olivat tarkasti kuvailtu.

Aineiston kuvailemisessa kartoitetaan henkilöiden, tapahtumien tai kohteiden ominaisuuksia tai piirteitä (Hirsijärvi & Hurme, 2001, 145). Taulukoimalla tutkimusaineisto voidaan todeta, mitä yhteneväisyyksiä aineistossa on (Alasuutari 1999, 193). Aineiston luokittelu on välttämätöntä, jotta aineiston eri osia voi vertailla toisiinsa tai tyypitellä tapauksia. Luokkien muodostaminen on yhteydessä tutkimustehtävään ja aineiston laatuun. Aineiston luokittelun jälkeen se voidaan järjestellä vielä uudelleen luokkia yhdistelemällä. (Hirsijärvi & Hurme 2001, 147–149). Aineiston ryhmittelyssä eli klusteroinnissa aineiston samaa tarkoittavat käsitteet yhdistetään luokaksi, jolle annetaan sen sisältöä kuvaava nimi (Tuomi & Sarajärvi 2009, 110). Nauhoja kuuntelemalla sekä lukemalla puhtaaksikirjoittamaani tekstiä etsin, löytyykö niistä samankaltaisuuksia ja/tai eroavuuksia, joiden perusteella kirjoittaisin tulokset. Tutkimusaineistoa havainnollistaakseni ja pelkistääkseni tein taulukon, johon kirjasin tilojen vastaukset aihealueittain (liite 2). Taulukkoon on kirjattu opinnäytetyön kannalta olennaisimmat tiedot. Tilojen yksityisyyden suojaamiseksi liitteessä 2 olevassa taulukossa olevat tilojen numeroinnit eivät ole samat kuin taulukossa 3 olevat tilanumerot. Haastateltavien alkuperäiset ilmaukset on pelkistetty lyhyeen muotoon. Taulukoinnin jälkeen yhdistin kunkin aihealueen pääkohdat tekstiksi. Raportissa olevat valokuvat on otettu kymenlaaksolaisilta sekä haastateltavilta maataloilta.

8.6 Tutkimuksen pätevyys ja luotettavuuden arviointi

Tutkimuksen validiteetilla eli pätevyydellä tarkoitetaan, onko tutkimuksessa onnistuttu mittaamaan sitä, mikä oli ollut tavoitteena. Onko tutkimus pätevä eli onko se uskottava. Reliabiliteetti eli luotettavuus kuvastaa tutkimuksen tulosten tarkkuutta. Jos otoskoko on pieni, pidetään tuloksia sattumanvaraisina. Kohderyhmän tulisi edustaa koko tutkittavaa perusjoukkoa. (Heikkilä 2004, 29–30.) Haastateltavien tilojen lukumäärä oli pie-

ni, osittain siksi, että pilottikokeilussa olleiden tilojen lukumäärä ei ollut suuri sekä siksi, että haastatteluiden tekijänä oli vain yksi henkilö. Aineistosta ei ollut tarkoitus tehdä tilastollisia yleistyksiä eikä testata ryhmien välisiä eroja, mikä ei ole tällaisten haastattelujen tarkoitus yleensä. Haastateltavien tilojen osuus pilottikokeilussa mukana olleista tiloista oli 30 %.

Luotettavuuden arvioimiseen laadullisessa tutkimuksessa on monia eri käsityksiä. Tarkasteltaessa tutkimuksen objektiivisuutta tulee miettiä, ovatko tehdyt havainnot luotettavia ja puolueettomia. Validiteetin ja reliabiliteetin käsitteiden käyttöä laadullisen tutkimuksen arvioinnissa on kritisoitu, koska ne ovat syntyneet määrällisen tutkimuksen piirissä, eivätkä perinteisesti tulkittuina sovellu laadullisen tutkimuksen arviointiin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 134–137.) Laadullista tutkimusta voidaan pitää pätevänä, jos sillä saadaan tietoa tutkittavasta asiasta. Luotettavuutta arvioitaessa tarkastellaan, onko kaikki käytettävissä oleva aineisto otettu huomioon ja onko tiedot puhtaaksikirjoitettu oikein. Haastatteluaineisto on syntynyt haastateltavan ja haastattelijan välisestä kommunikoinnista. (Hirsijärvi & Hurme 2001, 188–189.) Tehtyä tutkimusta voidaan pitää pätevänä, koska sen avulla saatiin vastauksia ennalta asetettuihin kysymyksiin. Uskon, että haastatellut vanhemmat puhuivat avoimesti ja totuudenmukaisesti, koska haastattelun aikana sama asia tuli esiin useammassa eri kohdassa haastattelua. Haastateltavien kommentit olivat keskenään samansuuntaisia. Tekstiin kirjoitetut haastateltavien suorat lainaukset lisäävät tutkimuksen luotettavuutta, koska niiden tulkinta on nähtävissä.

Aloitteleva haastattelija selailee papereitaan, ei kuuntele haastateltavien vastauksia tarpeeksi tarkkaavaisesti sekä puhuu itse liian paljon (Hirsijärvi & Hurme 2009, 124). Ensimmäisten haastattelujen kohdalla minulle kävi juuri näin. Innostuin aiheesta ja puhuin itse liikaa. Tutkimuksen aineiston laajuuteen vaikuttaa kokemattomuuteni haastattelijana. Joskus haastateltavan puhe keskeytyi jonkin ulkoisen häiriötekijän vuoksi, esimerkiksi puhelin soi tai lapsi tarvitsi huomiota. Tässä tilanteessa haastattelijan tulisi osata ohjata haastateltava takaisin aiheeseen. Haastattelujen nauhoituksia kuunnellessa voi todeta, ettei näin valitettavasti aina tapahtunut, vaan aloitettu keskustelu unohtui minulta haastattelijana sekä haastateltavalta. Koska haastattelut tapahtuivat lyhyen aikavälin sisällä, ei haastatteluista ehtinyt kertyä kokemusta, jota olisin voinut hyödyntää seuraavissa haastatteluissa. Aineiston analysoinnin virhettä pienentää haastattelujen nauhoittaminen, koska aineisto on mahdollista kuunnella useaan kertaan.

9 AINEISTON POHDINTA

9.1 Maatila lasten kasvuympäristönä

Kuten tämän raportin alussa todetaan, maatalous on yksi tapaturma-alttiimmista työpaikoista. Nykyajan maatilat ovat tehokkaita yrityksiä raskaine koneineen sekä samalla lasten kasvuympäristöjä. Haastateltavilta kysyttiin, kuinka he vanhempana kokevat sen, että heidän lapsensa asuvat ja kasvavat maatilalla.

Maatilaa pidettiin vaaroistaan huolimatta positiivisena ympäristönä lapsen kasvaa ja kehittyä. Vanhemmat olivat iloisia lastensa mahdollisuudesta kasvaa maatilalla ympäristössä, koska näkivät siinä enemmän hyviä kuin huonoja puolia. Elämä maaseudulla on vaihtelevaa ja tarjoaa monipuolisia virikkeitä. Lapset näkevät vuodenaikojen muutosten vaikutuksen tilan työrytmiin sekä eläinten lisääntymisen sekä kuoleman. Tämä kaikki auttaa lasta ymmärtämään elämän kokonaisuutta. Maatilan ympäristön rauhallisuutta, väljiä piha-alueita ja liikkumatilaa arvostettiin erityisesti. Kuitenkin todettiin, että nämä samat positiiviset tekijät luovat myös vaaratilanteita. Jotkut mainitsivat huonona puoleena sen, että lasten kaverit ja harrastusmahdollisuudet ovat kaukana. Sitä, että lapset voivat olla kotona hoidossa pidettiin hyvänä asiana, vaikkakin se usein aiheuttaa sen, että lapset on otettava mukaan tilan töihin. Lapsille oli asetettu selkeät säännöt ja rajat, mihin he saavat mennä ja mitkä alueet tai teot ovat kiellettyjä. Eräs isä kuvaili maatilalla ympäristöä seuraavasti.

On omaa liikkumatilaa ja omaa rauhaa, väljät piha-alueet ja luonto lähellä. Maatilan ympäristö kehittää lapsen luovuutta, kun pihalla saa touhuta ja rakennella kaikenlaista.

Kolmen pojan isä kertoi, kuinka perheen lapset jossain määrin rajoittavat tilan töitä ja ajankäyttöä. Maatilan työt joustavat tarvittaessa, lasten tarpeiden mukaan. Tällä hän tarkoitti sitä, että jokin työ voidaan jättää tekemättä sen takia, että lapset tarvitsevat aikaa tai työ on liian vaarallista tehdä lasten läsnä ollessa. Lasten turvallisuus on tärkeämpää kuin jonkin yksittäisen työtehtävän tekeminen. Kiireaikaan pakolliset työt tehdään ajallaan, mutta erityisesti talviaikaan joustetaan. Vanhemmat vuorottelevat mahdollisuuksien mukaan töissään, jotta toinen olisi aina lasten kanssa.

Maatilan työt joustavat lasten juttujen mukaan ensimmäisenä. Ei olla muuten osattu ajatellakaan. Voi olla, että joitain töitä jää sitten sen takia tekemättä, kun lapset ovat työssä mukana. Tällöin jokapäiväinen työsaavutus ei ole aina se, mikä pitäisi, koska lapset ovat mukana.

Vanhemmat miettivät myös sitä, kuinka maatilat ovat muuttuneet heidän oman lapsuutensa jälkeen. Onko maatila nykyisin vaarallisempi vai turvallisempi paikka asua? Turvallisuusriskit ovat muuttuneet. Traktorit ja työkoneet ovat nykyisin isompia ja tehokkaampia, mutta toisaalta myös helpompia ja turvallisempia käsitellä. Eräät vanhemmat miettivät asiaa seuraavasti.

Kun muistaa sen oman lapsuuden ajan. Mitä on muuttunut siitä omasta ajasta turvattomampaan suuntaan tai monimutkaisempaan suuntaan maatalouden puolella? Miten erilainen se ehkä on lapsen turvallisuuden kannalta? Koneet on valtavan paljon isompia, mutta toisaalta ne on jopa helpompia käsitellä. Muistan itse pienenä ajaneeni Nuffista, jossa ei ollut mitään ohjaustentehosteita. Se iski käsille just, oon peukalo paketissa ollut. Nyt uudet traktorit ovat pelkkää sähköelektroniikka ja lapsen tavaltaan ihan helppo ajaa, periaatteessa.

Toisaalta myös vanhempien asenteet turvallisuusasioita kohtaan ovat muuttuneet. Lasta ei enää nähdä maatilan työvoimana, kuten aikaisemmin oli jopa välttämätöntä. Eräs äiti mietti myös sitä, kuinka asenne lapsiin on muuttunut. Lapset nähdään nykyisin eri tavalla ja heihin suhtaudutaan psykologisesti eri tavalla.

Eräs äiti otti erittäin tärkeän asian keskustelussa esille eli lasten allergiat ja maatilalla kasvamisen. Maatila-ympäristön vaikutusta lasten allergioihin on tutkittu ja sillä on todettu olevan suojaava vaikutus, joka perustuu kotieläimistä saatuihin mikrobeihin. Tilan omat lapset ovat olleet terveitä ja välttyneet esimerkiksi korvatulehduksilta kokonaan. Tilan lapset osallistuvat yliopistotutkimukseen, jossa tutkitaan maatilan lasten allergioita ja korvatulehduksia suhteessa muihin lapsiin.

9.2 Lasten hoito ja valvonta

Maatilan töitä ei tehdä ”kahdeksasta neljään” lasten ollessa päivähoitossa tai koulussa, vaan enemminkin aamusta iltaan seitsemänä päivänä viikossa. Tästä johtuen lähes poikkeuksetta kaikkien tilojen vanhemmat joutuvat joskus ottamaan lapset mukaan töihin. Suurin osa pienten lasten tapaturmista sattuu heidän ollessaan ilman valvontaa. Tiloilta kysyttiin, kuinka he ovat järjestäneet lasten hoidon ja valvonnan.

Yksikään tiloista ei haastatteluhetkellä käyttänyt kunnallisen päivähoiton palveluita. Kahden tilan lapset olivat aiemmin olleet kunnallisessa päivähoitossa, toisella lyhyen aikaa ja toisella säännöllisesti. Näistä toisen tilan lapset ovat aloittaneet jo koulun, joten tarvetta päivähoitopaikalle ei ole. Tämän perheen äiti käy tilan ulkopuolella töissä. Yksi tila aikoo viedä lapset päivähoitoon ensi vuoden alusta. Päiväkoti sijaitsee aivan tilan läheisyydessä. Lapset olisivat hoidossa navetan aamu- ja iltatöiden aikana, jolloin heitä ei tarvitse ottaa navetalle mukaan.

Isovanhemmat olivat osalla tiloista apuna ja käytettävissä. Nämäkin tilat kuitenkin kertoivat, etteivät pidä isovanhempien apua itsestänselvyytenä ja heidän apuaan käytetään vain rajallisesti. Useassa keskustelussa tuli selkeästi ilmi se, että vastuuta lapsista ei haluta vierittää isovanhemmille, jotka ovat jo iäkkäitä. Eräs äiti kiteytti asian näin.

Koen, että itsellä on lapsista vastuu. En koe, että vastuu on isovanhemmilla, vaikka siellä ollessa sattuisi jotain. En antaisi itselleni anteeksi, jos en osaa valvoa ja ymmärtää, minkä ikäisinä ja kuntoisina he pystyvät lapsia katsomaan ja mikä on kohtuullista heiltä enää odottaa taikka vaatia.

Jotkut tilat saivat tarvittaessa myös naapuriapua tai lähistöllä asuvien sukulaistensa apua. Eräs äiti oli miettinyt, kuinka tukiverkostot ovat vähentyneet nykyisin maaseudullakin. Mistä saada luotettava hoitaja lyhyellä varoitusaajalla. Eräs isä kertoi, ettei vanhemmilla juurikaan ole mahdollisuutta kahdenkeskeisiin menoihin.

Lapsenhoito on punnittava tarkkaan, mihin se käytetään. Käytetäänkö se siihen, että saa jonkun työn tehdyksi vai siihen että pääsee itse vapaalle.

Kaikkien haastateltavien mielestä kevät ja kesä ovat lasten valvonnan kannalta haasteellisinta aikaa, koska maatilan töitä on silloin eniten. Vanhempien työstressi lisää lasten tapaturmariskiä. Tästä johtuen lapsille oli asetettu selkeät rajat, mihin he saavat mennä yksin ja mitkä alueet tai teot ovat ehdottomasti kiellettyjä. Lapsilta itseltään kysyttäessä, he osasivat luetella mihin he eivät saa mennä ja mitä ei saa tehdä ilman aikuisen valvontaa. Tämä tuli selkeästi esille eli lasten kanssa oli keskusteltu turvallisuusasioista. Seuraavassa on kuusi ja kahdeksanvuotiaitten sisarusten oma listaus kielletyistä asioista.

Ei saa mennä paalien päälle. Ei saa nousta tankin päälle. Ei saa ajaa caitilla ilman lupaa. Ei saa mennä rantaan yksin.

Neljävuotias poika kommentoi kysymystä kielletyistä paikoista seuraavasti.

Lehmien eteen ei saa mennä. Navetalla ylös ei saa mennä. Vattuja saa mennä poimimaan yksin.

Lapsilla oli selkeät leikkipaikat, jotka oli sijoitettu lähelle asuinrakennuksia. Pienimmillä lapsilla oli useimmiten hiekkalaatikko sekä isoimmilla keinut tai kiipeilytelineet. Lasten näkyvyyttä leikkialueella pidettiin tärkeänä, jotta ei syntyisi ns. kuolleita kulmia, joissa näkyvyys on huono tai olematon. Lapsen tulee itse nähdä ja lapsi tulee tulla nähdyksi. Lapsen oleskelua leikkialueella pidettiin turvallisena.

Kun lapset ovat leikkipaikallaan, niin tiedetään, että ovat siinä. Koko ajan on seurattava syrjäilmällä, mihin suuntaan saattavat lähteä.

On yritetty erottaa koti- ja maatalouspiha toisistaan.

Eräs äiti kertoi, kuinka jotkut kollegat jättävät pienetkin lapset sisälle nukkumaan tai olemaan keskenään navettatöiden ajaksi. Itse hän ei halua jättää lapsia vahtimatta hetkeksikään. On myös huomioitava, voiko kahden pienen lapsen antaa olla keskenään, kun toinen on vielä aivan pieni ja vähän isompi lapsi saattaa käsitellä häntä liian rajusti, hyvää tarkoittaen tosin.

Omasta mielestään hassuja keksintöjä voi tulla pojille, niitä yritetään eliminoida.

Eräs äiti kertoi, kuinka kokee olevansa koko ajan tarkkailevassa olotilassa, mikä on pitkän päälle väsyttävää. Hän kertoi, kuinka maatilalla on tekemistä lasten päiväunienkin aikana. Vaikka hän on äitiyslomalla, hän kertoi pitävänsä maatilalla työroolia yllä sen verran kuin pystyy, esimerkiksi tekemällä nautaeläinrekisteripäivityksiä lasten nukkuessa.

Tärkeä ominaisuus on organisoida työt ja lasten hoitaminen niin, että arki ympärillä pyörii sujuvasti.

Vanhemmat miettivät, kuinka lasten luonteiden erot vaikuttavat myös lasten toimintaan tilalla. Saman perheen lapsista toinen voi olla kovin rohkea, jopa uhkarohkea ja toinen varovaisempi. Lapset noudattavat annettuja ohjeita myös eri tavalla, toinen voi olla uhmakkaampi kuin toinen. Lasten erilaisuus näkyy myös heidän kiinnostuksessaan maatilalla töitä kohtaan. Osa lapsista haluaa osallistua tilan töihin jo pienestä pitäen ja osa ei kiinnostu niistä ollenkaan.

9.3 Maatilojen vaaranpaikat

Maatilan ympäristössä on useita vaaranpaikkoja ja -tilanteita. Vanhemmilta kysyttiin, mitkä heidän mielestään ovat tilan vaarallisimmat paikat lapsille sekä kuinka lasten turvallisuus on otettu huomioon.

Jokainen tila koki navetan ja sen ympäristön vaarallisimmaksi paikaksi lapsille. Kaikki kertoivat joutuvansa joskus ottamaan lapset mukaan navetalle töiden ajaksi. Navetalla vaaratilanteita aiheuttavat etenkin eläimet ja navettatöissä käytettävät koneet. Navetalla käytettävät pesuaineet ja hapot mainittiin myös vaarallisiksi, etenkin pienille lapsille. Eräs äiti kertoi, kuinka perheen kaksivuotias poika on erityisen kiinnostunut maitohuoneessa olevista maitopumpusta ja -letkuista. Navetan vintillä olevat suojaamattomat pudotusaukot ovat vaarallisia. Paalikat lueteltiin vaaranpaikoiksi, jotka olivat ehdottomasti lapsilta kiellettyä aluetta.

Navetta ehdottomasti on vaarallisin, navetan sisällä kaikki paikat. Siellä on pyöröpaaleja päällekkäin, sinne ei saa mennä.

Lantasäiliöt, varastorakennukset ja kuivurit mainittiin vaaranpaikkoina, joissa lapset saattavat kiipeillä. Eläinten hoitotöissä käytetään nykyisin enemmän koneita kuin ennen, kuten esimerkiksi pienkuormaajia ja apevaunuja. Apevaunuja pidettiin erityisen vaarallisina. Koneiden kanssa peruutettaessa näkyvyys on huono. Isien huolenaiheena olivatkin erityisesti nämä tilanteet. Joillakin vanhemmista oli tapana kiertää kone ympäri ennen käynnistystä, mutta äänimerkin anto ei ollut kenelläkään rutiinina. Useimpien myös koneiden avaimet jätettiin virtalukkoon. Millään tilalla ei ollut tapahtunut tilanteita, joissa lapsi olisi yrittänyt käynnistää koneen luvatta itse.

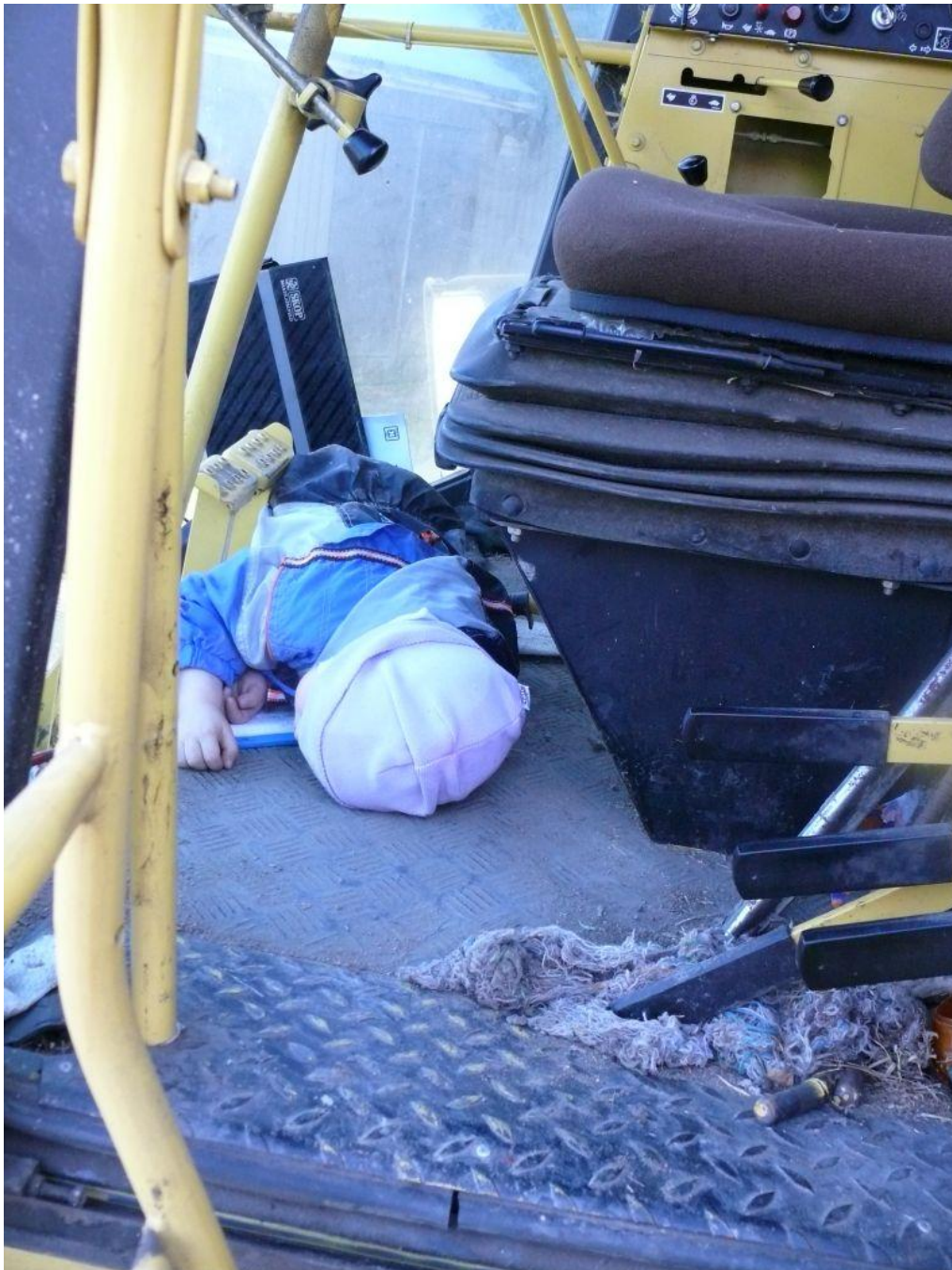
On oltava jatkuvasti tietoinen siitä, että lapset saattavat ilmestyä koneen lähelle.

Kaikki vanhemmat olivat tietoisia koneiden ja laitteiden aiheuttamista vaaroista. Joskus lapsi on kuitenkin otettava töihin mukaan. Lapsen ottaminen mukaan töihin asettaa omat rajoituksensa sille, mitä työtä voi tehdä. Isät kertoivat, että joskus on turvallisinta ottaa lapsi koneen kyytiin, kuin antaa hänen olla yksin pihapiirissä, jolloin hän on vaarassa jäädä koneen alle.

Kun ottaa lapsen koppiin mukaan, niin ainakin tietää missä lapsi on.

Vaarallisiksi tiedostettiin myös tilanteet, joissa vanhemman on itse välillä lähdettävä koneen kopista pois, lapsen jäädessä sinne hetkeksi yksin. Lapset osaavat aukaista turvavyöt jo yllättävän pienenä ja saattavat yrittää lähteä vanhemman perään alas kopista. Koneen hurina ja liike aiheuttavat sen, että lapsi nukahtaa helposti koneen koppiin (kuvio 10). Lapsen torkahdellessa hänen päänsä saattaa iskeytyä kopin seinämiin aiheuttaen kipua sekä mahdollisesti myös vammaa. Lapset haluavat mielellään kosketella kaikkia vipuja ja painelevat nappeja. Tällainen tilanne aiheuttaa riskin myös vanhemmalle itselleen, etenkin jos kone on käynnissä lapsen näprätessä sitä.

Lapsen mukaan ottaminen hidastaa töitä, saati sitten, että siinä on omat riskinsä. On hyvin valkattava, mihin töihin lapsen ottaa mukaan. Rehun-tekoon ei missään nimessä, jossa happoja käsitellään. Puoleksi tunniksi voi ottaa mukaan, ei enempää.

KUVIO 10. Lapsi nukahtaa helposti koneen kyydissä ollessaan. Tämä poika nukahti puimuriin

Lasten mahdollisuutta olla eläinten kanssa pidettiin positiivisena asiana, mutta toisaalta tiedostettiin eläinten aiheuttamat vaarat. Irti päässeet sekä kiimassa olevat eläimet ovat erityinen turvallisuusriski. Eläinten kanssa on aina olemassa vaara, koska ne voivat toimia arvaamattomasti.

Lehmät ovat vaistonvaraisia eläimiä. Voivat tehdä äkkinäisiä liikkeitä, kun eivät huomaa lasta. Huomaavat, että jotain liikkuu takana, mutta eivät näe mitä ja seurauksena on vaistonvarainen potku.

Lähes kaikki tilat sijaitsivat vesistön läheisyydessä, joten huolenaiheena se oli huomattava. Toistaiseksi pienet lapset eivät olleet menneet rannalle yksin. Tulvivat runsasvetiset ojat ovat myös vaarallisia. Valvonnan on oltava tarkkaa ja vesistön vaarallisuutta oli painotettu kaikille lapsille.

Halutaan, että lapset ovat koko ajan jonkun valvonnassa. Se ideologia on lähtenyt juuri siitä, että järvi on lähellä.

Maatiloilla kulkee säännöllisesti ns. raskasta liikennettä. Tämä koettiin vaarallisena tekijänä. Ratkaisuna tähän näkyvyyttä pihoilla oli parannettu. Kahdella tilalla on ollut ongelmana ”reitiltään eksyneet autoilijat”. Yleinen tie on ennen kulkenut toisen tilan pihan läpi ja tästä johtuen jotkut autot yhä ajavat siitä, koska eräät navigaattorit ohjaavat ajoreitin pihan läpi. Tila on laittanut lapsista varoittavan kyltin tien alkupäähän. Joskus he olivat miettineet puominkin laittamista, mutta siitä ajatuksesta luovuttiin, koska liikenne on nyt vähentynyt selkeästi. Toisella tilalla tie haarautuu kahdeksi taloa lähestyttäessä. Joskus pihaan ajaa vieraita autoilijoita, jotka luulevat, että tie jatkuu tilalta eteenpäin. Eksyneet kuskit ovat usein äkkinäisiä liikkeissään huomattaessaan, että ovat päätyneet väärään paikkaan. Tämä voi aiheuttaa vaaratilanteita. Yhdellä tilalla pelot sijaitsevat talon vieressä kulkevan tien kummallakin puolella. Eläinten laitumet ovat molemmin puolin, joten on vaara, että lapset haluavat mennä tien yli niiden luo.

Tie on vaarallisin, kun ajetaan tosi kovaa. Meillä on peltoja molemmin puolin ja eläimiä molemmin puolin. Vanhempi (4-vuotias) ei mene enää tielle, mutta nuorempi (2-vuotias) tuppaa menemään, jos silmä välttää.

Usealla tilalla on ollut työharjoittelijoita ja kaikilla maatalouslomittajia. Esimerkiksi rakennustöiden aikaan tiloilla saatetaan tarvita myös muuta tilan ulkopuolista työvoimaa. Heidätkin on otettava turvallisuusasioissa huomioon. Kaksi isäntää muisteli omia maatilaharjoitteluaikojaan. Kuinka harjoittelupaikan lapset halusivat tulla mukaan traktoriin. Ja kuinka harjoittelupaikassa oli ehdoton ohje siitä, että työkoneet tulee aina laskea alas käytön jälkeen. Eräs isä kertoi heillä olleesta 17-vuotiaasta harjoittelijapojasta, joka oli ollut ikäisekseen kypsä ja vastuuntuntoinen. Perheen pienet pojat halusivat erityisesti ”kaveerata” harjoittelijapojan kanssa ja päästä hänen kyytiinsä peltotöiden aikaan. Isäntä oli keskustellut harjoittelijan kanssa lapsiturvallisuusasioista. Harjoittelija noudatti annettuja ohjeita tunnontarkasti, joten perheen pojat luotettiin hänen kyytiinsä. Nyt jälkeinpäin isä mietti, että jos kyseessä olisi ollut vähemmän tunnollinen nuori, ei poikia olisi voinut luottaa hänen mukaansa. On selvää, ettei lapsia voi jättää kokonaan nuoren vastuulle.

Harjoittelija on yksi muuttuva tekijä lisää, joka voi aiheuttaa stressiä. Työharjoittelu tulee saada mielekkäästi läpi ja samalla huolehtia lasten turvallisuudesta.

Tiloilla heräsi keskustelua myös siitä, kuinka rajoittaa lapsia eli mitä kieltää ja millä volyyymilla. Lapsille tulee kertoa vaaranpaikoista, mutta samalla mietittiin, ettei heitä haluta turhaan säikäyttellä. Eräs isä kertoi, kuinka heillä ei ole haluttu paisutella vaaranpaikkoja lapsille. On koettu, että jos jostain asiasta puhutaan lapsille jatkuvasti, se lisää heidän kiinnostustaan kokeilla asiaa. Vanhemmat ovat itse tiedostaneet vaaranpaikat ja tarkkailevat lapsia koko ajan. Monesta vaaratilanteesta on päästy näin ikään kuin huomaamattomasti ohi, kun lapset ovat kasvaneet tietyn vaiheen yli. Eräs äiti kertoi, että hän on opettanut lapselle, kuinka vaarallisen asian kanssa tulee toimia. Esimerkkinä hän mainitsi, että pienellekin lapselle voi neuvoa, kuinka sähkölaitteiden pistokkeet laitetaan oikeaoppisesti pistorasiaan ja siitä pois. Samalla hän mietti, mitkä ovat vaaranpaikkoja pienille lapsille.

Mikä on oikeasti vaarallista ja mistä syntyy vain sotkua, muttei ole vaarallista. Tämän hahmottaminen voi olla välillä vaikeaa.

Kaikki olivat miettineet sitä, kuinka vaaranpaikat muuttuvat lasten kasvamisen myötä. Pienten lasten turvallisuus muodostuu pääasiassa hyvästä valvonnasta ja isommilla myös yhä enemmän ympäristön turvallisuudesta sekä ohjeistamisesta. Asiaa kommentoitiin seuraavasti.

Eri-ikäisillä on erilaiset vaarat. Kaksi eri aihepiiriä oikeastaan, eri asia ollaanko liikkeellä vanhempien vai alle kouluikäisten lasten kanssa, aivan erilaiset tilanteet.

Alle kouluikäisiä kaitsetaan, etteivät satuta itseään ja estetään tekemisiä. Myöhemmin ohjeistamista, kun rupeavat tekemään töitä. Turvallisuus on käyttäjäohjeistusta, miten teet turvallisesti töitä ja opettamista, mitenkä itte teet.

9.4 Tiloilla sattuneet lasten tapaturmat ja läheltä piti tilanteet

Jokaisella tilalla on tilanteita, jolloin lapset joudutaan ottamaan töihin mukaan, yleensä navettatöiden ajaksi. Tämä aiheuttaa erityisen tapaturmavaaran. Tiloilta kysyttiin onko lapsille sattunut tapaturmia tai ns. läheltä piti tilanteita, ja jos on, niin millaisia. Yhdelläkään haastateltavista tiloista ei onneksi ollut sattunut vakavia lasten tapaturmia. Sattuneet tapaturmat ja vaaratilanteet vaihtelivat selkeästi lasten iän mukaan, mikä olikin odotettavissa. Alle 3-vuotiaat lapset viettävät enemmän aikaa sisätiloissa ja suurin osa tapaturmista sattuu kotona sisällä (Tiirikainen 2009, 166). Läheltä piti -tilanteita oli tapahtunut kaikilla tutkimuksessa mukana olleilla tiloilla. Näistä osa oli sellaisia, jotka olisivat voineet johtaa vakavaan tapaturmaan. Tällaisten tilanteiden jälkeen vanhemmat kertoivat miettineensä lasten turvallisuusasioita yhä enemmän.

Tiloilla, joilla oli nautoja, oli eläimen sarvi osunut lapseen tai tarttunut vaatteisiin. Nämä tilanteet eivät olleet aiheuttaneet lapsiin mustelmia pahempia jälkiä, mutta säikäyttäneet kylläkin. Säikähdysten jälkeen lapset itse olivat varoneet eläimiä enemmän. Joskus lehmä oli potkaissut lasta, mutta siitä oli selvitty mustelmilla ja erään isän kertoman mukaan kolahtaneella itsetunnolla.

Poikaa on kaksi kertaa puskenut ja kolme kertaa potkaissut lehmä. Mutta ovat olleet pieniä tapaturmia, ettei mitään pahempia kuin mustelmat ole tullut. Enemmän itsetunnollisesti ollut pojalle kolahdus.

Eräs poika kertoi kuljettaneensa serkkunsa kanssa vasikkaa narussa laitumelle. Vasikka olikin ollut yllättävän vahva ja lähtenyt vetämään poikaa. Hän ei päästänyt narusta heti irti, jolloin hän raahautui narun perässä saaden ruhjeita polviinsa.

Kerran, kun serkku oli täällä kesälomalla ja vietiin vasikkaa kävelylle. Ja se olikin vähän ärhäkämpi, mitä mä luulin, niin tää polvi oli ruhjeilla.

Lapset nukahtavat helposti esimerkiksi traktorin kyydissä ollessaan. Nukahtamistapauksissa lasten päät ovat kolahtaneet traktorin ikkunaan.

Nyt, kun lapset eivät mahdu enää kunnolla traktorin turvaistuimeen, niin täytyy olla ilman. On tullut sellaista, että lyövät päätään ikkunaan, kun tulee monttu tai jos rupee välillä nukuttamaan.

Erään pojan jalka oli jäänyt kiinni paalinaruun, mutta siitä ei seurannut lapselle vammoja. Pyöröpaalikasat mainittiin usean tilan kohdalla vaarallisiksi paikoiksi. Vain yhdessä paikassa poika oli pudonnut paalikasan päältä ja sekin oli sattunut naapuritilan varastossa leikkiessä. Koska putoamisia pidettiin vaarallisena, oli lapsia ehdottomasti kielletty kiipeämästä paalien päälle, ja oppi oli mitä ilmeisimmin mennyt asiassa perille.

Erään maatilán vieressä kulkee yleinen tie, jossa kunta teki viemäröintitöitä. Tien alituskohtaan oli kaivettu noin kolme metriä syvä kaivanto. Tila oli informoinut kuntaa siitä, että heillä on pieniä lapsia. Asia ei kuitenkaan ollut mennyt aliurakoitsijan tiedoksi asti, ja kaivannon suojaksi oli laitettu vain nauhat. Tila itse laittoi montun ympärille verkon. Onneksi, sillä tapaturma olikin lähellä. Perheen äiti oli ollut lasten kanssa ulkona, ja imuroinut samalla autoa. Hetkessä toinen poika oli hävinnyt näkyvistä ja ehtinyt kaivannon luokse. Ilman verkkoa poika olisi voinut mennä liian lähelle kaivantoa ja pudota reunan sortuessa. Tämä tilanne kertoi sen, kuinka hetkessä kaikki voi tapahtua.

Erään tilan poika oli 1,5-vuotiaana kiivennyt konehallin parvelle ja kävellyt siellä olevaa kapeaa reunusta pitkin. Parvella oleva turvakaide oli korkeammalla kuin pojan päätä, joten se ei olisi estänyt putoamista. Äiti kiipesi pojan perässä ja sai pojan kiinni. Tilanne oli tapahtunut hetkessä.

Eräällä tilalla talon ympäri kulkee tie, joka menee isovanhempien puolelle asuntoa. Äidin ollessa lasten kanssa ulkona, hän ei kuullut auton ääntä, joka ilmestyi yhtäkkiä talon takaa. Onneksi auton vauhti oli hiljainen ja äiti huomasi sen ajoissa. Etenkin talvella lumipeite hiljentää auton ääniä.

Maatiloilla isovanhemmat asuvat usein joko samassa taloudessa tai lähipiirissä. Eräs kaksivuotias poika oli ollut isovanhempiensa puolella ja isovanhempien huomaamatta ehtinyt ottaa papan lääkedosetista muistilääkkeen. Äiti soitti myrkytyskeskukseen, josta sai selkeät ohjeet toimia. Akuutti ohje oli antaa lapselle 52 hiilitablettia. Tällaisen määrän antaminen pienelle lapselle on kuitenkin mahdotonta. Lapsi käyttäytyi hiukan sekavasti ja häntä lähdettiin viemään sairaalaan. Matkalla lääkäriin lapsi oksensi, mikä helpotti hänen oloaan. Tapahtuman jälkeen kesti viisi tuntia ennen kuin nesteet pysyivät lapsen sisällä. Tilanne päättyi onneksi onnellisesti, vaikka se olisi voinut johtaa vakaaviinkin seurauksiin.

Eräs isä kertoi harmittomalta tuntuvasta tilanteesta, mutta jossa tarkemmin ajatellen vaara on kuitenkin olemassa. Lapset haluavat joskus mennä tilalle saapuneiden ternivasikoiden kanssa samaan karsinaan. Vasikat ovat noin 50–60 kilon painoisia tullessaan tilalle. Pienikin vasikka saattaa potkaista vaarallisesti ja vasikat ovat joskus sääntäilleet karsinassa lasten ollessa niiden keskellä. Vaaratilanteet ovat olleet mahdollisia, mutta mitään ei ole sattunut.

Navetalla joudutaan säilyttämään vaarallisia kemikaaleja. Jotkut tilat käyttävät vasikoilla hapantuota, jossa maitojuoma voidaan hapattaa esimerkiksi muurahaihapolla (AIV 2). Hapattu on vaarallista iholle, silmille sekä hengitykselle. Eräällä haastateltavista tiloista navetan karjakeittiössä olevassa pumppupullossa oli laimennettua muurahaihapua vasikoiden juottoa varten. Kaksivuotias lapsi oli juuri ottamassa ainetta, kun äiti kerkisi väliin. Aine oli onneksi laimennettua, mutta säikäyttävä tilanne oli kuitenkin.

Eräs 2,5-vuotias poika oli herännyt yöllä ja jostain syystä lähtenyt etsimään navetalta isäänsä, joka kuitenkin nukkui sängyssään. Poika oli käynyt navetalla yöpuvussaan ja paljain jaloin. Onneksi ulko-ovi ei ollut mennyt lukkoon ja poika oli tullut itse takaisin sisälle omaan sänkyynsä. Toinen perheen koirista oli mennyt navetalle pojan mukana ja toinen oli herättänyt perheen vanhemmat touhottamalla heidän sänkynsä vieressä. Vanhemmat löysivät pojan sängystään – yöpuvun lahkeet kuraisina ja varpaat kylmettyneinä.

Maatilan ympäristö on laaja ja lapsen katoaminen ja eksyminen on mahdollista. Seuraavanlaista tapahtumaa eräs tila ei halua kokea enää koskaan uudelleen. Tilalla oli rakennusvaihe menossa ja isä oli pellolla töissä. Esikouluikäinen poika oli yhtäkkiä kadonnut pihapiiristä. Vanhemmat ja isovanhemmat alkoivat etsiä poikaa joka paikasta. Kaikki pahimmatkin paikat tutkittiin, mutta poikaa ei löytynyt. Perheen pappa lähti kulkemaan tietä pitkin, jonka varrella on pieni eläkeläispariskunnan mökki. Selvisi, että tämän mökin rouva oli ollut sauvakävelyllä ja kadonnut poika oli lähtenyt hänen mukaansa. Mökin eläkeläispariskunta oli tarjonnut pojalle syötävää ja he olivat muutenkin viihtyneet yhdessä. He eivät olleet tajunneet ilmoittaa pojan vanhemmille, pojan olevan heidän luonaan. Tilanteeseen kului aikaa noin reilu tunti, mutta se tuntui vanhemmista todella pitkältä. Tapahtuman jälkeen vanhemmat miettivät, tuleeko tällaisia tilanteita vielä jatkossa ja kuinka ne voitaisiin estää.

Erään perheen poika oli kolmivuotiaana livistänyt sisältä ulos perheen äidin laittaessa ruokaa. Poika oli saanut ensimmäistä kertaa pannuhuoneen oven auki ja päässyt sitä kautta ulos. Tilalla oli rehunteko aika menossa, joten useita traktoreita peräkärriineen ajoi pihan läpi sekä rehusiilon luona oli kaivinkone. Tie tulee pihalle mutkan takaa ja kiireessä traktorien vauhdit saattavat olla kovat. Onneksi poika löytyi pihalta ajoissa, eikä mitään ehtinyt tapahtua. Nykyään pannuhuoneen ovesa on lukon lisäksi tiukka sokka estämässä lasten pääsyn ulos sitä kautta.

Lapset eivät aina mene sinne, minne ovat menossa tai sanovat menevänsä. Perheen viisivuotias poika oli ollut ukin kyydissä traktorissa paalaustyössä mukana. Poika oli hällunnut traktorista pois ja oli ilmoittanut ukilleen menevänsä taloon sisälle. Poika ei kui-

tenkaan ollut mennyt sisälle, vaan lähti etsimään isäänsä toiselta pellolta. Isä oli pui-
massa takapellolla, jonne oli matkaa muutama sata metriä. Isän suureksi yllätykseksi
poika ilmestyi yhtäkkiä hänen luokseen.

Koneet, erityisesti navetalla käytettävät, mainittiin tilojen vaaranpaikoissa. Pientä lasta
on erittäin vaikea havaita koneen kopista. Eräs isä kertoi seuraavanlaisen tapahtuman.

*Kerran sattui sellainen tapaus, että meinas pumppu pysähtyä. Jaoin ape-
vaunulla rehua. Kun olin aloittanut rehun jakamisen, poika oli menossa
taloön sisälle. Mutta kun olin aloittanut jakamisen ja päässyt ruokinta-
pöydän pätyyn ja olin lähdessä peruuttamaan, poika ilmestyikin seinän
ja vaunun välistä. Hän ei ollutkaan mennyt sisälle taloon. Oli mahdolis-
ta, että poika olisi jäänyt pyörän alle tai olisin kolhaissut häntä vaunulla.*

Erään perheen isälle itselleen oli lapsena käynyt seuraavanlainen tapaus. Hän oli laitu-
mella juostessaan kompastunut ja lehmä oli juossut hänen ylitseen. Hän muistaa yhä,
kuinka lehmän sorkat vilahtivat hänen kasvojensa ylitse. Tapauksesta selvittiin säikäh-
dyksellä.

9.5 Lasten osallistuminen töihin ja tilalla vierailevat lapset

Maatila tarjoaa lapsille mahdollisuuden kehittyä monipuolisesti sekä ottaa vastuuta jo nuorena. Lasten osallistuminen tilan töihin on ainakin aiemmin ollut perinne ja sen on myös katsottu olevan osa lapsen kehitystä. Kuinka paljon lapset osallistuvat tilan töihin nykyisin? Tämän lisäksi tiloilta kysyttiin, kuinka he ovat ottaneet huomioon tilalla vierailevien lasten turvallisuuden.

Kaikki tilat olivat miettineet, minkä ikäisenä antaa lasten osallistua tilan töihin. Haastateltavien tilojen lapset olivat vielä niin pieniä, etteivät he osallistuneet tilan töihin kuin vähäisessä määrin (kuvio 11). Erään tilan 8-vuotias tyttö oli erittäin kiinnostunut maatilalan töistä ja olikin jo ajanut traktoria esimerkiksi paalaustöissä. Isän mielestä lapset saavat kokeilla töitä kiinnostuksensa mukaan, mutta pakottaa ei missään nimessä saa. Perheen lapset olivat harjanneet lehmiä, puhdistaneet lehmien ruokintapöydän, juottaneet vasikoita sekä olleet apuna lehmien ajamisessa laitumelta navettaan. Kaikki lasten tekemät työt tehdään isän valvonnassa.

Saavat tehdä töinään, mikä heitä kiinnostaa. Jos haluavat ajaa traktorilla, tai mikä nyt heitä kiinnostaa. Mihkään töihin ei voi pakottaa.

Ajatuksia herätti se, mitä töitä lapset voivat tehdä ja kuinka lapsi reagoi, jos jotain yllättävää sattuu hänen tehdessään töitä. Vaikka lapsi olisikin tehnyt jotain työtä aiemmin, hän ei välttämättä pysty soveltamaan taitoaan muuttuvassa tilanteessa.

Lapsi voi oppia koneen käytön jossain määrin jo pienenä. Mutta, jos sattuu yllättävä arvaamaton tilanne, lapsi ei toimi rationaalisesti. On aina riski, jos antaa konetta käyttöön. Antaako vai ei?

KUVIO 11. Nämä lapset ovat vielä liian pieniä töihin, vaikka innostusta riittääkin

Isät erityisesti pohtivat sitä, mikä tulee olemaan heidän oma linjansa lasten osallistumisesta työhön lasten kasvaessa. Haastatellut isät muistelivat, kuinka he itse olivat aloittaneet maatalan työt jo kovin nuorena. Nyt ollessaan itse isiä, he ovat miettineet kuinka tulevat toimimaan omien lastensa kanssa. Eräs isä mietti, kuinka tämä asia on tulossa heille pikku hiljaa eteen.

Itse olen tehnyt traktorihommia aika nuoresta asti itse, suhtaudun siihen kriittisesti nyt. Ajoin 7-vuotiaana avotraktorilla tukka putkella, en uskaltaisi itse enää ajaa ojien välissä sellaisilla koneilla. Koneissa on vauhtia nykyisin, into ja usko omiin kykyihin voi nuorella olla kova. Isilläkin voi olla asenne; että kyllä meidän poika osaa ajaa konetta. Nämä asiat tulevat itselle vaiheittain eteen.

Lain mukaan vasta 15-vuotias saa ajaa traktorilla. Tämän iän odottaminen voi kuitenkin tuntua pitkältä – sekä nuoresta itsestään että hänen vanhemmistaan! Vanhempien voi olla vaikea päättää, missä iässä antavat omien lastensa ryhtyä konetöihin. Tämä on asia, jota yksi- ja kaksivuotiaiden poikien isä oli jo miettinyt.

Olen itse tosi pienestä asti ajanut koneita. Nyt tuntuu, että 'oho', mä olen jo sen ikäisenä saanut tehdä. Mikä tulee olemaan oma linja lasten kanssa? Kieltämättä houkutus tulee päästää pojat aika aikaisin tekemään asioita, mutta onko se välttämätöntä vai asenneongelma? On tosi vaikea asia miettiä. Missä ne rajat kulkevat? Tulevina vuosia mieltii, että missä vaiheessa lapsen järki on työssä mukana. Lapsi pystyy hetkellisesti tekemään jotain, mutta saattaa sitten saada järjettömiä päähänpistoja.

Tilalla vierailevien lasten turvallisuudesta oltiin kaikilla tiloilla joillain tavalla huolissaan. Tiloilla tiedostettiin, etteivät vierailevat lapset tiedä, eivätkä ymmärrä maatilalla vaaranpaikkoja samalla tavoin kuin tilan omat lapset. He ovat kiinnostuneita eläimistä ja koneista omaamatta välttämättä minkäänlaista kokemustaustaa niihin. Joskus heidät oli otettu traktorin koppiin kyytiin ja ajettu vain lenkkiä, koska olivat halunneet. Lapsia ei lasketa kavereiden kanssa navettaan keskenään, vaan aikuinen on aina mukana. Tiloilla, joiden lapset olivat vielä pieniä, ei kavereita ollut tarvinnut vielä huomioida, koska pienet lapset ovat muutenkin valvonnan alaisuudessa koko ajan.

Lapset haluavat luonnollisestikin esittää osaamiaan taitoja kavereilleen. Omatkin lapset ovat erityisen valvonnan alla, kun heillä on kavereita kylässä. Pidettiin mahdollisena, että lapsille saattaa tulla houkutus olla noudattamatta kaikkia sääntöjä kavereiden pyynnöstä tai yllytyksestä. Lapsen voi olla vaikea kieltää kaveriaan tekemästä jotain kiellettyä. Yllytys kiellettyyn voi tulla myös sisaruksen suusta. Kuka on ”rohkein”? On aivan selvää, etteivät lapset voi olla vastuussa toisista lapsista, vaan vastuu on aina vanhemmilla. Tapaturman mahdollisuus kasvaa, kun useampi lapsi toimii yhdessä. Kii-reikaan tämä voi aiheuttaa osaltaan lisästressiä tiloille. Eräs isä muisteli omasta lapsuudestaan seuraavaa:

Omat vanhemmat olivat ehdottomia, etten saanut tehdä töitä kavereiden nähden. En saanut näyttää kavereille, mitä osaan tai tuli traktorilla ajokielto. Muistan kuinka oli tosi tylsää ajella kavereiden kanssa leikkiautoilla, kun osasin jo itse ajaa traktoria!

Eräässä perheessä oli kokemusta siitä, mitä kaveriporukan kesken saattaa tapahtua. He olivat joutuneet kieltämään perheen silloin noin 10-vuotiasta poikaa ja hänen kavereitaan tulitikkuleikeistä. Poikaporukka oli myös viettänyt aikaa kuivurilla, mikä oli kieltävä. Tietokonepelit kiinnostavat myös maatilan lapsia ja heidän kavereitaan, joten myös pelaaminen on otettava heidän valvonnassaan huomioon.

9.6 Lapsiturvallisuuskäynnin herättämiä mietteitä

Lapsiturvallisuustilakäyntien kehittämiseksi tarvitaan tiloilta saatuja palautteita. Haastateltavilta tiloilta kysyttiin, olivatko he miettineet lasten turvallisuusasioita jo ennen tilakäyntiä sekä mitä mietteitä tehty lapsiturvallisuustilakäynti herätti ja jäikö jokin asia heidän mielestään käsittelemättä. Heiltä kysyttiin myös, mikä olisi heidän mielestään paras ajankohta tilakäynnille.

Kaikki tilat olivat kokeneet lapsiturvallisuuskäynnin positiivisena ja tärkeänä tapahtumana. Tilakäynnin jälkeen tiloille annettiin lasten kuulosuojaimet. Tätä elettä osattiin tiloilla arvostaa. Joillakin tiloilla perheen kaikille lapsille oli tämän jälkeen ostettu omat kuulosuojaimet. Jotkin vaaranpaikat ovat olleet jo tiedossa, mutta tilakäynti selkeytti, mitkä ovat ne ensisijaiset korjaustarpeet.

Käynti oli kokonaisvaltainen. Tilalla ei ole tarvinnut ajatella asioita lasten kannalta moneen kymmeneen vuoteen. Tulee ehkä itselle kasattua paineita, mistä tulee lähteä liikkeelle, mikä paikka tulee ensiksi laittaa kuntoon ja mikä on vaarallisinta. Kun saisi itselleen ikään kuin ´ranskalaiset viivat´ korjaustarpeista.

Turvallisuusasioita oli tiloilla mietitty jo ennen tilakäyntiäkin, muttei niin tietoisesti kuin tilakäynnin jälkeen. Käynti koettiin tärkeän asian hyväksi muistutukseksi.

Asiat käytiin läpi. Yksityiskohdatkin katsottiin riittävästi.

Ei ole autuaaksi tekevä asia, mutta herättää ajatuksia sillä kerralla.

Eräällä tilalla turvallisuusasioita oli mietitty jo navetan rakennusvaiheessa. Navetasta haluttiin tehdä mahdollisimman selkeä ja toimiva.

Siinä vaiheessa, kun navettaa rakennettiin, mietittiin jo. Kaikki tehtiin samaan tasoon, ei ole parvensiltoja ja mistään ei pudoteta mitään. Yritettiin tehdä navetasta mahdollisimman yksinkertainen.

Kaikki tilat pitivät palautteessa saamiaan korjaussuosituksia toteuttamiskelpoisina. Pidettiin tärkeänä, että suositusten toimeenpano ei saa rajoittaa liikaa töiden tekemistä. Erityisen hyvänä pidettiin pihan turvallisuutta lisäävien vinkkien saamista. Erikoiskiitos annettiin myrkyllisten kasvien kasviluettelosta, jonka eräs tila oli erikseen pyytänyt. On tärkeää huomioida lasten turvallisuus jo pihasuunnitelmia tehtäessä.

Tosi hyvä jälkiselvitystyö kasveista, joita pihalla on. Mitkä olivat vaarallisia ja mitä marjoja saa syödä. Sitä ei ollut tullut ajatelluksi aiemmin. Esimerkiksi pihlajanmarjan oksat olivat alhaalla ja poika napsi niitä suuhunsa. Kuinka perustella pienelle lapselle, että tämän puun marjoja saat syödä, mutta jonkun muun et saa syödä, vaikka yhtäläillä ovat punaisia.

Vaikka turvallisuusasioita oli mietitty jo etukäteen, odotettiin tilakäynniltä lisävinkkejä. Tilan ulkopuolinen osaa kartoittaa tilan kokonaisuuden.

Turvallisuuskäynti oli konkreettinen muistutus turvallisuusasioista. Ulkopuolisen asiantuntijan kanssa tuli lisää näkemystä asioihin, ite ei osaa kaikkea ajatella, vaikka kuinka miettisi. Itte on vähän sokea joillekin asioille.

Tilakäynnin kohdentamista lapsiin ja lasten mukaan ottamista tilakävelylle pidettiin erittäin tärkeänä.

Oli hyvä, että käynti kohdentui lapsiin. Se oli tosiaan lapsiturvallisuuspäivä, ettei ollut vanhempien turvallisuuspäivä lasten takia. Oli hyvä kohdistaa käynti itse asiaan eli lapsiin.

Tilakäynniltä toivottiin konkreettisia neuvoja siihen, kuinka toteuttaa annetut ohjeet käytännössä. Yhdellä tilalla lasten ollessa pieniä, oli traktoriin asennettu polkupyörän turvaistuin heitä varten, ja se oli toiminut hyvin. Juuri tämän kaltaisten tietojen vieminen eteenpäin auttaa käytännön turvallisuusasioiden toteuttamista.

Kun joku on keksinyt hyvän ratkaisun johonkin, niin sen tiedon jakaminen muille.

Tiedostettiin, että kesällä vaaranpaikat näkyvät selvemmin, mutta se on myös tilan kiireisintä aikaa. Siksi tilakäynnin ajankohdaksi toivottiin talvea tai alkukevättä, jolloin tilalla ei ole niin kiireistä. Kaikki tilat suosittelivat käyntiä perheille, joissa on pieniä alle kouluikäisiä lapsia. Aktiivista tiedottamista tilakäyntien mahdollisuudesta pidettiin tärkeänä. Maatalousalan ammattilehtiin toivottiin enemmän juttuja lasten turvallisuusasioista, erityisesti positiivisesti käsiteltyinä, eikä negatiivisina tilastoina. Uusintakäyntiä lasten hieman kasvettua pidettiin hyvänä, jos siihen on Melassa resursseja. Lasten turvallisuusriskit muuttuvat lasten kasvaessa, joten asiasta uudelleen muistuttaminen koettiin tarpeelliseksi. Lasten ollessa vielä pieniä, tapaturmavaarat rajoittuvat pienelle alueelle. Tilakäynnin aikana oli tilakäynnin tekijän kanssa ollut puhe siitä, ettei kaikkia asioita ollut vielä tarve ottaa esille, koska lapset olivat vielä pieniä. Tästä johtuen seurantakäyntiä pidettiin tarkoituksenmukaisena.

Ehdottomasti voin suositella muille tiloille. Käynti oli positiivinen ja siitä oli hyötyä. Hyvä, kun tulee joku, joka ammatikseen tekee turvallisuuskäyntejä, nappaa heti ne suurimmat ongelmat.

9.7 Palauteraporttien korjaussuositukset

Kaikilla tiloilla oli tehty lasten turvallisuutta parantavia toimenpiteitä, sekä ennen tilakäyntiä että sen jälkeen. Tiloilta kysyttiin, olivatko he toteuttaneet tilakäynnillä saamansa korjaussuositukset. Heiltä kysyttiin myös, olivatko saadut korjaussuositukset toteuttamiskelpoisia ja koettiin niillä olevan vaikutusta lasten turvallisuuteen. Kaikkia annettuja suosituksia pidettiin pääsääntöisesti toteuttamiskelpoisina sekä lasten turvallisuutta parantavina.

Tuskinpa toteuttamiskelvottomia onkaan, jos kyse on lasten turvallisuudesta.

Korjaustoimenpiteiden toteuttamiseen ei aina tahdo löytyä aikaa. Ajanpuute oli pääasiallinen syy annettujen suositusten toteuttamattomuuteen. Mietittiin myös, ettei kaikilla tiloilla ole isoihin korjauksiin taloudellista mahdollisuutta. Haastateltavat tilat eivät olleet saaneet tällaisia suosituksia, mutta asia tuli keskusteluissa ilmi. Se, että jotain annettua suositusta ei ollut toteutettu, ei tarkoittanut, ettei sitä olisi pidetty tarpeellisena toteuttaa.

Ei voida vahtia kaikkea, se ei ole realistista. Mitä sitten tehdä, kun tiedetään, ettei voida vahtia kaikkea? Tiedetään asioita, jotka pitäisi korjata. Mutta milloin ne tulee tehdyksi näillä resursseilla, sitten joskus? Mikä on tärkein paikka laittaa kuntoon? Voi olla, että lapsen kehitysaste on jo pompannut sen vaiheen yli, eikä korjausta tarvitsekaan tehdä! Kun saa arjen pyöritettyä, niin siinäkin on täysi päivärytmi.

Kaikkien tilojen palauteraportteihin oli kirjattu suositus laittaa tien viereen lapsista varoittava liikennemerkki. Tällainen kyltti oli laitettu kahdelle tilalle. Toinen tila oli tehnyt kyltin itse ja toinen oli tilannut sen opastevalmistajalta (kuvio 12). Kaikki tilat pitivät kylttiä tärkeänä, etenkin silloin kun yleinen tie kulkee läheltä tai pihan poikki on läpikulkuliikennettä. Kiitosta annettiin myös siitä, että kynnyks opasteen hankkimiseen oli tehty mahdollisimman helpoksi liittämällä palauteraporttiin opastevalmistajien yhteystietoja.

KUVIO 12. Tällainen varoituskyltti varmasti huomataan

Eräs tila oli suunnitellut lasten aidattua leikkialuetta keittiön ikkunan alle, jonne on oma uloskäyntinsä. Tilakäynnin jälkeen tämä aidattu alue oli tehty (kuvio 13). Kyseessä ei ole niinkään lasten varsinainen leikkialue, vaan paikka, jossa lapset voivat olla turvallisesti valvonnan alla. Esimerkiksi talvella, kun on kaksi pientä lasta puettavana, voi toisen lapsen päästää ulos leikkipaikalle vanhemman pukiessa vielä toista lasta.

Että pystyisi pelaamaan aikaa, jos ei näe lasta kahteen-kolmeen minuuttiin, ettei sinä aikana ehtisi tapahtua mitään. Esimerkiksi aita antaa reagointi-aikaa. Koko ajan kokee olevansa myöhässä.

KUVIO 13. Näkymä turvallisesta lasten leikkipaikasta keittiön ikkunasta katsottuna

Suojaamaton lietesäiliö on todella vaarallinen. Monesti säiliön ympärille on tehty suoja-verkko tai -aita, mutta se on ajan kuluessa saattanut mennä rikki eikä enää ole turvallinen. Kuviossa 14 lietesäiliö on suojattu niin hyvin kuin se on mahdollista. Lietesäiliön ympärillä on aita ja sen lisäksi se on myös kokonaan katettu. Lietesäiliön tyhjennyksen hoitaa urakoitsija. Aitaa ei tarvitse poistaa tyhjennyksen ajaksi, vain alimmat laudat irrotetaan ja liete imetään letkulla sitä kautta. Alue ei siis ole vaarallinen edes tyhjennyksen aikana, kuten usein saattaa olla. Juuri tällaisia esimerkkejä tarvitaan muille tiloille tiedotettavaksi.

KUVIO 14. Esimerkki todella hyvin suojatusta lietesäiliöstä

Palauteraporteissa oli annettu suosituksia hakojen laittamiseksi esimerkiksi korjauspajan, konehallin ja kuivurin oviin. Kaikki tilat olivat tehneet nämä korjaussuosituksset. Tällainen turvallisuutta parantava toimenpide on nopea, halpa ja helppo toteuttaa.

Pienistä asioista voidaan yrittää tehdä se turvallisuus.

Rappuset houkuttelevat lapsia kiipeilyyn, joten kiinteiden tikkaiden alaosaan kannattaa laittaa este ja irtotikkaat säilyttää mahdollisuuksien mukaan vaaka-asennossa. Navetan vintillä olevat avonaiset pudotusluukut ovat vaarallisia. Navetan vintti on avoimena vaarallinen. Kaide suojaa myös aikuisia putoamiselta haittaamatta kuitenkaan vintin täyttämistä (kuvio 15).

KUVIO 15. Pienikin kaide navetan vintin avotasanteella suojaa lasta putoamiselta

Vain osa suosituksista oli käytännön toteuttamisen kannalta hankalia, tällaisia ei ollut kuin muutama. Ruokintapöydällä olevaa lantakoneelle menevää aukkoa ei ollut suojattu, koska aukko on niin pieni, ettei sinne voi pudota. Aivan pienen lapsen kenkä sinne mahtuisi, mutta tilan lapset ovat jo kouluikäisiä. Kiinteää ratkaisua ei voi asentaa, koska se häittäisi käytännön töitä. Aukosta kerrotaan navetassa kävijöille. Eräässä navetassa oli erillinen kaappi kemikaaleille, mutta se ei ollut käytössä. Tästä oli maininta palauteraportissa. Kaappi ei ollut käytössä, koska se oli väärän kokoinen. Pesuainekanismit kyllä mahtuvat kaappiin, mutta olisivat liian tiukalla, jolloin niihin muodostuva paine saattaisi aiheuttaa pesuaineen ryöpsähtämisen esimerkiksi silmille. Pesuainekanismereissa on teräsletku, joka imee pesuaineen automaattisesti, joten pesuainetta ei tarvitse itse kaataa astioista. Tämä on turvallisuutta lisäävä tekijä.

Osa suosituksista ei ollut enää ajankohtaisia tilalla tapahtuneiden muutosten vuoksi. Esimerkiksi työskentelytason rakentaminen appeen tekoon ei ollut enää tarpeen muut-

tuneen työmenetelmän vuoksi. Toisella tilalla apevaunun nivelakseli oli ollut rikki tilakäynnin aikaan, mutta apevaunu oli nyt myyty pois.

Joitakin korjaussuosituksia ei ollut ehditty toteuttaa, mutta niitä pidettiin kuitenkin tarpeellisina. Tällaisia olivat esimerkiksi maakellarin pudotusluukun suojaksi tarkoitettu metalliverkko, hyllyjen rakentaminen korjauspajaan sekä lietesäiliön turvaverkon kunnostaminen. Osaa korjaussuosituksista ei ollut tietoisesti vielä tehty, mutta aiotaan tehdä myöhemmin. Tällaisissa tapauksissa lapset ovat vielä niin pieniä, etteivät liiku kyseisellä vaara-alueella.

9.8 Esimerkkinä oleminen lapselle

Lapset oppivat matkimalla aikuisen käytöstä, joten vanhempien omalla asenteella turvavarusteiden käyttöä kohtaan on erittäin suuri merkitys lapsille. Vanhemmilta kysyttiin, minkälainen esimerkki he itse ovat lapselle eli käyttävätkö he turvallisuusvarusteita säännöllisesti.

Eräs äiti näytti lapsilleen hyvää esimerkkiä pitämällä itselläänkin huomioliiviä pihatöiden aikaan. Turvavarusteita käytettiin yleisesti hyvin ja niiden käyttö oli säännöllistä. Metsätöitä tehdessä turvavarusteiden käyttö oli ehdotonta. Turvakenkiä pidettiin navetatöiden aikana sekä kuulosuojaimia kovaäänisissä työtehtävissä. Kypärä saattaa jäädä laittamatta päähän mönkijällä hiljaa ajettaessa. Seuraava esimerkki kerrottiin tilanteesta, jossa isä ei käytä kuulosuojaimia, vaikka se melun kannalta olisikin tarpeellista.

Jos lapsi tulee koneen kyytiin ja lasten omat kuulosuojaimet ovat jossain muualla, ei niitä aina ole haettu, vaan annan omat kuulosuojaimeni lapselle ja olen itse ilman.

Kotona opitulla mallilla on merkitystä. Eräs isä kertoi omasta lapsuudestaan seuraavaa.

Ei ole oikein tullut käytettyä suojaimia, huonosti on käytetty. En ole oppinut pienestä asti käyttämään, ei ollut varusteita. Täytyy ensin oppia käyttämään, niin sitten käyttää aina.

10 YHTEENVETO

Maatila ympäristöineen mielletään kauniiksi, rauhalliseksi ja idylliseksi paikaksi asua. Mielikuva on totta, mutta maatilat ovat myös tehokkaita yrityksiä isoine koneineen. Maatiloilla vanhempien tulee olla muita vanhempia tarkkaavaisempia, koska heidän lapsensa kasvavat keskimääräistä vaarallisemmassa kotiympäristössä. Kuten aiemmin on todettu, maatila on yksi vaarallisimmista työpaikoista. Maatilojen lasten kasvuympäristö on samalla vanhempien työpaikka ja tämä aiheuttaa monta vaaratekijää. Lähes poikkeuksetta tiloilla on tilanteita, jolloin lapsi on otettava mukaan maatilan töihin.

Tutkimus oli laadullinen ja aineiston kerääminen tapahtui teemahaastattelun avulla sekä yhden tilan kohdalla sähköpostitse. Tutkimusaineistoa ei voi yleistää koko viljelijäväestöön, koska otoskoko oli pieni, kuusi maatilaa. Tavoitteena ei ollut osoittaa yleistyksiä, vaan selvittää vanhempien ajatuksia lasten turvallisuusasioista ja herättää asiasta keskustelua. Lisäksi tarkoituksena oli selvittää, kuinka lapsiturvallisuustilakäynnillä annetut korjaussuositukset oli otettu vastaan ja oliko niitä toteutettu. Mela valitsi haastateltaviksi tiloiksi ne, joille on tehty lapsiturvallisuustilakäynti kokeilun alkuvaiheessa. Ajatuksena oli, että tilakäynnistä oli kulunut riittävästi aikaa, jotta käynnin vaikutusta pystyttäisiin arvioimaan. Keskustelut käytiin tiloilla pääsääntöisesti yhden vanhemman kesken. Mietittäväksi jäi, olisiko keskustelua syntynyt enemmän parihaastattelussa, jossa molemmat vanhemmat olisivat kommentoineet kysymyksiä yhdessä.

Maatilalla kasvamisessa nähtiin paljon enemmän hyviä kuin huonoja puolia. Positiivisena koettiin lapsen mahdollisuus olla päivisin kotona, maatilaympäristön rauhallisuus ja virikkeellisyys. Kuitenkin tiedostettiin hyvinkin voimakkaasti maatilan ympäristön lapselle aiheuttamat vaarat. Kuten eräs haastateltava sanoi, maatilojen vanhemmat joutuvat omassa työssään huomioimaan myös lapset ja se on joskus stressaavaa.

Tutkimuksessa mukana olleiden tilojen lapsille ei ollut sattunut vakavia tapaturmia. Läheltä piti -tilanteita oli sattunut kaikilla tiloilla. Maatilan vaarallisimmiksi paikoiksi miellettiin navetta ympäristöineen sekä työkoneet. Maatilalla kasvavat lapset ja etenkin nuoret osallistuvat tilan töihin, riippuen lapsen iästä, kypsyydestä ja kiinnostuksesta. Vanhemmat päättävät, millaisia töitä he antavat lastensa tehdä. Tämän päätöksen teke-

minen ei aina ole helppoa. Lasten on hyvä oppia tekemään töitä, se kasvattaa vastuulliseksi, mutta on huomioitava lapsen ikä ja kehitysaste suhteessa hänelle annettuun työtehtävään. Haastattelujen perusteella voin todeta, että vanhemmat olivat erittäin tietoisia siitä, millaiset riskit lapsen töihin mukaan ottaminen tuo tullessaan. Tutkimuksessa mukana olleet vanhemmat olivat miettineet omaa tulevaa suhtautumistaan lasten työntekoon ja olivat erittäin vastuuntuntoisia asian suhteen. Itselleni on muodostunut käsitys, että lapsien ja erityisesti nuorien ei enää nykypäivänä odoteta tekevän maatilantoita samassa määrin kuin aikaisemmin. Lasten ei enää myöskään automaattisesti odoteta jatkavan tilaa, vaan heidän annetaan vapaasti valita tulevaisuuden ammattinsa.

Haastattelussa mukana olleet tilat olivat miettineet lasten turvallisuusasioita jo ennen tehtyä tilakäyntiä ja tehneet lasten turvallisuutta parantavia toimenpiteitä tiloillaan. Kaikki pitivät käyntiä tarpeellisena ja voivat suositella sitä muille tiloille. Ulkopuolinen asiantuntija näkee tilan asiat toisin, tilalla voi olla sokeutta huomata omia vaaranpaikkoja. Tilojen saama kirjallinen palaute auttoi heitä tarttumaan ongelmakohtien korjaamiseen. Tilakäynti nähtiin tärkeän asian muistutukseksi. Suurin osa annetuista korjaussuosituksista oli tiloilla toteutettu. Annetut suositukset koettiin tärkeiksi, eikä kukaan pitänyt niitä turhina. Syy siihen, ettei kaikkia suosituksia oltu toteutettu, johtui useimmiten ajanpuutteesta, sekä siitä, ettei korjaamaton kohta ollut vielä vaarallinen lasten nuoren iän vuoksi. Ehkä joku suositus oli jo saattanut unohtuakin.

Haastatteluissa ei millään tavalla käynyt ilmi, että jompikumpi vanhemmista olisi toista huolestuneempi lasten turvallisuudesta. Vanhemmat painottivat, että vastuu lasten turvallisuudesta kuuluu yhtälailla molemmille vanhemmille. Keskusteluissa kävi ilmi, kuinka vaaratilanteet ovat muuttuneet sukupolven aikana ja samalla vanhempien asenteetkin. Mielestäni vanhemman antamalla mallilla on tärkeä vaikutus lasten turvallisuuteen ja myös siihen, millaisia vanhempia lapset itse aikanaan tulevat olemaan turvallisuusasioissa. Jos vanhemman omassa käytöksessä sekä annetuissa ohjeissa on ristiriita, on todennäköistä että lapsi toimii näkemänsä mallin mukaisesti. Lapselle tulee selittää, miksi jokin asia on vaarallinen, eikä vain kieltää sitä.

Kuinka välttää lasten tapaturmat maataloilla? Asiasta ei pidä vaieta. Lasten tapaturmien vähentämiseksi tulee toimia aktiivisesti. Ennaltaehkäisevään toimintaan tulee panostaa. Maatilojen omaehtoinen vaarojen ennakointi ja myönteinen asennoituminen ympäristön turvallisuuteen on tärkein tapaturmien torjuntakeino. Melan esitteissä oleva tarkistuslista maatilan vaaroista on oiva apu lähdettäessä miettimään oman tilan turvallisuusasioita. Rakenteellisten ratkaisujen lisäksi tarvitaan asenteisiin ja käyttäytymiseen vaikuttamista, esimerkiksi kampanjoiden ja koulutusten avulla. Lasten turvallisuudesta tiedottamisen tulee olla monipuolista, jotta jokaiselle tietoa tarvitsevalle löytyisi oma kanavansa. Tiedottaminen voi olla esimerkiksi lehtiartikkeleita, tiedotteita, videoita, kuvakirjoja ja tutkimustuloksia. Tiedottamisessa on huomioitava myös lapset ja nuoret. Lasten ystävien vanhempia tulee myös informoida maatilan vaaroista. Osa heistä ei ehkä tiedosta, että maatila on työpaikka, eikä pelkästään virikkeitä antava hauskanpitoa paikka lapsille. Sen lisäksi, että vaaranpaikat tulee minimoida, on lapsille opetettava turvallisuusasioita. Läheltä piti tilanteiden ja tapaturmien kautta oppiminen on tehokas, mutta liian vaarallinen, oppimistapa.

Yhteenvedon voin todeta, että vaikka tilat ovatkin erittäin valvotuneita ja tietoisia lasten turvallisuusasioista, on lapsiturvallisuustilakäynneille tarvetta. Miten haastattelujen tuloksia voidaan hyödyntää käytännössä? Maataloilla voitaisiin tehdä lasten turvallisuutta parantavia toimenpiteitä jo ennen lasten syntymää. Luulen, ettei se ole vielä kovinkaan yleistä, vaan tilanne konkretisoituu vasta lasten synnyttyä. Turvallisuusasioita voidaan ottaa huomioon jo tuotantorakennusten suunnittelu- ja rakennusvaiheessa. Oma tärkeä merkityksensä lasten turvallisuuteen on myös laite- ja koneturvallisuuden parantaminen. Miksi lasten turvaistuin, irrotettavana sellaisena, ei voisi kuulua vakiovarusteena traktoreihin.

Kanadan mallin mukaiset maatilojen turvallisuus -päivät ovat kokeilun arvoinen asia myös meillä Suomessa. Tapahtumat, jossa lapsille opetetaan turvallisuus- ja pelastautumisasioita käytännössä. Päivän sisältöön voisi kuulua lapsille sopivien turvallisuusvideoiden esittäminen, käytännön harjoituksia leikin lomassa sekä esimerkiksi nuorten pitämä luento. Käytännön harjoitukset voisivat olla esimerkiksi ensiaputaitojen opettelu, tulen käsittelyä, tulipalon sammutusta, eläinten käsittelyä, liikenneharjoittelua, tietoa turvallisuusvarusteista ja myrkyllisistä aineista. Päivän päätteeksi lapset saisivat jonkin pienen muistolahjan osallistumisestaan tilaisuuteen. Tällaiseen päivään voisi

osallistua kaikki lapset, eivät pelkästään maatalojen lapset. Turvallisuuspäivän voisi toteuttaa yhteistyössä 4H-järjestön kanssa. Turvallisuustapahtuman voisi toteuttaa myös esimerkiksi vuosittaisten maatalousnäyttelyiden yhteydessä.

Eräs haastateltavista ehdotti, että Mela järjestäisi viljelijöille lastenhoitopalveluita. Sosiaali- ja terveysministeriö ja Mela ovat miettineet maatalouslomittajien mahdollisuutta karjanhoidon lisäksi auttaa maaseudulla asuvia vanhuksia esimerkiksi piha- ja lumitöissä, siivoustöissä ja kaupassakäynnissä. Voisiko ajatusta laajentaa koskemaan maatalojen lastenhoitoa? Mielestäni idea on ehdottomasti kehittämisen arvoinen. Joillain tiloilla maatalouslomittajan työaika ei täyty, vaan jää vajaaksi. Tätä vajetta voisi täyttää kaitsemalla tilan lapsia tai vaihtoehtoisesti jonkin toisen tilan lapsia.

Tilat toivoivat konkreettisia esimerkkejä keinoista, joilla voi parantaa lasten turvallisuutta. Ehdotan, että lapsiturvallisuustilakäyntien perusteella Melassa voitaisiin tehdä esite sekä Internet -sivut, joihin olisi koottu käytännön toteutustapoja tapaturmien torjumiseksi. Esimerkiksi valokuvia ja piirroksia, kuinka jokin käytännön ongelma voidaan ratkaista. Internet -sivuilla voisi olla myös keskustelupalsta, jossa käyttäjät kommentoisivat annettuja ratkaisuja sekä antaisivat omia vinkkejään ja kertoisivat kokemuksistaan. Yleisin syy annettujen korjaussuositusten toteuttamatta jättämiseen oli ajanpuute ja ehkä myös tekemisen aloittamisen vaikeus suunnittelua vaativissa toteutuksissa. Koska korjaussuositukset olivat tiloittain samankaltaisia, valmiit korjausmallit ovat yleispäteviä. Tilojen ei tarvitsisi alusta asti itse suunnitella, kuinka toteuttaa jokin lasten turvallisuutta parantava toimenpide. Esimerkiksi millainen turva rakennetaan sellaisten rappujen alaosaan, joita itse käytetään päivittäin. Joskus lasten turvallisuutta parantava asia voi haitata työntekoa tai jopa aiheuttaa uudenlaisen vaaran. Selkeät vinkit ja ohjeet varmasti nopeuttaisivat lasten turvallisuutta edistäviä korjaustoimenpiteitä.

LÄHTEET

- Alasuutari, P. 1999. Laadullinen tutkimus. 3. uudistettu painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Erwin, P. 2005. Asenteet ja niihin vaikuttaminen. Helsinki: WSOY.
- Grönfors, M. 1985. Kvalitatiiviset kenttätutkimusmenetelmät. 2. painos. Juva: WSOY.
- Heikkilä, T. 2004. Tilastollinen tutkimus. 5. uudistettu painos. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Hirsijärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2005. Tutki ja kirjoita. 11 painos. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- Hoppu, K. (toim.) 2002. Lasten myrkytykset. Saarijärvi: Kustannus Oy Duodecim.
- Huttunen, N-P. (toim.) 2002. Lasten ja nuorten sairaudet. Porvoo: WSOY.
- Karttunen, J., Suutarinen, J., Leppälä, J., Louhelainen, K. & Tuure, V-M. 2006. Suhteellisesti vaarallisimmat maataloustyöt – töiden organisoinnilla turvallisuutta ja tehokkuutta maitotiloille. Työtehoseuran julkaisu 397 (2006). Helsinki: Työtehoseura.
- Kivikko, J. 1997. Lasten turvallisuus maatiloilla. Työtehoseuran monisteita 3/1997 (52). Helsinki: VI-Yhtiö Oy.
- Kokko, L. (toim.) 1997. Kotiympäristö turvalliseksi. Kotitapaturmien ehkäisyopas. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, Sisäasiainministeriö, Stakes, Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö ja Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto.

Leppälä, J., Murtonen, M., Suokannas, A., Lehto, M., Sinisalo, A. & Suutarinen, J. 2008. Maatilan turvallisuuden johtaminen - maatilan riskien tunnistamisen ja arvioinnin kehittäminen. Maa- ja elintarviketalous 126. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

Markkula, J. & Öörni, E. (toim.) 2009. Turvallinen elämä lapsille ja nuorille. Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen raportti 27/2009. Helsinki: Yliopistopaino.

Mäkelä, K. (toim.) 1990. Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta. Helsinki: Painokaari Oy.

Paavonheimo, R. Selvitys lasten tapaturmien ehkäisystä. Lapsen turvaksi -hanke 2007 – 2009. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto.

Partanen, M. 2006. Kodin turvaopas. Latvia: Helmi kustannus.

Pukari, A-R. 2005. Eväitä lasten ja nuorten turvaksi maatilalla. Työturvallisuutta opintopiireille. Espoo: Maatalousyrittäjien eläkelaitos.

Pukari, A-R. 2007. Lasten turvallisuus maatilalla. Melan lapsiturvallisuusseite. Espoo: Maatalousyrittäjien eläkelaitos.

Riikonen, E., Kämäräinen, M., Lappalainen, J., Oksa, P., Pääkkönen, R., Rantanen, S., Saarela, K-L. & Sillanpää, J. 2006. Työsuojelun perusteet. Työterveyslaitos. 3. korjattu painos. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Tiirikainen, K. (toim.) 2009. Tapaturmat Suomessa. Terveysten ja Hyvinvoinnin laitos. Helsinki: Edita Prima Oy.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5. uudistettu painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Painamattomat lähteet

Ampuma-aselaki (N:o 1/1998). [Viitattu 24.10.2009]. Saatavissa:
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980001>.

Child Injury on Australian Farms 2005. Facts and Figures on Farm Health and Safety Series No 5. Australian Centre for Agricultural Health and Safety. [Viitattu 16.10.2009]. Saatavissa: <http://www.farmsafe.org.au/document.php?id=64>.

Children's injuries in agriculture related events: the effect of supervision on the injury experience 2002. Issues in Comprehensive Pediatric Nursing. [Viitattu 15.10.2009]. Saatavissa: <http://informahealthcare.com/doi/abs/10.1080/01460860290042576?cookieSet=1&journalCode=cpn>.

Code of Practice on Preventing Accidents to Children and Young Persons in Agriculture 2009. Health and safety Authority. [Viitattu 15.10.2009]. Saatavissa:
<http://www.lenus.ie/hse/bitstream/10147/85159/1/Draft-ChildrenAgriculture.pdf>.

Country Kidsafety network 2008. Farm Safety Association. [Viitattu 15.10.2009]. Saatavissa: <http://www.countrykidssafety.net/newsletter/CKN%20Newsletter-1.pdf>.

Creating Safe Play Areas on Farms 2004. National Children's Center. [Viitattu 19.10.2009]. Saatavissa: <http://www.marshfieldclinic.org/proxy/MCRF-Centers-NFMC-keyprojects-booklet-safeplay-v2.1.pdf>.

European report on child injury prevention 2008. World Health Organization. [Viitattu 14.10.2009]. Saatavissa: http://www.who.int/violence_injury_prevention/child/injury/world_report/report/en/index.html.

Keep children safe on the farm.2004. Health and Safety Executive (HSE). [Viitattu 15.10.2009]. Saatavissa: <http://www.operator-safety-training.co.uk/images/KEEP%20CHILDREN%20SAFE%20ON%20FARMS.pdf>.

Kodin turvaopas, suojele itseäsi ja muita. Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö. [Viitattu 19.10.2009]. Saatavissa: http://turvaopas.pelastustoimi.fi/suojele-itseasi-ja-muita.html?keyword=nolla%20#onnettomuuksien_ehkaisy_on_yhteistyota.

Kotiympäristö turvalliseksi. Opas koulutus- ja neuvontatyötä tekeville. Kotitapaturmien ehkäisykampanja. [Viitattu 19.10.2009]. Saatavissa: http://www.kotitapaturma.fi/tiedoston_katsominen.php?dok_id=77.

Lapset maataloudessa. Euroopan työterveys- ja työturvallisuusvirasto. [Viitattu 15.10.2009]. Saatavissa: <http://osha.europa.eu/fi/sector/agriculture/children>.

Lapsi ikäkausittain. Nettineuvo. [Viitattu 19.10.2009]. Saatavissa: <http://www.nettineuvo.fi/index.asp>.

Lasten ympäristö ja terveys 2007. Kansallinen CEHAP -selvitys. Kansanterveyslaitoksen julkaisuja B 11/2007. Helsinki: Edita Prima Oy. [Viitattu 8.11.2009]. Saatavissa: http://www.ktl.fi/attachments/suomi/julkaisut/julkaisusarja_b/2007/2007b11.pdf.

Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen kotisivut, Mela. [Viitattu 14.10.2009]. Saatavissa: <http://www.mela.fi/Etusivu.aspx?path=172,150>.

Maatalousyrittäjien lomituspalvelulaki (N:o 1231/1996). [Viitattu 19.10.2009]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19961231>.

Pelastuslaki (N:o 468/2003). [viitattu 19.10.2009]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030468>.

Preventing accidents to children on farms. Health and Safety Executive (HSE). [Viitattu 15.10.2009]. Saatavissa: <http://www.hse.gov.uk/pubns/as10.pdf>.

Pukari, A-R. 2008. Opinnäytetyön aloittaminen. [Sähköpostiviesti]. anna-riikka.pukari@mela.fi 21.10.2008. [Viitattu 15.10.2009].

Safety of Children in Agriculture. Farm Safety Association. [Viitattu 19.10.2009].
Saatavissa: http://nasdonline.org/static_content/documents/66/d001619.pdf.

Shutske, J. 2008. Keeping Farm Children Safe. University of Minnesota. WW-06188-GO. [Viitattu 15.10.2009]. Saatavissa: <http://www.extension.umn.edu/distribution/youthdevelopment/DA6188.html>.

Tapaturmien ehkäisyyn liittyviä käsitteitä 2009. Virtuaali AMK. [Viitattu 24.10.2009]. Saatavissa: <http://www.amk.fi/opintojaksot/0407015/1109829880668/1114109219500/1139390387022/1139390942459.html>.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 15.10.2009]. Saatavissa:
http://www.ktl.fi/portal/suomi/yhteistyoprojektit/tapaturmat/tapaturmat_lukuina.

Tieliikennelain (267/1981) muutossäädös (N:o 1167/1999). [Viitattu 19.10.2009].
Saatavissa: <http://www.edilex.fi/saadokset/smur/19810267/muutos19991167>.

Työministeriön päätös nuorille sopivista kevyistä töistä (N:o 1431/1993). [Viitattu 19.10.2009]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1993/19931431>.

Työssäoppimisen työsuojelu maatalousalan perustutkinnossa 2006. Moniste 17 /2006. Helsinki: Prima Oy. [Viitattu 19.10.2009]. Saatavissa: http://www.edu.fi/julkaisut/tyosuojelu17_06.pdf.

Työturvallisuuslaki (N:o 738/2002). [Viitattu 19.10.2009]. Saatavissa:
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2002/20020738>.

Valtioneuvoston asetus nuorille työntekijöille erityisen haitallisista ja vaarallisista töistä (N:o 475/2006). [viitattu 19.10.2009]. Saatavissa:
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2006/20060475>.

Valtioneuvoston asetus työntekijöiden suojelemisesta tärinästä aiheutuvilta vaaroilta (N:o 48/2005). [Viitattu 16.10.2009]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2005/20050048>.

Vähänikkilä, A., Sorainen, E., Taattola, K. & Rytönen, E. 2007. Maataloustraktoreiden tärinä ja melu. Työterveyslaitos. Kuopio. [Viitattu 16.10.2009]. Saatavissa: <http://www.ttl.fi/NR/rdonlyres/BB4B490B-B02E-4C30-A0D7-0B692E9E0767/0/traktorit%C3%A4rin%C3%A4.pdf>.

TILAKÄYNTIEN KYSYMYKSET

Haastattelun avaus

Maatilan ympäristö on ihanteellinen paikka lapsen asua ja kasvaa. Maataloudessa sattuu kuitenkin tapaturmia enemmän kuin muissa ammateissa. Erityisesti vakavien tapaturmien määrä on suurin. Maatilalla vanhempien työpaikka on myös lasten koti. Näistä seikoista johtuen myös lapset joutuvat vaaratilanteisiin ja tapaturmat voiva olla vakavia.

1. Kuinka vanhempana koette sen, että lapsenne asuvat ja kasvavat maatilalla, joka työpaikkana on yksi kaikkein tapaturma-altteimmista?
 - Mitä positiivisia ja negatiivisia puolia näette maalla asumisessa?
2. Kuinka lasten hoito ja valvonta on järjestetty?
 - Käytättekö esimerkiksi kunnallisen päivähoidon palveluita?
 - Auttavatko isovanhemmat?
3. Mikä on teidän oma käsityksenne tilanne turvallisuus- ja terveystilanteista?
 - Mitkä koette oman tilan vaarallisimmiksi paikoiksi?
 - Onko omalla ja tilakäynnin tekijän näkemyksellä eroa?
 - Mitä niiden korjaamiseksi on jo tehty / kuinka lasten turvallisuus on otettu huomioon?
4. Onko tilallanne tapahtunut lasten tapaturmia tai ”läheltä piti” -tilanteita?
 - Jos on, niin millaisia?
5. Oliko turvallisuusasioita mietitty jo ennen lapsiturvallisuuskäyntiä?

6. Mitä mietteitä tehty tilakäynti aiheutti?
 - Muuttuiko asenteenne turvallisuusasioihin tilakäynnin jälkeen?
 - Olisitteko toivoneet tilakäynniltä jotain enemmän?

7. Onko palauteraporttiin mahdollisesti kirjatut korjaussuositukset jo toteutettu?
 - Mitä vaikutuksia toteutuksilla on koettu olevan lasten turvallisuuteen?
 - Jos ei ole toteutettu, niin miksi ei?
 - Millaiset suositukset ovat mielestänne toteuttamiskelpoisia ja millaiset eivät?

8. Onko tilalla vierailevat lapset otettu huomioon turvallisuussuunnittelussa?

9. Osallistuvatko lapset itse turvallisuussuunnitteluun ja miten?

10. Millainen esimerkki turvallisuusasioissa olette itse lapselle?

11. Milloin tilakäynti olisi paras tehdä?
 - Tarvitaanko uutta tilakäyntiä lasten kasvaessa?

12. voisitteko suositella tilakäyntiä muille lapsiperheille ja millä sanoilla?
 - Millaisille tiloille ja perheille?

	Maatila kasvuympäristönä	Lasten hoito ja valvonta	Tilan turvallisuusriskit	Tapaturmat ja läheltä piti tilanteet	Tilakäyntimietteitä
TILA 1	<ul style="list-style-type: none"> - Lapsille on asetettu selkeät rajat - Pihajärjestelyihin kiinnitetty huomiota, kotipiha ja maatalouspiha erotettu toisistaan - Selkeät kulkuväylät 	<ul style="list-style-type: none"> - Lapset alakoululaisia, olleet aiemmin kunnallisessa päivähoidossa - Isovanhemmat asuvat tilalla, mutta ovat jo iäkkäitä - Lapset vanhempien vastuulla, ei isovanhempien 	<ul style="list-style-type: none"> - Navetta vaarallisin paikka, siellä olevat pyöröpaalit sekä pesuaineet ja hapot - Eläimet - Pihan liikenne - Järvi - Lietesäiliö oli vaarallinen, nyt aidattu ja katettu 	<ul style="list-style-type: none"> - Vain pieniä tapaturmia, joista selvitty mustelmilla ja itsetunnon kolahduksilla - Lehmä on puskenut ja potkaissut toista lasta pari kertaa - Traktorin kopissa ollessaan nukahtaneet ja pää on paukahtanut ikkunaan - Pojan jalka jäänyt paaliin kiinni, turvetta mennyt silmiin 	<ul style="list-style-type: none"> - Turvallisuusasioita oli mietitty ennen tilakäyntiä, esim. jo navettaa suunniteltaessa - Käynniltä saatiin vinkkejä erityisesti pihan turvallisuuteen - Tilakäyntiin oltiin tyytyväisiä - Erityisen hyvänä pidettiin lasten huomioimista tilakäynnillä
TILA 2	<ul style="list-style-type: none"> - Maatilalla lapsille paljon liikkumatilaa ja omaa rauhaa, väljät piha-alueet ja luonto lähellä - Kehittää luovuutta 	<ul style="list-style-type: none"> - Kouluikäinen lapsi, ei tarvetta päivähoidolle - Isovanhemmat ja muita sukulaisia asuu lähellä, he ovat ”käytävissä” 	<ul style="list-style-type: none"> - Navetta ympäristöineen - Lantasäiliö - Varastorakennukset - Järvi 	<ul style="list-style-type: none"> - Ei vakavia tapaturmia - Poika on tippunut pyöröpaalin päältä ja meinannut jäädä pienenä apevaunun alle sekä saanut vasikkaa kuljettaessaan ruhjeita 	<ul style="list-style-type: none"> - Ei ilmennyt uusia asioita - Yksityiskohdat katsottiin läpi - Turvallisuusasioita ei oltu varsinaisesti mietitty ennen tilakäyntiä, mutta ne olivat kuitenkin selvillä
TILA 3	<ul style="list-style-type: none"> - Lapset määrittävät maatilan työt eli tilan töistä joustetaan lasten vuoksi - Ei yksittäistä haittaa tai 	<ul style="list-style-type: none"> - Ei käytetä kunnallista perhepäivähoitoa - Isovanhemmat asuvat vieressä, mutta heidän 	<ul style="list-style-type: none"> - Navetta - Eläimet - Työkoneet - Viljankuivaamo 	<ul style="list-style-type: none"> - Ei tapaturmia - Poika tullut yllättäen perässä pellolle mukaan 	<ul style="list-style-type: none"> - Turvallisuusasioita oli mietitty, mutta ei niin tietoisesti kuin tilakäynnin jälkeen

	<p>hyötyä maatilalla kasvamisessa</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hyöty se, että lapset voidaan hoitaa kotona 	<p>varaansa ei voi enää laskea</p> <ul style="list-style-type: none"> - Naapuriapuun voi turvautua joskus - Pienimmät lapset eivät saa liikkua valvomatta 	<ul style="list-style-type: none"> - Järvi - Piha-alue / liikenne 	<ul style="list-style-type: none"> - Vanhin poika ”hävisi” alle kouluikäisenä - Tulitikkuleikit - Lapset olleet vasikoiden karsinassa - Lapset näplänneet traktorin vipuja -> vaaratilanne myös isälle 	<ul style="list-style-type: none"> - Ulkopuolinen asiantuntija antaa lisänäkemystä
TILA 4	<ul style="list-style-type: none"> - Luonto lähellä - Lapset pysyvät terveinä, ei allergioita 	<ul style="list-style-type: none"> - Ei käytetä kunnallista perhepäivähoitoa - Sukulaisapua joskus saatavissa 	<ul style="list-style-type: none"> - Tie - Koneet - Navetta - Iso oja 	<ul style="list-style-type: none"> - Ei tapaturmia, lapset vielä pieniä - Lehmän sarvi osunut joskus poikaan 	<ul style="list-style-type: none"> - Turvallisuusasioita oli mietitty vähän - Käyntiin oltiin erittäin tyytyväisiä - Saadut lasten kuulosuojaimet hyvä asia
TILA 5	<ul style="list-style-type: none"> - Unohtui kysyä! 	<ul style="list-style-type: none"> - Ei ole vielä käytetty kunnallista perhepäivähoitoa, mutta ensi vuoden alusta kyllä - On käytetty MLL hoitajia - Isovanhemmat auttavat hiukan 	<ul style="list-style-type: none"> - Navetta - Kemikaalit - Pihamaa - Myöhemmin tie, kun lapset kasvavat 	<ul style="list-style-type: none"> - Isovanhemman lääke - Vaaratilanne kaivetulla viemäriyömaalla - Vasikan hapanjuoma 	<ul style="list-style-type: none"> - Erytiskitos kasviluettelosta - Käynniltä odotetaan konkreettisia neuvoja, kuinka korjata jokin tilanne, niin ettei suojaus haittaa työntekoa - Annetut suositukset toteuttamiskelpoisia
TILA 6	<ul style="list-style-type: none"> - Tilaa ja monipuolisia virikkeitä - Vapaus, ihanat eläimet - Huono puoli: lasten kaverit ja harrastukset kaukana 	<ul style="list-style-type: none"> - Isovanhemmat katsovat iltatöiden aikaan - Kokeiltu kunnallista päivähoitoa 	<ul style="list-style-type: none"> - Navetta - Eläimet - Koneet, apevaunu - Runsasvetinen oja 	<ul style="list-style-type: none"> - Poika kiipesi konehallin parvelle - Poika karkasi pihalle keskelle kiireisintä rehuntekkoa - Poika meni yöllä navetalle 	<ul style="list-style-type: none"> - Turvallisuusasioita oli jo mietitty, mutta nyt tarkemmin - Huomioitava lasten kasvaminen ja vaaratilanteiden muuttuminen - Käyntiä pidettiin hyvänä

	Korjaussuositukset	Vieraat lapset	Lasten osallistuminen turvallisuussuunniteluun ja tilan töihin	Vanhempien esimerkki	Tilakäyntien tarve jatkoksa ja muita mietteitä
TILA 1	<ul style="list-style-type: none"> - Osa on tehty - Korjauspajan oveen on asennettu haka - Piha-aluetta avarrettu - Varoituskylttiä tien varteen ei vielä hankittu, mutta aiotaan. On ollut itse tehty merkki, mutta se haalistunut - Lapsilla heijastimet, turvaliivit aiotaan hankkia - Pesuaineiden kaappi ei ole käytössä, koska on väärin mitoitettu - Lantakoneen pieni aukko peittämättä, ei enää ongelma - Navetalla on ensiapuvälineitä ja sammutusvälineet asianmukaiset 	<ul style="list-style-type: none"> - Lasten kavereita käytilalla, ja myös navetalla, mutta eivät koskaan ilman aikuisia - Lapset kertoneet kavereilleen tilan säännöt 	<ul style="list-style-type: none"> - Turvallisuusasioista on keskusteltu lasten kanssa - Toinen lapsista oli tilakävelyllä mukana - Lapsilta kysyttäessä osasivat luetella vaaranpaikat ja kielletyt alueet - Suunnittelivat lasten kanssa hätäilmoituksen tekemisen harjoittelamista yms. - Lapset käyvät navetalla säännöllisesti - Lapset auttavat tilan töissä, 8-vuotias tyttö on erityisen innokas, on jo ajanut traktoria ja Avantia - Lapset saavat kokeilla rajojaan valvotusti 	<ul style="list-style-type: none"> - Isä käyttää suojaimia - Lapsilla on omat kuulosuojaimet - Jos lasten kuulosuojaimet eivät ole lähistöllä, isä antaa omansa lapsille ja on tällöin itse ilman 	<ul style="list-style-type: none"> - Talvi paras aika tilakäynneille, ei keväällä eikä kesällä (kiire) - Ajankohta, kun lapset pieniä, alle kouluikäisiä - Vaaratilanteet muuttuvat lapsen iän mukana - Vieraat työntekijät otettava huomioon turvallisuussuunnittelussa
TILA 2	<ul style="list-style-type: none"> - Karjanpito on lopetettu tilakäynnin jälkeen, joten suuri osa korjaussuosituksista ei ole enää ajankohtaisia (esim. apevaunun nivelakseli, ei raskasta liikennettä tilalle) 	<ul style="list-style-type: none"> - Käy lapsia - On ohjeistettu, mihin saa mennä ja mihin ei 	<ul style="list-style-type: none"> - Poika oli mukana tilakävelyllä - Touhuuaa jonkun verran tilan töissä mukana - Lapsen opastukseen tulee olla aikaa 	<ul style="list-style-type: none"> - Isä käyttää suojaimia, pitää sitä tärkeänä - Kuulosuojaimia ei aina mönkijällä ajaessa, jos vauhti on hidas 	<ul style="list-style-type: none"> - Ajankohta käynnille paras lasten ollessa pieniä, kun alkavat liikkua pihalla - Voi suositella muille tiloille - Kaikki tarvittavat asiat käytiin läpi, yksityis-

	<ul style="list-style-type: none"> - Liertesäiliön turvauksessa on vielä joitain puutteita, mutta poika ei käy sillä alueella 				<ul style="list-style-type: none"> - kohdat käytiin läpi riittävästi - Ulkopuolinen näkee tilan puutteet paremmin
TILA 3	<ul style="list-style-type: none"> - Osa on tehty - Lapsista varoittava kyltti on laitettu - Kuivurin rapuissa ei kaidetta - Lisähyllytilaa kone-suojassa ei vielä ole - Työtasoa appeentekoon ei tehty, koska ei enää ajankohtainen, työmene- telmä hiukan muuttunut 	<ul style="list-style-type: none"> - Vieraista lapsista kannetaan erityinen vastuu - Asiasta on keskusteltu paljon 	<ul style="list-style-type: none"> - Periaatteena on, ettei asioita paisutella lapsille - Pienet pojat vielä liian nuoria töihin, isompi ei ole innostunut ja on allerginen eläimille - Pienet pojat eivät olleet mukana tilakävelyllä - Tulevaisuutta mietitty paljon 	<ul style="list-style-type: none"> - Isä käyttää turvakenkiä säännöllisesti, mutta kuulosuojaimet jäävät joskus käyttämättä - Äiti käyttää yleensä aina 	<ul style="list-style-type: none"> - Hyvä asia, että Mela tarjoaa käyntejä, kaikki eivät osaa itse tilata - Alle kouluikäiset lapset sopivin kohde - Käynnin päivitys hyvä asia, jos Melalla resursseja, vaaratilanteet muuttuvat - Haastattelukin palautti tärkeän asian taas pinnalle
TILA 4	<ul style="list-style-type: none"> - Kaikki on tehty - Varoituskyltit tilattu - Pihaympäristöä siistitty paljon - Vintin tikkaiden alaosassa on kaide - Vintin avotasanteelle rakennettu kaide 	<ul style="list-style-type: none"> - Omat lapset vielä niin pieniä, ettei kavereita tule omineen - Poika on erittäin kiinnostunut kaikista koneista 	<ul style="list-style-type: none"> - Vanhemman lapsen kanssa on ollut puhe, hän osasi itse luetella vaaranpaikat - Lapset ei mukana tilakävelyllä, liian pieniä 	<ul style="list-style-type: none"> - Talon vanhoihin perinteisiin ei kuulunut käyttää suojaimia, - Nyt käytetään - Äidille suojainten käyttö on ollut selvää hänen aiemman ammattinsa ja koulutuksensa vuoksi 	<ul style="list-style-type: none"> - Ehdottomasti positiivinen ja paljon hyötyä - Uusi käynti hyvä
TILA 5	<ul style="list-style-type: none"> - Osa tehty, kaikkeen ei ole ollut aikaa - Keittiön ikkunan ”alle” takapihalle on rakennettu aita, lasten liikkipaikka - Liitereiden oviin on tehty haat - Maakellareiden pudotus- 	<ul style="list-style-type: none"> - Isovanhemmat olleet aikanaan todella tarkkoja, mitä oma lapsi sai vieraiden lasten aikaan tehdä. Tämä on ollut hyvä asia - Lapsilla ei vielä käy kavereita kylässä ilman vanhempiaan 	<ul style="list-style-type: none"> - Vielä liian pieniä, mutta jatkossa lapset otetaan mukaan - Lapsille neuvotaan laitteiden oikeaoppista käyttöä jo pienestä pitäen, esim. töpselin laittaminen seinään 	<ul style="list-style-type: none"> - Suojaimia käytetään 	<ul style="list-style-type: none"> - Voisiko Mela tarjota lastenhoitopalveluita? - Voidaan ehdottomasti suositella muillekin - Tila halusi tilakäynnin keväälle, jolloin vaaranpaikat olivat näkyvissä

	luukkujen suojaverkot laittamatta - Lapsista varoittavaa kylttiä ei vielä ollut				
TILA 6	- Osittain tehty - Loput korjataan, kun lapset vielä kasvavat, kaikki käynnillä havaitut puutteet eivät vielä konkretisoidu	- Omat lapset ja heidän vieraansa vielä niin pieniä, että ovat koko ajan valvonnassa	- Eivät vielä - Lasten kanssa on kes- kusteltu, mitä he eivät saa tehdä ja miksi eivät	- Hyvä esimerkkiys, käytetään suojaimia ja ollaan itsekin varovai- sia	- Kesäaika hyvä käynti- aika, koska silloin vaa- ratekijät paremmin nä- kyvillä - Uusintakäynti tiloille, joilla on paljon vaara- paikkoja

Huom! Yllä olevassa taulukossa on käytetty eri tilanumerointia kuin tekstissä olevassa 3. taulukossa tilojen yksityisyyden suojaamiseksi.

TARKISTUSLISTA MAATILAN VAAROISTA

Oheista listaa voit käydä läpi pala kerrallaan. Voit ottaa listan mukaan tilakävelylle, ja lapsen kanssa miettiä vaaran paikkoja.

Vastaa jokaiseen kysymykseen rehellisesti kyllä tai ei.

LAPSEN HOITO JA VALVONTA

Onko lapsella hoitaja kylvöjen ja muiden kiireisten töiden aikaan?

Onko lapsella pihassa oma turvallinen leikki paikka, joka on riittävän kaukana tiestä?

Oletko erityisen varovainen koneiden kanssa, kun paikalla on myös vieraita lapsia?

Onko läpikulkutiellä lapsista varoittava liikennemerkki?

Oletko selvittänyt lapselle maatilan vaaran paikkoja yhdessä pihalla kävellessä?

TRAKTORIN JA KONEIDEN SÄILYTYS

Otatko traktorin ja puimurin virta-avaimen pois virtalukosta, kun poistut paikalta?

Jätätkö vaihteen ja käsijarrun päälle, kun pysäköit traktorin tai puimurin?

Lasketko työkonet maahan, kun pysäköit traktorin?

Lukitsetko äkeiden ylösnostetut lohkot?

Jätätkö koneet parkkiin konehalliin tai muualle lukittavien ovien taakse (koskee myös pesemätöntä kasvinsuojeluruiskua)?

Jätätkö traktorista irrotetut koneet niin tukevasti paikalleen, että ne pysyvät pystyssä lasten kiipeillessä?

LAPSI LÄHISTÖLLÄ TAI MUKANA HYTISSÄ

Annatko äänimerkin aina, kun käynnistät traktorin tai puimurin?

Tarkistatko aina peruuttaessasi, ettei lapsi ole traktorin, puimurin, perävaunun tai työkonen takana?

Oletko kertonut lapselle, että liikkuvan traktorin ja koneen kyytiin ei saa yrittää nousta?

Ajatk pihassa aina samoja reittejä?

Jätätkö lapset kotiin, jos lähdet liikkeelle hytittömällä traktorilla tai puimurilla?

Onko lapselle oma, turvavöillä varustettu turvaistuin traktorin hytissä?

Pidätkö ikkunat ja ovet kiinni lapsen ollessa hytissä?

Onko lapsella kuulonsuojaimet hytissä?

Sammutatko traktorin, kun menet puhdistamaan tukosta tai säätämään konetta? Tiesitkö, että lapsi voi tietämättään laskea työkonen alas/laittaa voimanoton päälle (sähköiset kytkimet/mekaaniset vivut)?

LAPSI MUKANA TÖISSÄ

Jätätkö lapset kotiin, kun traktorin perässä on jyrsin, klapikone tai muu voimanottoakselikäyttöinen työkone?

Ovatko voimanottoakselin suojukset paikallaan ja kunnossa?

Tiedätkö, että lapsen kuljettaminen etukuormaajassa, heinäkuorman tai kylvökoneen päällä on vaarallista?

Varmistatko, että lapsi ei pääse kippi pysytyssä olevan täyttövaunun alle?

Varmistatko, ettei lapsi saa käsiinsä peitattuja siemeniä? Esim. peitatut sokerijuurikkaan siemenet muistuttavat karkkeja.

Tiedätkö, että traktorin luovuttaminen alle 15-vuotiaalle voi olla lainvastaista?

LAPSI NAVETALLA

Onko lapsella navetalla oma, turvallinen paikka, jossa hän viihtyy?

Pystytkö valvomaan lasta riittävästi töiden ohessa (esim. lannanpoistokoneen käydessä)?

Jos jätät lapsen sisälle navetatöiden ajaksi, oletko huolehtinut kodin turvallisuudesta?

(pesuaineet, lääkkeet, kemikaalit ja tulitikut jne.)

Onko rehun- ja olkien pudotusluukkujen ympärillä suojakaide?

Tarkistatko, ettei lapsi ole luukun alla tai kasan vieressä, kun alat heitellä paaleja alas?

Onko ajosilloilla kunnolliset suojakaiteet?

Onko navetan vintin ja rehutornin portaiden ala- ja yläpäässä kulkuportti?

Onko eläimet nupoutettu?
Oletko opettanut lapsille, miten eläimiä käsitellään rauhallisesti?
Oletko tarkistanut, ettei lapsi pääse putoamaan liete- tai lantakouruun?
Onko lietesäiliön ympärillä turvaverkko?
Valvotko, ettei lapsi altistu vaarallisille kaasuille lietekanavien ja -säiliön tyhjennyksen aikana?
Säilytätkö pesu- ja desinfiointiaineet ym. kemikaalit ja lääkkeet alkuperäispakkauksissa lukkojen takana tai korkealla?
Ovatko hangot, talikot, veitset ja muovipussit lasten ulottumattomissa, esim. korkealle ripustettuna tai ylähyllillä?
Säilytätkö tulitikut ja tupakansytyttimet lasten ulottumattomissa?
Tiedätkö, että sikalassa lapsi voi altistua pölyille ja erittäin voimakkaalle melulle?

REHU- JA MUIDEN VARASTOJEN VAARAT

Onko korkeaseinäisten laakasiilojen ym. varastojen ympärillä kunnolliset suojakaiteet?
Ovatko säilörehun tornisiilon suojaluukut paikoillaan?
Onko kuivurin kaatosuppilon päällä ritilä?
Onko kuivurin varastosiiilot suojattu, ettei lapsi pääse putoamaan niihin?
Ovatko ruuvi- ja hihnakuuljettimien suojukset paikoillaan?
Ovatko rehu- ja lannoitesäkit sekä paalit kasoissa, jotka kestävät lasten kiipeilyn sortumatta?
Säilytätkö torjunta-, peittaus-, AIV:n säilöntä- ja voiteluaineet lukkojen takana?
Pidätkö polttoainesäiliön lukittuna?

SÄHKÖTURVALLISUUS JA TYÖKALUJEN VAARAT

Säilytätkö vaaralliset työkalut (puukot, vesurit, kirveet yms.) ja ampuma-aseet lukkojen takana?
Pidätkö maatilakorjaamon ovet lukossa?
Oletko asentanut vikavirtasuojakytkimet ryhmäkeskukseen tai pistorasioihin?
Irratko työkoneiden (pora, hioma, naulapistooli jne.) sähköjohdon seinästä, kun lopetat työn?
Onko pistorasiat, laitteiden käyttökytkimet ym. sijoitettu niin korkealle, ettei lapsi ulotu niihin ilman jakkaraa?
Ovatko jatkojohdot kunnossa?

PIHAPIIRIN VAARAT

Oletko vaihtanut pihapiirissä olevat lahot kaivonkannet uusiin?
Vietkö tikkaat käytön jälkeen pois seinustoilta lasten ulottumattomiin?
Oletko suojannut eläinten juottoaltaat lähilaitumilla niin, ettei lapsi huku vettä täynnä olevaan altaaseen?
Oletko siivonnut pihapiiristä pois vanhat piikkilangat, pellin kappaleet ja lasinsirut?

TURVALLISET TYÖTAVAT JA ENSIAPUVALMIUS

Ovatko omat työtapasi sellaisia, että niitä matkimalla lapsi oppii turvalliset työtavat?
Näytätkö lapselle turvalliset työtavat, kun annat hänelle työtehtävän?
Tarkistatko koneen suojalaitteiden kunnon, kun annat lapselle työtehtävän?
Annatko lapselle työssä tarvittavat suojavarusteet?
Neuvotko miten häiriötilanteessa toimitaan?
Käyttääkö lapsi pyöräilykypärää pyöräillessään?
Osaatko antaa ensiapua tarvittaessa? Onko tilalla ensiapuvälineet ja tietääkö lapsi, missä ne ovat?
Onko yleinen hätänumero puhelimen lähellä ja osaako lapsi soittaa siihen?